

Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelis



Parengta Europos Sąjungos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-002 „Profesinio mokymo kokybės išorinis vertinimas“

Parengė jungtinės veiklos partneriai

UAB „JOSTRA“ ir UAB „ORO INCORPORATE“:

- Odeta Kupetienė
- Albinas Kalvaitis
- Boguslavas Gruževskis
- Jonas Stravinskas
- Marius Ablačinskas
- Simon Broek

Recenzentai:

- Tomas Raimundas Jovaiša
- Laimutė Anužienė

Turinys

Įvadas.....	5
1. Modelio kūrimo šaltiniai	6
1.1. Lietuvos situacijos apžvalga	6
1.2. Tarptautinės patirties vykdant profesinio mokymo kokybės išorinį vertinimą analizė	16
1.3. Apibendrinimas ir išvados.....	24
2. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelio samprata.....	34
2.1. Modelio apibrėžtis.....	34
2.2. Modelio tikslai	35
2.3. Modelio uždaviniai.....	35
2.4. Modelio veikimo principai	36
3. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo sritys ir kriterijai	37
4. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo dalyviai, jų funkcijos	41
4.1. Planavimas	43
4.1.1. Profesinio mokymo įstaigos išorinio vertinimo inicijavimas	43
4.1.2. Savianalizės suvestinės pateikimo ir veiklos atitikties įvertinimo terminų paskelbimas ...	43
4.2. Vertinimo procedūrų atlikimas	43
4.2.1. Savianalizės suvestinė.....	43
4.2.2. Ekspertų grupės formavimas	46
4.2.3. Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo sudarymas.....	49
4.2.4. Ekspertų grupės vizitas profesinio mokymo įstaigoje.....	51
4.2.5. Išorinio vertinimo išvadų projekto parengimas.....	53
4.3. Vertinimo išvados ir akreditavimas	54
4.3.1. Profesinio mokymo įstaigų vertinimo komisija	54
4.3.2. Sprendimas dėl profesinio mokymo įstaigos vertinimo	55
4.3.3. Profesinio mokymo įstaigos akreditavimas	55
4.3.4. Profesinio mokymo įstaigų vertinimo išvadų ir rekomendacijų viešas paskelbimas.....	56
4.3.5. Apeliacijų teikimas ir svarstymas	57
4.4. Kaštų-naudos analizė	57
4.4.1. Kaštų-naudos analizės esmė	57
4.4.2. Kaštų-naudos analizės atlikimas	59
4.5. Paskesnė veikla	61
5. V. Modelio valdymas ir administravimas.....	63
5.1. Modelio administracinė struktūra	63
5.2. Žmogiškieji ištekliai.....	63
5.3. Teisinis reguliavimas	65
5.4. Finansavimas.....	65
5.5. Rekomendacijos dėl egzistuojančių teisės aktų tobulinimo	65
6. PRIEDAI	66
1 Priedas. PMĮ plėtros projektų kaštų-naudos atlikimo pagrindinės nuostatos	67
2 Priedas. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo tvarkos projektas	88

Santrumpų sąrašas

Lentelė	Pavadinimas
ES	Europos Sąjunga
KPMPC	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras
LRV	Lietuvos Respublikos vyriausybė
MOSTA	Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras
MTP	Mokyklų tobulinimo programa
NMVA	Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra
PM	Profesinis mokymas
PMĮ	Profesinio mokymo įstaiga
SKVC	Studijų kokybės vertinimo centras
ŠMM	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

Ivadas

Sprendžiant ekonomikos ir darbo rinkos iššūkius, lemiamą vaidmenį įgyja profesinio mokymo ir užimtumo rėmimo formų įvairovė ir jų kokybė, ypač aktualiu tampa įvairių jėgų, teisių ir atsakomybės balansas tarp visų dalyvaujančių šiame procese socialinių dalininkų: vyriausybės, darbdavių, profesinių sąjungų, profesinio mokymo teikėjų ir mokinių. Kokybės užtikrinimo sistemų diegimas profesinio mokymo srityje tapo pastarųjų metų prioritetu Europos sąjungos ir nacionaliniu lygiu.

Siekiant gerinti Lietuvos profesinio mokymo (toliau – PM) kokybę ir sudaryti sąlygas nuolatiniam kokybės kultūros tobulinimui buvo parengtas Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelis (toliau - Modelis), pagrįstas išsamia PM kokybės sistemos analize ir užsienio šalių patirtimi, rekomendacijomis dėl Europos PM kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos sukūrimo (2009/C 155/01). Modelis vieningas visiems PM teikėjams, parengtas atsižvelgiant į nacionalinius profesinio mokymo plėtros tikslus ir pagrindinių profesinio mokymo kokybe suinteresuotų šalių lūkesčius ir interesus.

Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelis (toliau - Modelis) – tai dokumentas, apibrėžiantis duomenų apie PM institucijų veiklos kokybę rinkimo, jų analizės, įvertinimo procesus, prielaidas ir nuolatinio kokybės tobulinimo priemones.

PM kokybės išorinis vertinimas suprantamas kaip periodiškai atliekamas procesas, apimantis sistemingą informacijos ir duomenų apie kokybę PM institucijoje rinkimą, analizę ir vertinimą, siekiant sudaryti prielaidas PM teikėjams nuolat gerinti savo veiklos rezultatus, didinant PM atitikimą darbo rinkos poreikiams, efektyviau panaudojant finansinius ir kitus išteklius, didinant absolventų įsidarbinimą bei tobulinant PM kokybės kultūrą.

Modelio objektas – PM kokybės būklė ir jos kaita. Modelis taikomas visiems PM teikėjams vykdančioms profesinį mokymą pagal formaliojo profesinio mokymo programas.

PM kokybės išorinio vertinimo modelio aprašą sudaro penki skyriai kuriuose detalizuojama: PM kokybės išorinio vertinimo modelio kūrimo šaltiniai (1 skyrius); PM kokybės išorinio vertinimo modelio samprata (2 skyrius), PM kokybės išorinio vertinimo sritys ir kriterijai (3 skyrius), PM kokybės išorinio vertinimo proceso dalyviai ir jų funkcijos (4 skyrius); modelio valdymas ir administravimas (5 skyrius).

Modelis parengtas įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamo projektą „Profesinio mokymo kokybės išorinis vertinimas“ (Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-002).

1. Modelio kūrimo šaltiniai

Modelio kūrimo šaltiniai yra Lietuvos ir tarptautinė patirtis organizuojant ir vykdant profesinio mokymo ir kitų švietimo sričių kokybės išorinį vertinimą. Rengiant PM kokybės išorinio vertinimo modelį buvo atlikta Lietuvos bendrojo lavinimo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo išorinio kokybės vertinimo analizė ir penkių užsienio šalių (Austrijos, Estijos, Nyderlandų, Suomijos ir Australijos) patirties analizė. Šioje dalyje pateikiami atitinkamos patirties analizės rezultatai, išvados ir rekomendacijos kuriamam modeliui.

1.1. Lietuvos situacijos apžvalga

Rengiant PM kokybės išorinio vertinimo modelį buvo atlikta Lietuvos bendrojo lavinimo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo išorinio kokybės vertinimo analizė.

Konceptualų pagrindą užtikrinti ir vertinti kokybę visame formaliajame švietime suteikia Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija¹. Koncepcijoje formaliojo švietimo kokybė suprantama yra visuma švietimo savybių, kurios lemia:

- švietimo gebėjimą tenkinti su juo siejamus lūkesčius ir asmens bei visuomenės poreikius;
- tinkamą švietimo misijos ir formaliojo švietimo sistemai priskiriamų funkcijų atlikimą;
- formaliajam švietimui keliamų tikslų įgyvendinimą.

Koncepcija tarp kitų kokybės užtikrinimo aspektų apibrėžia, kad išoriniu vertinimu laikoma vertinamai įstaigai nepriklausančių arba vertinamoje veikloje nedalyvaujančių asmenų atliekamas vertinimas, o sistemingą formaliojo švietimo kokybės vertinimą sudaro formaliojo švietimo kokybės sampratos ir reikalavimų išsiaiškinimas; vertinimo metodikos (vertinimo tikslų, klausimų, teorijos, modelio, priemonių, procedūrų ir kt.) pasirinkimas arba sukūrimas; statistinių duomenų ir kitos informacijos rinkimas, analizė ir interpretavimas; formaliojo švietimo kokybės įvertinimo ir formaliojo švietimo tobulinimo rekomendacijų pateikimas.

Mokyklų vertinimas bendrajame ugdyme

Mokyklų išorės vertinimas bendrajame ugdyme Lietuvoje susideda iš dviejų procesų: mokyklos veiklos įsivertinimo, kurį atlieka mokyklos bendruomenė ir kuris skirtas visų pirma

¹ Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija patvirtinta ŠMM ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakyму Nr. ISAK-3219).

pačiai mokyklos bendruomenei tobulėti ir išorės vertinimo, skirto valstybės įgaliotoms institucijoms nustatyti, ar konkreti mokykla geba vykdyti valstybės jai deleguotas funkcijas.

Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos išorinio vertinimo tikslas - skatinti mokyklas tobulėti siekiant geresnės ugdymo(si) kokybės ir geresnių mokinių pasiekimų. Vertinimas vykdomas vadovaujantis Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės išorės audito tvarkos aprašu², geros mokyklos koncepcija ir geros mokyklos vertinimo rodikliais. Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybės išorės audito tvarkos apraše parengti šie priedai:

- pamokos stebėjimo protokolas;
- bendrojo ugdymo veiklos rodikliai;
- bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės vertinimo lygiai;
- bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės išorės vertintojų veiklos taisyklės;
- bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės išorės vertinimo planas.

Minėtame tvarkos apraše deklaruojami tokie išorės vertinimo uždaviniai:

- nustatyti mokyklos stipriuosius ir tobulintinus veiklos aspektus, turinčius įtakos mokinių pasiekimams;
- konsultuoti mokyklų vadovus ir mokytojus dėl mokyklos veiklos tobulinimo;
- skatinti mokyklos įsivertinimą, mokyklos bendruomenės susitarimus dėl veiklos kokybės sampratos, kokybės įsivertinimo ir kokybės gerinimo;
- padėti priimti patikimais duomenimis grįstus sprendimus dėl pagalbos mokykloms;
- inicijuoti tobulinti esamas ir kurti naujas pagalbos teikimo ir konsultavimo formas mokyklai, mokytojams, mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams);
- teikti informaciją apie mokyklų veiklos kokybę ir skleisti mokytojų, mokyklų, mokyklų savininko teises ir pareigas įgyvendinančių institucijų, dalyvių susirinkimų (savininkų), savivaldybių administracijų direktorių įgaliotų struktūrinių padalinių veiklos gerąją patirtį.

Išorės vertinimo tvarkos aprašas nustato Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (toliau – NMVA), mokyklos, kuri yra vertinama, vadovaujančio vertintojo, kitų vertintojų veiksmus ir jų atsakomybę. Pagal šiuo metu nustatytą tvarką, kiekvienoje bendrojo ugdymo mokykloje išorės vertinimas turi būti atliktas kas 7 metus.

NMVA parengia mokyklų, kurių išorės vertinimas bus atliktas per mokslo metus sąrašą ir šis sąrašas tvirtinamas švietimo ir mokslo ministro įsakymu.

Išorės vertinimo veikla susideda iš parengiamųjų darbų, pirmųjų vadovaujančio vertintojo apsilankymo mokykloje, audito mokykloje ir audito apibendrinimo, ataskaitos rengimas ir jos derinimas.

² Švietimo ir mokslo ministro 2014 m. Kovo 10 d. įsakymas Nr. V- 587, Dėl Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės išorės audito tvarkos aprašo patvirtinimo.

NMVA sudaro vertinimų tvarkaraštį, skiria vadovaujančius vertintojus ir formuoja vertintojų komandas. Vertintojų poreikis ir būtini laiko resursai skaičiuojami pagal išorės vertinimo plano nuostatas.

Parengiamųjų darbų etape vertintojai susirenka visą įmanomą statistinę informaciją apie mokyklą, atlieka mokinių ir mokinių tėvų anoniminę apklausą. Šiai apklausai yra parengta metodologija ir tyrimo konstruktas. Pagal šį klausimyną mokinių ir jų tėvų vertinami mokyklos veiklos aspektai atitinka mokyklos įsivertinimo (vidaus audito) ir išorės vertinimo rodiklius.

Audito mokykloje metu ne mažiau kaip 75 procentus darbo mokykloje laiko skiriama ugdymo procesui stebėti, susitikimams su mokyklos mokytojų bendruomene ir kitais darbuotojais, tėvais (globėjais, rūpintojais) ir mokiniais, savivaldos institucijų atstovais, kitais suinteresuotais asmenimis. Likęs laikas skiriamas mokyklos surinktos informacijos analizei ir apibendrinimui atlikti. Audito mokykloje metus stebimos mažiausiai dvi kiekvieno mokytojo pamokos ar kitokia veikla, bet per vieną dieną ne daugiau kaip 50 procentų pamokų ar kitokios veiklos, išskyrus tuos atvejus, jei mokytojas pageidauja daugiau.

Parengta ir su visais suinteresuotais asmenimis suderinta išorės vertinimo ataskaita nėra skelbiama. Ji saugoma NMVA ir perduodama mokyklos steigėjui. Ataskaita rašoma pagal veiklos sritis:

- ugdymas ir mokymasis;
- pasiekimai;
- mokyklos strateginis valdymas;
- vertybės, elgesio normos, principai;
- asmenybės raidos lūkesčiai;
- mokymo kokybė;
- mokymosi kokybė;
- pažanga;
- personalo valdymas.

Viešai gali būti skelbiami tik apie kiekvieną vertintą mokyklą suformuluoti 10 gerai vykdomų veiklos aspektų ir 5 mokyklos trūkumai. Bendrojo ugdymo mokyklos veiklos kokybės išorės audito tvarkoje apibrėžta, kad mokykla bei kitos nurodytos atitinkamos institucijos gavę galutinę išorės vertinimo ataskaitą, per 14 darbo dienų gali teikti argumentuotą apeliaciją NMVA Agentūros direktoriui dėl ataskaitoje pateiktų vertinimų.

Bendrojo ugdymo mokyklų išorės vertinimo ir išorės vertintojų veiklos finansuojamos Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

1 lentelė. Lietuvos bendrojo ugdymo patirties organizuojant mokyklų išorės vertinimą SSGG analizė

Stiprybės	Silpnybės
- Nusistovėjusi mokyklos veiklos ir išorės vertinimo supratimo vienovė; - visos mokyklų išorės vertinimo procedūros aiškiai reglamentuotos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos (toliau – ŠMM) ministro pasirašytais dokumentais; - yra parengta geros mokyklos koncepcija, geros mokyklos vertinimo rodikliai, pamokos stebėjimo protokolas, kiti būtini išorės vertinimui dokumentai; - siekama, kad vidaus ir išorės auditas būtų atliekamas pagal tokią pat metodiką; - mokyklos vidaus ir išorės įvertinimui yra sukurtas internetinis IQES online Lietuva portalas; - yra parengti ir nuolat tobulinami mokyklų išorės vertintojai.	- Nelabai tarpusavyje suderinti pirminė škotiška mokyklų vertinimo tvarka, geros mokyklos koncepcija ir geros pamokos samprata (IQES - A. Helmke teorija); - su išorės vertinimu atsirandančios naujos (didele dalimi susijusios su struktūrinių fondų veikla); - nepavyko kartą per 7 metus, kaip deklaruota, išanalizuoti visų mokyklų veiklą; - mokyklų išorės vertinimas reikalauja specialių papildomų lėšų (visų pirma išorės vertintojų apmokėjimui) skyrimo; - esminiai išorės vertinimą apibrėžiantys dokumentai nėra iki galo nusistovėję, jie vis dar tobulinami.
Galimybės	Grėsmės
- Mokyklų išorės vertinimas vykdomas ir kitose Europos valstybėse; - Lietuvai naudinga turėti mokyklų išorės vertinimą dėl apsisprendimo apie lėšų švietimui panaudojimo tikslingumą; - mokyklų išorės vertinimas turi daug naudos, skatinant mokyklų bendruomenių ir atskirų mokytojų tobulėjimą. - Vykdant vertinimo veiklas, akivaizdu, kad tiek mokyklų išorės vertinimo tvarką, tiek vertinimo sritis ir kriterijus galima būtų tobulinti.	- Mokytojų bendruomenė labai nevienareikšmiškai vertina mokyklų vidaus ir išorės vertinimą, o vidaus vertinimas dažnoje mokykloje apskritai sabotuojamas; - NMVA vykdomas išorės vertinimas yra brangus, todėl yra pavojus, kad taupant lėšas nepavyks parengti vertintojų ar susidarys jų trūkumas. - paskutiniu metu, kaip atrodo, dinga mokyklų išorės vertinimo palaikymas iš ŠMM vadovybės pusės; - mokyklų išorės vertinimo rezultatai menkai panaudojami tiek mokykloje, tiek savivaldybėje ir šalyje.

Profesinio mokymo kokybės vertinimas

Profesinį mokymą Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas³. Įstatymas nustato Lietuvos Respublikos profesinio mokymo sistemos sandarą bei valdymą, **grindžiamą valstybės valdymo institucijų ir socialinių partnerių bendradarbiavimu. Socialinių partnerių dalyvavimas padeda užtikrinti PM paslaugos kokybę**, jie dalyvauja

³ Lietuvos Respublikos Profesinio mokymo įstatymas Nr. VIII-450, patvirtintas 1997 (nauja redakcija 2007).

sudarant naujų kvalifikacijų, profesinių standartų, profesinio mokymo programų turinį, vertinant profesinio mokymo programas pagal jų atitiktį ūkio poreikiams, organizuojant praktinį PM. Socialiniai partneriai taip pat dalyvauja organizuojant ir vykdant kompetencijų vertinimą.

PM kokybė valstybės lygmeniu užtikrinama šiomis priemonėmis:

- Rengiant ir tvirtinant standartus. Profesinio rengimo standartai yra profesinio mokymo programų bei mokinių ir studentų pasiekimų vertinimo pagrindas. Patvirtinus naujus arba atnaujinus esamus profesinio rengimo standartus, atitinkamai pertvarkomos ir mokymo programos. Baigiamąjį kvalifikacijos vertinimą organizuoja socialiniai partneriai. Jie skiria darbdavių atstovus į kvalifikacijos egzaminų komisiją, dalyvauja rengiant egzaminų teorines ir praktines užduotis.

- Rengiant ir registruojant mokymo programas, išduodant licencijas. Naujai parengta programa yra suderinama su darbdaviams atstovaujančia kompetentinga įstaiga (pvz., Pramonės, prekybos ir amatų rūmais). Ekspertai (profesijos mokytojai, darbdaviai) įvertina programos kokybę ir, kai yra teigiama išvada, programa registruojama Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre. Profesinio mokymo teikėjui išduodama licencija vykdyti įregistruotą programą, jei jo turimi ištekliai yra pakankami jai įgyvendinti, jei jo profesijos mokytojai arba kandidatai į profesijos mokytojus atitinka profesinio mokymo programose ir įstatymuose nustatytus reikalavimus.

- Prižiūrint, kaip vykdomos programos. Švietimo ir mokslo ministerijos atitinkami skyriai atlieka mokomojo proceso ir veiklos priežiūrą bei veiklos auditą, Valstybės kontrolė vykdo atrankinius mokymo įstaigų patikrinimus, kurių metu taip pat analizuojamas mokyklos veiklos racionalumas, vertinant kvalifikaciją nepriklausomiems ekspertams.

- Profesinėse mokyklose teikiamo bendrojo ugdymo kokybę deleguota vertinti NMVA išorės vertintojams.

Švietimo ir mokslo ministerija teikia švietimo ir mokslo ministrui siūlymą sustabdyti licencijos galiojimą, jeigu nustatoma licenzijavimo taisyklių⁴ 28 punkte nurodytų pažeidimų, arba panaikinti licencijos galiojimą šių Taisyklių 35.2–35.5 punktuose nurodytais atvejais. Licencijuojamos veiklos priežiūra apima šiuos PM kokybei svarbius aspektus:

- mokymo proceso organizavimo pagal teisės aktų nustatytus reikalavimus vertinimą;
- mokinių priėmimo ir apskaitos, mokymosi pasiekimus įteisinančių dokumentų išdavimo patikrinimus ir teisėtumą;
- teorinio ir praktinio mokymo vietų atitikties mokinių skaičiui ir mokymo programoje bei teisės aktuose nustatytiems reikalavimams vertinimą;

⁴ Lietuvos Respublikos 2004 m. birželio 29 d. nutarimas Nr. 822 Dėl Formaliojo profesinio mokymo licenzijavimo taisyklių patvirtinimo.

- teoriniam ir praktiniam mokymui skirtų materialijų ir metodinių išteklių atitiktis mokinių skaičiui ir mokymo programoje nustatytiems reikalavimams vertinimą.

PM įstatymo rėmuose PM kokybės užtikrinimas suprantamas kaip sistemos ir procedūros, kurias kuria ir diegia valstybės institucijos ir profesinio mokymo teikėjai, siekdami, kad profesinio mokymo kokybė atitiktų nustatytus rodiklius (2 straipsnio, 12 skirsnis). Galima konstatuoti, kad teisinės prielaidos tiek vidiniam tiek išoriniam PM kokybės vertinimui yra sukurtos.

Vadovaujantis šiuo metu taikomomis metodinėmis rekomendacijomis, PM kokybės vertinimas PM įstaigose turėtų būti vertinamas taikant kolegų vertinimo (angl. *peer review*) metodą, kuomet PM įstaigas vertina iš kitų PM įstaigų darbuotojų sudarytos vertintojų grupės. Profesinio mokymo įstaigos vertinimo gairėse nustatytos šios vertinimo sritys ir posryčiai:

- valdymas (strategijos orientacija į mokymo kokybės gerinimą, planavimo veiksmingumas, valdymo kultūros įtaka institucijos veiklos sėkmei);
- ištekliai (materialinių ir finansinių išteklių pakankamumas ir panaudojimo racionalumas, žmonių išteklių atitiktis institucijos veiklai, metodinių išteklių įtaka mokymo kokybei);
- parama mokiniui (mokinių profesinio informavimo, konsultavimo (karjeros planavimo) atitiktis mokinio poreikiams, mokymo prieinamumas, pagalbos mokiniui veiksmingumas);
- mokymas ir mokymasis (profesinio mokymo organizavimo racionalumas ir inovatyvumas, mokinių pasiekimų vertinimo įtaka mokymo(-si) kokybei);
- rezultatai (mokymo(-si) rezultatyvumas, mokyklos veiklos efektyvumas);
- institucijos veiklos kokybės užtikrinimas (kokybės užtikrinimo planavimo pagrindumas, kokybės užtikrinimo įgyvendinimo priemonių veiksmingumas, kokybės vertinimo apimtis ir sistemingumas, vertinimo rezultatų poveikis veiklos tobulinimui, esminiai institucijos kokybės užtikrinimo pasiekimai).

2 lentelė. Profesinio mokymo patirties, organizuojant kokybės vertinimą, SSGG analizė

Stiprybės	Silpnybės
• Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistema grįsta socialinių partnerių bendradarbiavimu; • Tarp PM teikėjų ir PM koordinuojančių institucijų yra nusistovėjusi PM veiklos ir išorės vertinimo supratimo vienovė; • dalis PM vertinimo procedūrų reglamentuotos dokumentais; • yra parengtos išorinio profesinio mokymo	• Būtina nuolat rengti naujus išorės vertintojus; • su išorės vertinimu atsirandančios naujos didelės dalimi susijusios su struktūrinių fondų veikla; • PM išorės vertinimas reikalauja specialių papildomų lėšų (visų pirma išorės vertintojų apmokėjimui) skyrimo; • esminiai PM išorės vertinimą

programų kokybės vertinimo ir PM savianalizės atlikimo rekomendacijos; - visose profesinio mokymo įstaigose yra įdiegtos kokybės užtikrinimo sistemos; - yra parengti PM išoriniai vertintojai, organizuojamas jų kvalifikacijos tobulinimas; 2010 m. parengtas vertinimo kriterijų, rekomenduojamų PM savianalizei atlikti pradedant kurti vidinę kokybės užtikrinimo sistemą, rinkinys; 2009 metais parengtos Europos rekomendacijos PM kokybės vertinimo ir užtikrinimo srityje, veikia EQAVET sistema, kurios orientacinės gairės gali būti panaudotos kuriant nacionalines sistemas.	apibrėžiantys dokumentai nėra iki galo nusistovėję, jie vis dar tobulinami; PM kokybės sistemoje naudojamos keli besiskiriantys vertinimo elementai (programų vertinimas, profesinių mokyklų, teikiančių bendrąjį lavinimą vertinimas, įsivertinimas, kolegialus vertinimas). Tai galimai trikdo PM mokyklų bendruomenes.
Galimybės	Grėsmės
- Kitose Europos valstybėse vykdomas PM išorės vertinimas vykdomas bei naudojamas kaštų-naudos analizės instrumentas; - yra galimybė efektyviai pasinaudoti Europos sąjungos fondų lėšomis plėtojant profesinio mokymo kokybės sistemą ir kokybės kultūros ugdymą; - Lietuvos valstybei naudinga turėti PM išorės vertinimą dėl apsisprendimo apie lėšų švietimui panaudojimo tikslingumą; - PM išorės vertinimas gali duoti daug naudos, skatinant mokyklų bendruomenių ir atskirų mokytojų tobulėjimą.	- mokytojų bendruomenė labai nevienareikšmiškai vertina PM vidaus ir išorės vertinimą, o vidaus vertinimas dažnoje mokykloje apskritai sabotuojamas; - PM išorės vertinimo rezultatai menkai panaudojami tiek mokykloje, tiek savivaldybėje ir šalyje.

Aukštojo mokslo institucijų išorinis vertinimas

Aukštųjų mokyklų veiklos išorinis vertinimas apima visas jų statutuose nurodytas veiklos sritis ir remiasi veiklos atitikties statutuose nurodytai misijai, mokslo ir studijų tarptautiniam lygiui, studijų rezultatų vertinimo atitikties nustatytiems reikalavimams, akademinės etikos ir procedūrų reikalavimų vykdymo ir valstybės lėšų naudojimo veiksmingumo kriterijais. Aukštoji mokykla reguliariai akredituojama remiantis išorinio vertinimo išvadomis. Lietuvos Respublikos aukštosiose mokyklose vykdomos tik akredituotos studijų programos. (Studijų programų ir aukštųjų mokyklų akreditavimą atlieka Studijų kokybės vertinimo centras.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas⁵ nustato, kad mokslo ir studijų institucijos atsako už mokslo (meno) veiklos, studijų ir kitos veiklos kokybę. Jos turi viešai skelbti savo veiklos kokybės rodiklius ir kartu su vertinimo institucijomis puoselėti mokslo ir studijų veiklos

⁵ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. LRS 2009 m. balandžio 30 d. nutarimas Nr. XI-242, 2012 m. sausio 19 d. Nr. XI-1920; 2012 m. balandžio 24 d. Nr. XI-1987

kokybės kultūrą (40 str.1 d.). Mokslo (meno) veiklos ir studijų kokybė užtikrinama per mokslo ir studijų institucijų vidines kokybės užtikrinimo sistemas, išorinį studijų programų vertinimą ir akreditavimą, išorinį mokslinės veiklos vertinimą ir išorinį mokslo ir studijų institucijų įvertinimą ir (arba) akreditavimą (40 str. 2 d.). Mokslo ir studijų institucijų veikla turi būti nuolat tobulinama, atsižvelgiant į savianalizės ir išorinio vertinimo išvadas (40 str. 5 d.). Mokslo ir studijų institucijos nuolat atlieka mokslo (meno) veiklos savianalizę (41 str. 3 d.).

Išsamiau aukštosios mokyklos veiklos kokybės užtikrinimą reglamentuoja šie dokumentai:

- Mokslo ir studijų institucijų mokslo (meno) darbų vertinimo metodika;
- Aukštosios mokyklos realiųjų išteklių vertinimo metodika;
- Aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodika;
- Vykdomų studijų programų vertinimo metodika;
- Ketinamos vykdyti studijų programos aprašo rengimo, jos išorinio vertinimo ir akreditavimo metodika.

Viešasis informavimas yra reglamentuojamas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme, taip pat Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo tvarkos apraše⁶, Aukštųjų mokyklų akreditavimo tvarkos apraše, Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos apraše⁷, Aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodikoje, Vykdomų studijų programų vertinimo metodikoje.

Aukštųjų mokyklų realiųjų išteklių vertinimas, kurį atlieka Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (toliau – MOSTA) yra viena iš dviejų Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo dalių. Antroji išorinio vertinimo dalis – aukštosios mokyklos veiklos vertinimas ir ją atlieka Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – SKVC). Abi šio vertinimo dalys aukštosioms mokykloms vienodai svarbios, nes nuo jų priklauso mokyklos išorinio vertinimo rezultatai, o tuo pačiu ir akreditavimas.

Vertinant aukštųjų mokyklų veiklos rezultatus atsižvelgiama į veiklos sričių įvairovę ir aukštųjų mokyklų paskirtį visuomenėje. Vertinamos sritys: strateginis valdymas, studijos ir mokymasis visą gyvenimą, mokslo ir meno veikla o taip pat poveikis regionui. Šios pagrindinės veiklos dimensijos vertinamos pagal 3 lentelėje pateiktus kriterijus:

3 lentelė. Aukštojo mokslo įstaigų vertinimo kriterijai

Stiprybės	Silpnybės
Strateginio valdymo kriterijai: • strateginio veiklos plano tinkamumas; • strateginio veiklos plano įgyvendinimo užtikrinimas ir viešinimas, • valdymo veiksmingumas.	Studijų ir sąlygų mokymuisi visą gyvenimą vertinimo kriterijai: • jų atitiktis Lietuvos aukštajam mokslui keliamiems reikalavimams; • jų dermė su Europos aukštojo mokslo

⁶ Aukštųjų mokyklų akreditavimo tvarkos aprašas. LRV 2010 m. rugsėjo 22 d. nutarimas Nr. 1317, 2012 m. gegužės 29 d. nutarimas Nr. 623).

⁷ Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas. LR švietimo ir mokslo ministro 2009 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. ISAK-1652, redakcija – 2011 m. liepos 29 d. įsakymas Nr. V-1487.

	erdvės nuostatomis.
Galimybės	Grėsmės
Mokslo (taikomųjų mokslinių tyrimų) ir (arba) meno veiklos vertinimo kriterijai: - tinkamumas ir tarptautiškumas; - dermė su Europos tyrimų erdvės nuostatomis.	Poveikio regionų ir visos šalies raidai kriterijus: aukštosios mokyklos indėlio ir poveikio raidai (ūkio, kultūros, socialiniu, aplinkos apsaugos aspektu) tinkamumas ir veiksmingumas.

4 lentelė. Lietuvos patirties organizuojant aukštojo mokslo institucijų išorės vertinimą SSGG analizė

Stiprybės	Silpnybės
- Yra tvirtai nusistovėjusi aukštosios mokyklos veiklos ir išorės vertinimo supratimo vienovė; - visos mokyklų išorės vertinimo procedūros aiškiai reglamentuotos ŠMM ministro ar SKVC direktoriaus pasirašytais dokumentais; - aukštųjų mokyklos vidaus ir išorės įvertinimui yra skirtos atskiros SKVC internetinio portalo www.skvc.lt skiltys; - yra parengti ir nuolat tobulinami aukštųjų mokyklų išorės vertinimo kriterijai; - atliekant savianalizes ir planuojant aukštųjų mokyklų veiklą yra atliekamos darbdavių apklausos bei rengiamos darbo rinkos esamos situacijos ir pokyčių analizės; - rengiant aukštosios mokyklos savianalizę, atliekamos poveikio regionui nustatymo ir pan. analizės.	- Būtina nuolat rengti naujus išorės vertintojus; - su išorės vertinimu atsirandančios naujos didelės dalimi susijusios su struktūrinių fondų veikla; - aukštųjų mokyklų bendruomenės, savivaldybių ir ŠMM valdininkus vis dar reikia mokyti apsieiti su išorės vertinimo rezultatais; - mokyklų išorės vertinimas reikalauja specialių papildomų lėšų (visų pirma išorės vertintojų apmokėjimui) skyrimo.
Galimybės	Grėsmės
- Aukštųjų mokyklų išorės vertinimas vykdomas ir kitose Europos valstybėse; - Lietuvos valstybei naudinga turėti aukštųjų mokyklų išorės vertinimą dėl apsisprendimo apie lėšų švietimui panaudojimo tikslumą; - aukštųjų mokyklų išorės vertinimas gali daug naudoti, skatinant mokyklų bendruomenių ir atskirų mokytojų tobulėjimą.	Aukštųjų mokyklų išorės vertinimo rezultatai menkai panaudojami tiek mokykloje, tiek savivaldybėje ir šalyje.

Pasiūlymai PM veiklos kokybės išorės vertinimo modeliui

Atlikus bendrojo ugdymo mokyklų, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo išorinio vertinimo patirties analizę, suformuluoti pasiūlymai kuriamam kokybės išorinio vertinimo modeliui:

- Bendrajame ugdyme Lietuvoje mokyklų išorinį vertinimą atlieka viena institucija (NMVA), kurios parengti išorės vertintojai turėtų užtikrinti visų bendrąjį ugdymą teikiančių institucijų išorinį vertinimą. Profesinėse mokyklose vertinama tik tai, kaip teikiamas bendrasis ugdymas. Kuriamas Modelis turėtų numatyti šių skirtingų išorės vertinimų dermę.
- NMVA taikomas išorės vertinimo modelis teigia, kad, nors ir renkama informacija apie egzaminų laikymą, bet įvertinus mokykloje vykstančius procesus, didžiąja dalimi jau galima prognozuoti, kiek sėkmingas yra mokyklos teikiamas mokymas. Kuriant PM kokybės išorinio vertinimo modelį tikslinga būtų numatyti, profesinio mokymo proceso vertinimą, pagrįstą pamatuojamais rodikliais.
- NMVA prieš išorinio vertinimo vizitą anonimiškai atliekamos mokinius ir mokinių tėvų apklausos duoda daug naudingos informacijos; reikėtų numatyti, kaip mokyklų bendruomenės apklausų rezultatus galima būtų panaudoti išoriniame kokybės vertinime PM.
- NMVA, užsienio ekspertų padedama, labai stipriai reglamentavo visas išorės vertinimo procedūras, kurias galima imti pavyzdžiu, reglamentuojant profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo procesą.
- Rengiant profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelį, būtina atsižvelgti į nacionalinius švietimo stebėsenos rodiklius, kurie yra susiję su profesinio mokymo kokybe ir jų reikšme.
- Įvertinant aukštojo mokslo institucijų išorinio vertinimo patirtį, PM kokybės išorinio vertinimo sistemą reikėtų organizuoti atsižvelgiant į vidines PM kokybės valdymo sistemas institucijose ir grįsti PM įstaigos įsivertinimu ir sistemingai vykdoma veiklos analize.
- PM kokybės išorinį vertinimą, kaip ir kitus svarbius PM kokybės užtikrinimui procesus, reikėtų organizuoti įtraukiant socialinius dalininkus, visų pirma darbdavius, kadangi PM kokybės išorinio vertinimo sėkmė priklauso nuo visų dalyvių įsitraukimo ir vertinimo rezultatų panaudojimo veiklos kokybei gerinti.
- PM kokybės išorinio vertinimo sėkmė priklauso nuo visų dalyvių įsitraukimo ir vertinimo rezultatų panaudojimo veiklos kokybei gerinti.

1.2. Tarptautinės patirties vykdant profesinio mokymo kokybės išorinį vertinimą analizė

Modelis pagrįstas Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijomis dėl Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos sukūrimo (2009) ir Europos PM kokybės sistemos orientacinės gairės. Gairėse siūlomos bendros profesinio mokymo kokybės vadybos priemonės, jos yra skirtos skatinti institucijas ir profesinio mokymo teikėjus teikti geresnes profesinio mokymo paslaugas.

Modelis paremtas Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos kokybės ciklu kuris apima kokybės užtikrinimo tikslų nustatymą ir kokybės procesų (strateginių kokybės vertinimo uždavinių, kriterijų ir rodiklių, išteklių numatymą) planavimą, įgyvendinimą, kuris apima procedūrų parinkimą, suinteresuotų šalių įtraukimą, metodikų parengimą ir pan., vertinimą ir įsivertinimą, sukuriant mechanizmus, kurie leistų surinkti ir išanalizuoti duomenis, įvertinti pasiekimus ir pastebėti trūkumus, o taip pat rezultatų peržiūrą, siekiant numatyti pokyčių procedūras, reikalingas pasiekti užsibrėžtus rezultatus ir išsikelti naujus uždavinius (1 pav.).

Europos PM kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos kokybės ciklas pateiktas 1 paveiksle.



1 paveikslas. Europos PM kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos kokybės ciklas

Valstybės narės raginamos parengti nacionalines priemones, kuriomis būtų siekiama gerinti nacionalinio lygmens kokybės užtikrinimo sistemas, įsteigti nacionalinius kokybės užtikrinimo informacinius punktus ir dalyvauti europinio profesinio mokymo kokybės sistemų tinklo (EQAVET) veikloje.

Profesinio mokymo tiekėjai, pradėdantys plėtoti savo kokybės užtikrinimo modelius, raginami naudotis Europos šalių PM sistemų patirtimi. Rodikliai, kuriais siūloma vertinti

profesinio mokymo kokybės gerinimą, yra susiję su tokiais duomenimis kaip investicijos į bendrųjų dalykų ir profesijos mokytojų rengimą, įstojusių mokytis, besimokančių ir mokslus baigiančių moksleivių skaičius, įgytų gebėjimų panaudojimas darbo vietoje, nedarbo lygis, pažeidžiamų grupių atstovų dalyvavimas, darbo rinkos reikmių nustatymo mechanizmai ir prieigos prie profesinio mokymosi sistemos skatinimo programos.

Rekomendacijoje valstybės narės raginamos parengti nacionalines priemones, kuriomis būtų siekiama gerinti nacionalinio lygmens kokybės užtikrinimo sistemas, įsteigti nacionalinius kokybės užtikrinimo informacinius punktus ir dalyvauti europinio EQAVET tinklo veikloje.

Remiantis profesinio mokymo teikėjų iš skirtingų Europos šalių kokybės užtikrinimo priemonių, kurios atitinka EQAVET sistemą, pirmine analize, nustatyti šeši nepriklausomi komponentai (angl. *building blocks*)⁸: vadybos kultūra, modelis atspindi teikėjo situaciją, įsivertinimo kultūra, parama darbuotojų mokymui, duomenų ir grįžtamojo ryšio panaudojimas siekiant pagerinti profesinį mokymą, suinteresuotų šalių dalyvavimas.

Šie šeši komponentai vienas kitą paremia ir papildo, jie pagrįsti EQAVET orientaciniais aprašais ir rodikliais. Komponentais pateikiamos gairės ir nurodomos pagrindinės veiklos, kurių galima imtis, siekiant pagerinti kokybės užtikrinimo procesus pagal EQAVET sistemą. Taip pat pabrėžiama, kad kokybiškas besimokančių asmenų rėmimas, gerai parengti bendrųjų dalykų ir profesijos mokytojai, veiksmingas gabaus lyderio vadovavimas – svarbūs veiksniai, tačiau profesinio mokymo paslaugų teikėjai teikia kokybiškesnes paslaugas, kai užmezgami strateginiai ryšiai ir regioninio, nacionalinio ir tarptautinio lygmens bendradarbiavimas su platesne ekonomikos bendruomene.

2014 m. Europos Komisijos ataskaitoje pažymima, kad kokybės užtikrinimo sistemų diegimas PM srityje tapo daugumos šalių reformų prioritetu⁹. Dauguma šalių jau turi arba šiuo metu rengia profesinio mokymo paslaugų teikėjams skirtą bendrą kokybės užtikrinimo sistemą, kuri būtų suderinta su Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacine sistema. Beveik visos šalys yra įstatymais nustačiusios paslaugų teikėjų išorės vertinimą, dauguma reikalauja, kad profesinio mokymo paslaugų teikėjai naudotų vidaus kokybės užtikrinimo mechanizmus.

Ypatingai EQAVET gairėse akcentuojama PM institucijų įsivertinimo svarba. Svarbiausia įsivertinimo tikslas paslaugų teikėjų lygmeniu – kokybės kultūros puoselėjimas tiek švietimo sistemoje, tiek mokymo įstaigose. Kadangi visų paslaugų teikėjų veiklos sąlygos yra skirtingos,

⁸ Kokybės užtikrinimo modelių kūrimas pagal EQAVET sistemą. Gairės profesinio mokymo tiekėjams. 2012 (www.eqavet.eu).

⁹ Europos Komisijos ataskaita Parlamentui ir Tarybai dėl 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijos dėl Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos sukūrimo įgyvendinimo (Bruselis, 2014 01 28 (COM (2014) 30 final).

įsivertinimas padeda organizacijai išplėtoti sistemą ir nustatyti priemones, pritaikytas prie konkrečių aplinkybių ir tikrovės.

Išsami užsienio šalių patirties organizuojant ir vykdant PM teikėjų išorės vertinimą pateikiama ataskaitoje „Lietuvos profesinio mokymo ir kitų švietimo sektorių išorinio kokybės vertinimo būklės bei Europos sąjungos šalyse taikomų profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelių analizės ataskaita“.

5 lentelė. Užsienio šalių patirties analizės apibendrinimas

Šalis	Reglamentavimas	Atsakingos institucijos ir dalyviai	Kokybės vertinimo instrumentai
Estija	Nuostatos įtvirtintos Profesinio rengimo plėtros plane (angl. <i>Sustainable development of VET 2008 – 2013</i>), kuriame pabrėžiama, kad: - PM sistema turi tapti lanksti, prieinama ir atitikti besimokančiųjų lūkesčius; - Teikiamas PM būtų aukštos kokybės ir konkurencingas; - PM sistema turi atitikti darbo rinkos, visuomenės ir ūkio raidos poreikius, o sistemos koordinavimas turi būti tikslingas, efektyvus ir tvarus.	- Estijos aukštojo mokslo kokybės vertinimo agentūra veikianti prie Archimedes fondo; - PM įstaigos ir įstaigos teikiančios aukštąjį profesinį išsilavinimą (angl. <i>professional higher education</i>).	- PM institucijose įgyvendinamų programų grupių akreditavimas; - PM įstaigų atliekamos savianalizės, vieninga rodiklių sistema ir monitoringas; - Kokybės apdovanojimų sistema (taip vadinama “VETI” sistema); - Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas, pedagogų profesinis standartas.
Bendrieji principai	Išorinio vertinimo metodologija remiasi nuostatomis: - Valdymas grįstas proceso ir faktų analize; - Vertinimo pagrindą sudaro vieninga bendrai sutarta kriterijų sistema; - Išorinis vertinimas grindžiamas PM institucijų savianalize; - Visoje vertinimo sistemoje vengiama dubliavimo; - Socialinių partnerių įtraukimas į visus PM klausimus/aspektus; - PM sistemos skaidrumas; - Atžvalga į sektorinį ir regionų lygmenį (nacionaliniu lygiu) ir į nacionalines gaires (sektoriniu ir regionų lygiu). PM kokybės išorinis vertinimas (programų grupių akreditacija) vykdomas šiais etapais: - Institucijos atlieka vidinį įsivertinimą ir parengia įsivertinimo ataskaitą. Mokykloms savianalizes parengti padeda regionų konsultantai. Vidinis įsivertinimas yra privalomas visoms mokymo įstaigoms, vykdomas pagal vieningą metodiką, tai palengvina to paties tipo įstaigų palyginimą. - Programų grupių vertinimui Estijos aukštojo mokslo kokybės vertinimo agentūra organizuoja ekspertų komisijas susidedančias iš trijų ekspertų (vieno ar dviejų darbdavių atstovų ir dviejų arba vieno PM, švietimo vadybos arba kokybės vadybos eksperto/ų). Didelis dėmesys skiriamas ekspertų parengimui, naujai atrinktiems ekspertams ir ekspertų		

	komandoms organizuojami dviejų etapų mokymai. • Mokymuose ekspertai supažindinami su profesinio mokymo sistema ir kokybės vertinimo metodika, taip pat dėmesys skiriamas psichologiniam vertintojų paruošimui. Vertintojams taip pat padeda vertinimo koordinatoriai, kuriuos paskiria Archimedes. • Ekspertai lankosi mokymo įstaigose, bendrauja su pedagogais, mokiniais ir darbdaviais ir remiantis vidinio įsivertinimo ataskaita vertina PM įstaigos veiklą pagal penkias sritis: profesinio mokymo ir mokymosi organizavimą, vadovavimą PM įstaigai, žmogiškųjų išteklių valdymo bendradarbiavimą su socialiniais partneriais ir išteklių valdymą. Vertinama ne tik dabartinė programų įgyvendinimo situacija, bet ir pasirengimas programą įgyvendinti ateityje. Po vizito vertintojai parengia išorinio vertinimo ataskaitą dėl programų akreditacijos. • EKKA PM kokybės vertinimo taryba, susidedanti iš socialinių partnerių priima galutinį sprendimą dėl programų akreditacijos ir teikia jį Švietimo ir mokslo ministrui. Profesinio mokymo taryba susideda iš 13 narių: 8 darbdavių atstovų, dviejų Švietimo ir mokslo ministerijos atstovų ir 2 atstovų iš kitų valstybinių organizacijų (Innove fondo ir Estijos kvalifikacijų tarnybos Kutsekoda). • Švietimo ir mokslo ministras įteisina sprendimą dėl licencijos suteikimo tam tikrai programų grupei vykdyti 3 ar 6 metų laikotarpiui arba licencijos nesuteikimo.		
Rekomen- dacijos kuriamam Modeliui	• Savanoriškumas pradiniam diegimo etape. Kadangi, kuriant naują sistemą galimi įvairūs trukdžiai ir netikslumai, labai svarbus PM įstaigų geranoriškumas ir noras bendradarbiauti kuriant išorinio vertinimo sistemą. Estų pavyzdys rodo, savanoriškas dalyvavimas gali būti naudingas abiem pusėms. • Taikyti kokybės vertinimo priemonių kombinaciją išoriniame kokybės vertinime. Be oficialaus PM programų grupių vertinimo Estijoje naudojamos įvairios skatinimo, konkursinės ir projektinės priemonės, siekiant ugdyti PM teikėjų kokybės kultūrą ir nuolatinį siekį tobulėti. • Estijos pasirinktas PM programų grupių (angl. <i>curriculum group</i>) vertinimo, o ne institucijų vertinimo principas leidžia lengviau surinkti ir paruošti ekspertus, kuomet vertinamos programų grupės (tam tikros sritys), o ne tiesiog PM institucijos. • Suteikiamas visapusiškas grįžtamasis ryšys apie vertinimą tiek dalyvavusiom PM institucijoms tiek ir visoms suinteresuotoms šalim didina sistemos skaidrumą, lemia didesnę pasitikėjimą PM sistema, geresnę suinteresuotų šalių poreikių atitikimą ir darbdavių pasitenkinimą.		
	Reglamentavimas	Atsakingos institucijos ir dalyviai	Kokybės vertinimo instrumentai
Suomija	Nacionaliniai teisės aktai reglamentuojantys profesinį mokymą, strateginiai PM plėtros planai, Švietimo kokybės užtikrinimo strategija 2010 – 2020 m.	• Suomijos švietimo vertinimo centras • PM steigėjai (savivaldybės); • PM įstaigos.	Nacionalinė PM priežiūros sistema apima: • PM institucijų veiklos priežiūrą aukščiausiu lygiu; • Kriterijais grįstą PM finansavimą, papildomą finansavimą už aukštus veiklos rezultatus; • leidimą vykdyti PM; • reikalavimus kompetencijomis grįstoms kvalifikacijoms; • vieningą nacionalinį ugdymo turinio branduolį; • reikalavimus PM pedagogų kvalifikacijai ir kvalifikacijos tobulinimui;

			• metodinę pagalbą PM teikėjams, jų informacinį ir metodinį aprūpinimą. Išorinis PM kokybės vertinimas susideda iš nuolatinio mokymo rezultatų vertinimo ir tikslinio tematinio vertinimo.
Bendrieji principai	Išorinis PM kokybės vertinimas susideda iš nuolatinio mokymo rezultatų vertinimo ir tikslinio tematinio vertinimo. Vertinimai dažniausiai yra tematiniai (siekiant išanalizuoti kokią nors konkrečią sritį, pvz. įgūdžių demonstravimą vertinant kvalifikaciją) ir skirti padėti PM teikėjams ir jų steigėjams geriau teikti paslaugas, suteikti informaciją svarbią strateginiams sprendimams. Pabrėžiama, kad išorinis vertinimas nenaudojamas reitingavimo tikslais, o tik siekiant PM institucijoms padėti gerinti jų veiklos rezultatus. Kokybės užtikrinimo strategijoje 2010 – 2020 metams yra nustatytas tikslas, siekti kad visi PM teikėjai naudotų efektyvias kokybės užtikrinimo sistemas, kurias galima būtų vertinti pagal vieningus PM kokybės kriterijus, o jų personalas pasižymėtų reikiamomis kompetencijomis ir įsipareigojimu. Strateginis planas įpareigoja švietimo tiekėjus įsdiegti kokybės užtikrinimo sistemas iki 2015 metų. Tuo pačiu numatyta sisteminė ir ilgalaikė metodinė parama PM teikėjams įvairiais kokybės sistemų diegimo ir įgyvendinimo etapais, atliekant įsivertinimą dalyvaujant tarpusavio vertinime (angl. <i>peer-review</i>) ir kitose kokybės iniciatyvose. Viena pagrindinių kokybės prielaidų PM laikoma sąsajos su darbo pasauliu ir realus PM institucijų ir įmonių bendradarbiavimas.		
Rekomendacijos kuriamam Modeliui	• Išorinio vertinimo organizavimą grįsti savianalize ir vidinėmis kokybės užtikrinimo sistemomis. Kadangi Lietuvoje jau yra sukurta PM įstaigų vidinė kokybės užtikrinimo metodika ir dauguma mokyklų turi savo kokybės užtikrinimo sistemas, išorinis vertinimas turėtų būti grindžiamas PM institucijos įsivertinimu. • Sieti aukštų kokybės rezultatų su papildomu PM institucijų finansavimu, taip skatinant nuolatinį kokybės kultūros ugdymą. • Naudoti vieningą rodiklių sistemą PM kokybei nacionaliniu lygiu ir institucijos lygiu įvertinti. Tokia sistema leistų nacionaliniu lygiu nuolat rinkti ir analizuoti informaciją apie PM rezultatus, besimokančiųjų pasiekimus ir šių analizių pagrindu siūlyti sprendimus PM atskirų sričių gerinimui.		
	Reglamentavimas	Atsakingos institucijos ir dalyviai	Kokybės vertinimo instrumentai
Austrija	Austrijos Švietimo, meno ir mokslo ministerijos Profesinio mokymo, suaugusiųjų švietimo ir mokyklinio sporto skyriaus strategija Profesinio mokymo standartai; Profesinio mokymo kokybės vadybos sistema (vok. <i>QIBB - QualitätsInitiative Berufsbildung</i>)	• Austrijos Švietimo, meno ir mokslo ministerijos Profesinio mokymo, suaugusiųjų švietimo ir mokyklinio sporto skyrius; • PM teikėjai; • Nepriklausomi PM vertintojai – ekspertai.	Išorinis vertinimas grįstas PM įstaigų atliekama savianalize ir savanorišku dalyvavimu išoriniame kolegialiaame vertinime. Toks modelis skatina PM teikėjų atsakomybę ir jų kokybės kultūros ugdymą. Didžiausias dėmesys nacionaliniu lygiu skiriamas metodinės ir informacinės pagalbos PM teikėjams suteikimui, įvairių įsivertinimo priemonių ir technikų parengimui, visapusiškam informaciniam aprūpinimui ir informacijos prieinamumui užtikrinti.
Bendrieji principai	Kolegialus vertinimas yra pagrindinė išorinio vertinimo forma, taikoma mokyklos veiklai įvertinti. Šis išorinis vertinimas yra visiškai savanoriškas, PM mokyklos pačios kreipiasi į		

	duomenų bazėje esančius ekspertus norėdamos išorinės pagalbos susijusios su veiklos kokybės gerinimu. Tarpusavio vertinimas susideda iš tokių etapų: • Iniciavimas. PM įstaiga pareiškia pageidavimą (pateikia prašymą dalyvauti vertinime). • Pasirengimas. PM įstaiga pasikviečia ekspertus ir ruošiasi vertinimui: atlieka įsivertinimą ir pasirengia savianalizę, organizuoja vertinamąjį vizitą. • Vertinimas. Jo metu vietoje renkami duomenys, analizuojami, vertinami ir žodžiu pristatomi mokyklos bendruomenei. • Ataskaita. Pateikiamas ataskaitos juodraštis, kuriam mokykla gali pateikti savo komentarus, atsižvelgus parengiama galutinė ataskaita. • Įgyvendinimas. Mokykla įgyvendina ataskaitoje pateiktus siūlymus, inovacijas, įtraukia numatytus patobulinimus į strateginius veiklos planus, inicijuoja veiklos gerinimo projektus. • Ciklas gali būti kartojamas. Šis išorės vertinimas vykdomas grupės kvalifikuotų ekspertų. Ekspertai nedirba vertinamoje mokykloje, bet jiems keliama reikalavimai, jie turi gerai įsivaizduoti profesinės mokyklos veiklos specifiką. Ekspertais gali būti mokytojai, profesinio mokymo patarėjai, tyrėjai, verslo įmonių atstovai ir pan.		
Rekomen- dacijos kuriamam modeliui	Išorinį kokybės vertinimą grįsti vidiniu kokybės įsivertinimu, aprūpinant PM teikėjus visa būtina metodine ir informacine pagalba, leidžiant pačiai mokymo įstaigai rinktis, kokie kokybės užtikrinimo klausimai, spragos ar problemos jai yra aktualiausi: • sudaryti kvalifikuotų išorinių vertintojų – ekspertų duomenų bazę; • parengti informacinę duomenų bazę, kurioje būtų pateikiama informacija ir vidinio bei išorinio kokybės vertinimo metodikos, instrumentai, priemonės ir rodikliai; • nacionaliniu lygiu vykdyti nuolatinę PM sistemos kokybės rodiklių stebėseną, vertinti tendencijas ir rengti priemones sistemiskam kokybės tobulinimui.		
	Reglamentavimas	Atsakingos institucijos ir dalyviai	Kokybės vertinimo instrumentai
Nyderlandai	Švietimo kokybės vertinimo gairės (2012) kuriomis vadovaujasi Nyderlandų švietimo inspektūra	• Švietimo inspektūra; • Savivaldybės; • PM teikėjai; • Olandijos profesinių mokyklų (kolegijų) asociacija (angl. <i>MBO Raad</i>).	Nyderlanduose vienu metu atliekamas PM programų ir pačių institucijų vertinimas leidžia efektyviau susitelkti ties vertinimu ir taupyti finansinius bei žmogiškuosius išteklius. Automatizuota duomenų rinkimo, išankstinio vertinimo ir rizikos vertinimo sistema, kartu su ankstesnių metų duomenis leidžia lanksčiai organizuoti PM institucijų išorinį vertinimą ir optimizuoti vertinimo periodiškumą. Kokybės užtikrinimo ir išorinio vertinimo sistema Nyderlanduose orientuota į kokybės kultūros gerinimą ir PM teikėjų veiklos tobulinimą, griežtos sankcijos taikomos tik kraštutiniais atvejais. Sistemoje diegiamas finansinis skatinimas už gerus veiklos rezultatus.

Bendrieji principai	Išorinio vertinimo gairės apima septynias PM įstaigų veiklos sritis¹⁰: • mokymo procesas, • kvalifikaciniai egzaminai; • nubyrejimas; • vidinis kokybės užtikrinimas; • atitikimas teisės aktams; • personalo kompetencija; • finansinis stabilumas. Išorinis vertinimas pradedamas rizikos analize. Rizikos analizei naudojami įvairūs signalai, mokymosi rezultatų duomenys ir PM įstaigos dokumentacija. Inspektūra naudoja visų rūšių signalus. Signalai gali būti laikomi skundai (mokinių, studentų, tėvų, mokytojų ir kitų suinteresuotųjų šalių), straipsniai spaudoje arba internete, teminių patikrinimų išvados – visa tai, kas gali signalizuoti problemas kokybės užtikrinimo srityje. Nuo 2008 metų kiekvienos profesinės mokyklos taryba privalo pateikti metinę ataskaita, kurioje yra pateikiami finansiniai rodikliai, kokybės rodiklių aprašymas ir veiklos rezultatai. Taip pat kiekvienais metais yra renkama informacija apie besimokančiųjų pasiekimus ir egzaminų vertinimo rezultatus. Minėtų informacijos šaltinių monitoringas yra automatizuotas ir vadinamas “pagrindiniu atitikimu”, juo remiantis įvertinamas PM rizikos lygis. Jeigu pirminė analizė rodo, kad nėra rizikos, tolesnių veiksmų nesiimama. Jeigu bet kurio srityje buvo identifikuota rizika, prasideda ekspertinė PM įstaigos analizė. Ekspertinės analizės metu peržiūrima automatiškai surinkta informacija, ji lyginama su ankstesniais duomenimis apie PM įstaigą ir viešai prieinama informacija (pvz. Mokyklos tinklalapiu) ir sprendžiama ar identifikuota rizika tikra. Šioje vietoje ekspertas gali nuspręsti, kad realios rizikos nėra ir mokykla laikoma įvertinta. Tačiau, jeigu vis tik kažkokie duomenys rodo, kad rizika yra, priimamas sprendimas vizituoti mokyklą. Vizito išdavoje inspektorius parašo ataskaitą, kurioje nurodo aptiktus trūkumus. Ši ataskaita sudaro pagrindą susitarimui dėl nustatytų trūkumų pašalinimo. Profesinėse mokyklose inspektoriai paprastai lankosi kas treji metai, o rizikos analizė atliekama kasmet. Susitarimai dėl trūkumų pašalinimų paprastai aptariami kartu su mokyklos vadovybe ir taryba, taip pat ir terminai bei priemonės. Intervencija yra krašutinės priemonės, taikomos ypač retais atvejais, mokyklai pakartotinai nepašalinus nustatytos rizikos ir nepagerinus veiklos kokybės.		
Rekomendacijos kuriamam Modeliui	• Automatizuoti pradinį PM teikėjų išorinio vertinimo procesą, tokius kaip pirminių duomenų surinkimas, signalų (skundų ir kitos informacijos apie kokybės problemas surinkimą ir pan.). • Parinkti optimalų išorinio kokybės vertinimo periodiškumą: kiekvienais metais renkami bendrieji duomenys ir atliekama savianalizė verčia PM teikėjus. • Papildomai skatinti PM teikėjus už kokybiškus veiklos rezultatus ir taikyti finansines sankcijas tiems PM teikėjams, kurie nesugeba užtikrinti reikiamos paslaugos kokybės.		
	Reglamentavimas	Atsakingos institucijos ir dalyviai	Kokybės vertinimo instrumentai
Australija	2002 m. patvirtintos Australijos mokymo kokybės sandara (angl. <i>Australian Quality Training Framework, AQTF</i>), naujas Profesinio mokymo įstatymas (angl. <i>National Vocational Education and</i>	• Australijos įgūdžių kokybės taryba prie Vyriausybės (angl. <i>Australian Skills Quality Authority, ASQA</i>), • Australijos įgūdžių kokybės taryba prie Vyriausybės	PM Kokybės vertinimo sistemą sudaro: • Standartai registruotiems PM teikėjams; • Reikalavimai registruotiems PM teikėjams (įsigaliojus naujam Registruotų PM teikėjų standartui nuo 2015 m. šis dokumentas tampa

¹⁰ NL_EQAVET <http://www.eqavet.eu/gns/what-we-do/implementing-the-framework/netherlands.aspx>

	<i>Training Regulator Act 2011.</i>), patvirtintas Standartai registruotiems profesinio mokymo tiekėjams.	auditoriai PM teikėjai.	Standarto dalimi); - Finansinio pajėgumo rizikos vertinimo reikalavimai; - Duomenų priežiūros reikalavimai ir Australijos kvalifikacijų sandara. Programų ir kvalifikacijos vertinimas pagal PM standartus ir programų mokymo paketus.
Bendrieji principai	Registruoti profesinio mokymo teikėjai atsako už teikiamo PM kokybę ir tinkamai veikiančią vidinę kokybės vertinimo sistemą. Atitikimas nustatytiems kokybės reikalavimams suteikia jiems teisę teikti nacionalines kvalifikacijas pagal patvirtintas profesinio rengimo programas. Profesinio mokymo tiekėjai, siekiantys įsiregistruoti arba pratęsti registraciją (ne rečiau nei penkeri metai) privalo pateikti prašymą įregistruoti ar pratęsti registraciją. Kartu pateikiami dokumentai apie tai, kad tiekėjas atitinka kokybės užtikrinimo sistemos reikalavimus: - Standartus registruotiems PM tiekėjams; - Duomenų priežiūros reikalavimai ir - Australijos kvalifikacijų sandaros nuostatas; - Vykdo programas ir kvalifikacijos vertinimą pagal PM standartus ir programų mokymo paketus. Registruotų PM teikėjų standartai (2015 m.) nubrėžia gaires tiek vidiniam kokybės užtikrinimui tiek ir išoriniam kokybės vertinimui. Šį dokumentą sudaro 8 rodikliais pagrįsti standartai apimantys pagrindines PM institucijos veiklos sritis. Australijos įgūdžių kokybės taryba prie Vyriausybės informuoja pareiškėjus apie būsimus auditus, pateikdama informaciją apie tai kada ir kokių sričių auditai bus atliekami. Pakartotino vertinimo atveju gali būti nuspręsta visiškai neorganizuoti audito vietoje (jeigu PM teikėjas yra patikimas ir PM kokybė nekelia abejonių), atlikti tik tam tikros srities (tam tikrų standartų) auditus arba atlikti pilną auditą. Auditą atlieka ir išvadas pateikia kvalifikuoti vertintojai. Remiantis jų išvadomis gali būti priimtas vienas iš šių sprendimų: - įregistruoti/pratęsti registraciją PM teikėją be apribojimų penkeriems metams; - duoti nurodymą pakoreguoti tam tikras sritis per tam tikrą terminą ir tuomet įregistruoti/pratęsti registraciją; - įregistruoti/pratęsti registraciją Akredituoti ne visam periodui; - neįregistruoti PM teikėjo, išbraukti jį iš registro, (sprendimas priimamas esant labai rimtiems neatitikimams).		
Rekomendacijos kuriamam Modeliui	- Taikyti vieningus reikalavimus visiems PM teikėjams; - PM teikėjų registrą, jų išorinį vertinimą, programų vertinimą ir siūlymus dėl PM veiklos vykdymo ar sustabdymo turėtų organizuoti viena kompetentinga institucija; - parengti vieningus PM teikėjų veiklos ir kokybės užtikrinimo standartus, kurie apimtų reikalavimus tiek programų įgyvendinimo ir kokybės įsivertinimo bei institucijos įsivertinimo bei pasirengimo vertinimui PM teikėjams; - numatyti sankcijų ir galimų sprendimų dėl PM veiklos įvairias galimybes (galimybę taikyti finansines sankcijas, galimybę uždrausti vykdyti veiklą po pakartotinių neatitikimų); - viešai skelbti informaciją PM interesų grupėms apie išorinio vertinimo rezultatus ir nustatytus trūkumus/neatitikimus; - numatyti lanksčią išorinio vertinimo organizavimo sistemą (galimybes priimti sprendimus be išorinio vertinamojo vizito, galimybes atlikti neplaninius patikrinimus ar dalinius patikrinimus).		

1.3. Apibendrinimas ir išvados

PM kokybės išorinio vertinimo modelis grindžiamas prielaida, kad išorinis kokybės vertinimo paskirtis - formuoti vieningą PM kokybės užtikrinimo sistemos supratimą ir skatinti visas suinteresuotas šalis prisidėti prie PM kokybės kultūros puoselėjimo.

PM kokybės išorinis vertinimas suprantamas kaip periodiškai atliekamas procesas, apimantis sistemingą informacijos ir duomenų apie PM kokybę PM institucijoje rinkimą, analizę ir vertinimą, siekiant sudaryti prielaidas PM teikėjams nuolat gerinti savo veiklos rezultatus ir tobulinti kokybės kultūrą. Modelio nuostatos orientuotos ne tiek į kontrolę, kiek į sąlygų, kiekvienai profesinio mokymo įstaigai **gerinti** teikiamų paslaugų kokybę ir **nuolat tobulinti** taikomus veiklos metodus ir būdus, sudarymą.

PM kokybės išorinio vertinimo modelis turėtų sudaryti sąlygas atlikti šias funkcijas:

- **Informavimas** – PM kokybės vertinimo rezultatai turi teikti informaciją apie PM įstaigos būklę finansuotojams ir paslaugų vartotojams (darbdaviams, pedagogams, švietimo įstaigoms, mokiniams bei jų tėvams, plačiajai visuomenei), PM paslaugų teikėjams, švietimo politikos formuotojams. PM finansuotojams informacija reikalinga, kad galėtų priimti pagrįstus sprendimus dėl lėšų paskirstymo, PM paslaugų vartotojams – priimant sprendimus dėl tikslingo PM paslaugų pasirinkimo, PM įstaigoms – užtikrinant ir tobulinant paslaugų kokybę.
- **Atsiskaitomybės** – PM kokybės vertinimo rezultatai naudojami kontroliuojant, ar tinkamai ir efektyviai panaudojamos PM skirtos lėšos. Ši funkcija taip pat parodo, ar sudaromos tinkamos PM realizavimo sąlygos, ar tenkinami visų PM suinteresuotų šalių poreikiai, ar veiklos rezultatai atitinka nu(s)statytus PM tikslus.
- **Tobulinimo** – PM kokybės vertinimo rezultatai suteikia informacijos apie tobulintinus kokybės aspektus, todėl jie naudojami kokybės gerinimui ir PM kokybės kultūros ugdymui institucijose. Vykdam PM kokybės išorinį vertinimą atliekama analizė, formuluojamos vertinimo išvados, rengiamos PM kokybės gerinimo rekomendacijos bei sudaromi kokybės gerinimo planai.

Šiame dokumente **PM kokybė suprantama kaip** pagrindinių sistemos parametrų atitikimas numatytiems standartams ir nuolatinis siekis efektyviai derinti suinteresuotų šalių poreikius ir lūkesčius:

- gerės Lietuvos darbo rinkos aprūpinimas kvalifikuotais darbuotojais;
- didės parengtų kvalifikuotų darbuotojų pasitenkinimas darbo sferoje;
- didės PM institucijų disponuojamų finansinių ir kitų išteklių panaudojimo efektyvumas;
- įmonių interesus žmogiškųjų išteklių valdymo ir tobulinimo srityje;

- profesinių sąjungų interesus užimtumo stabilumo ir kokybės srityje;
- valstybės interesus geriau panaudoti finansinius, žmonių ir kitus išteklius;
- besimokančiųjų lūkesčius įsidarbinimo ir karjeros srityje;
- profesinio mokymo teikėjų siekį tobulinti mokymo paslaugas;
- finansuotojų sieks, kad suteikiamos lėšos būtų panaudojamos pačiu efektyviausiu būdu.

Ši samprata grindžiama kokybės, kaip atitikimo reikalavimams, tikslams ir vartotojų poreikiams koncepcija.

Rengiant **PM kokybės išorinis vertinimo modelį laikomasi prielaidos**, kad pagrindiniai profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemą sudarantys elementai (sudėtinės dalys) yra vidinis kokybės vertinimas; nacionalinis reglamentavimas, pagalba PM teikėjams, išorinis kokybės vertinimas, kokybės plėtotės skatinimas ir kokybės kultūros ugdymas, profesinio mokymo stebėseną, licencijavimas ir nacionalinis koordinavimas.

PM kokybės išorinis vertinimas yra PM kokybės gerinimo priemonė, apimanti tokius pagrindinius žingsnius: vertinamų kokybės kriterijų ir rodiklių pasirinkimą (derančių su vidinio kokybės vertinimo rodikliais); informacijos ir duomenų rinkimą; surinktų duomenų analizę ir interpretavimą; ataskaitų rengimą; PM kokybės tobulinimo plano ar rekomendacijų rengimą; pasirinktų pokyčių gilesnį įvertinimą (kaštų-naudos analizę kai reikalinga), įvykusių pokyčių vertinimą.

PM kokybės išorinio vertinimo modelio kūrimo koncepcijoje išskiriami 4 PM kokybės dėmenys: kontekstas, indėlis, procesas bei rezultatai ir poveikis ir visus šiuos procesus apjungianti bendra metodologija. PM kokybę apsprendžia atskirų dėmenų kokybė bei jų tarpusavio sąveika ir dermė. Šie dėmenys sudaro PM kokybės išorinio vertinimo objektą bei kokybės kriterijų ir rodiklių struktūros pagrindą.

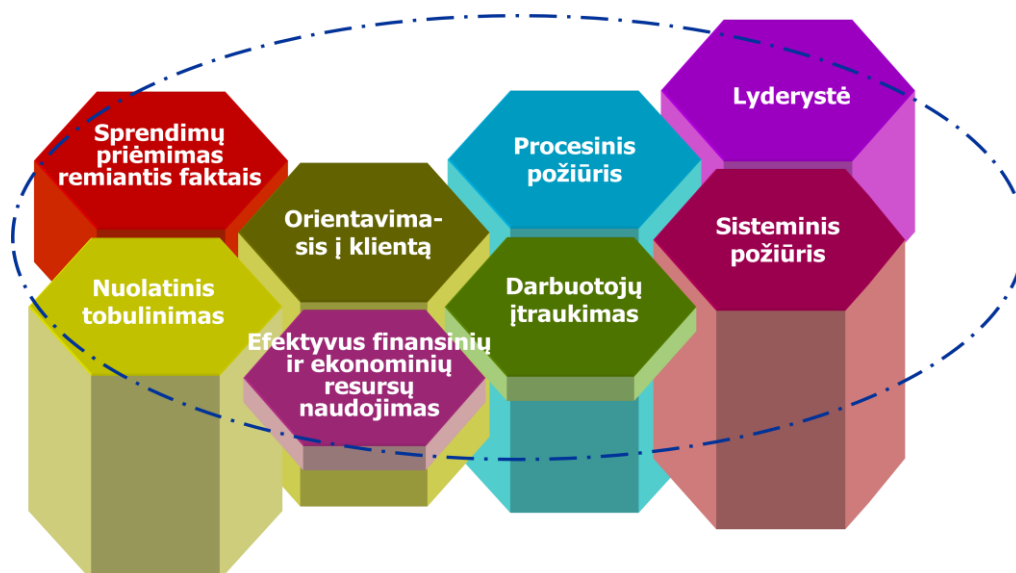
PM kokybės išorinio vertinimo nuostatos:

- PM išorinio vertinimo sistema turi būti **aiški ir suprantama** visiems sistemos dalyviams ir suinteresuotoms šalims.
- PM kokybės išorinis vertinimas vykdomas atsižvelgiant **į laiko ir žmonių išteklius, kuriuos būtina** planuoti taip, kad procesas netrukdytų sistemos elementų ir vertinimo subjektų pagrindinei veiklai.
- PM kokybės išorinis vertinimas turi būti grindžiamas **komandiniu darbu**. Būtina sukurti bendradarbiavimo kultūrą, kad kiekvienas sistemos dalyvis suprastų vertinimo paskirtį ir palaikytų procesą, prisiimdamas bendrą atsakomybę.
- PM kokybės išorinis vertinimas turi **skatinti PM kokybės užtikrinimo sistemos tobulinimą**. Išorinio kokybės vertinimo sistema turi būti atvira keitimams ir tobulinimui. Sistemos

dalyviams sudaroma galimybė dalintis savo patirtimi, nuomone, įžvalgomis siekdami prisidėti prie sistemos gerinimo ir trūkumų pašalinimo.

- PM kokybės išorinis vertinimas turi būti suprantamas kaip **besitęsiantis, sistemingas, cikliškas**, reguliariai pagal nustatytą tvarką kartojamas ir duomenimis grįstas **procesas**. Tai nėra epizodinis ar vienkartinis procesas.
- PM kokybės stebėsenos rezultatai turi būti **naudingi**, jiems būtinas pritaikomumo aspektas. Gautais rezultatais gerinant PM kokybę turi pasinaudoti visi PM kokybės sistemos dalyviai. Jie turi būti viešai skelbiami.
- Svarbus PM kokybės stebėsenos **skaidrumas**. Informaciją apie rodiklius renka ir pateikia švietimo įstaigos, PM paslaugų teikėjai ir kt., todėl visuomet yra galimybė pateikti netikslią, sąmoningai ar nesąmoningai padėtį iškreipiančią informaciją. PM kokybės stebėseną grindžiama nuostata, kad informaciją teikiantys asmenys ir institucijos įsipareigoja atskleisti ir pateikti teisingą informaciją.

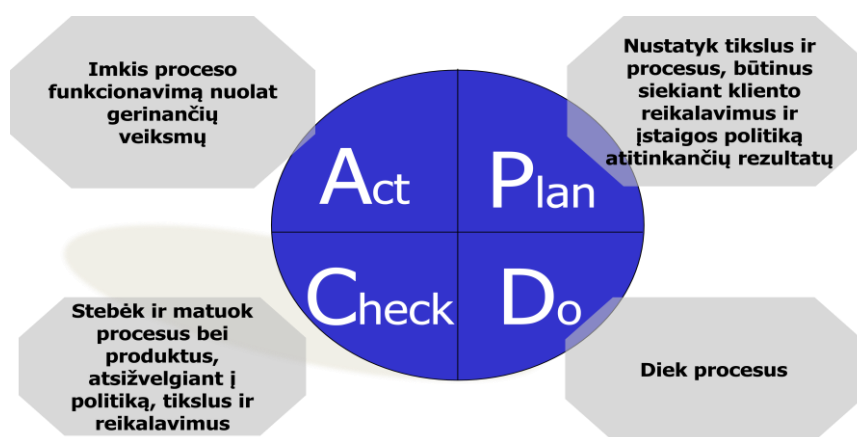
Pagrindinė kokybės valdymo sistemos nuostata – nuolatinio gerinimo principas, kurio esmė – nuolat gerinti vykdomos veiklos rezultatyvumą ir efektyvumą. Išorinis PM kokybės vertinimas remiasi tinkamai organizuota ir vykdoma profesinio mokymo įstaigoje įdiegta ir palaikoma kokybės valdymo sistema ir jos valdymo analize, kuri turi būti paremta 8 vadybos principais, kurie pateikti 2 paveiksle.. Šių principų laikymasis leistų greičiau pasiekti kokybės tikslus bei padėtų nuolat gerinti įstaigos veiklą.



2 paveikslas. Esminiai kokybės valdymo principai

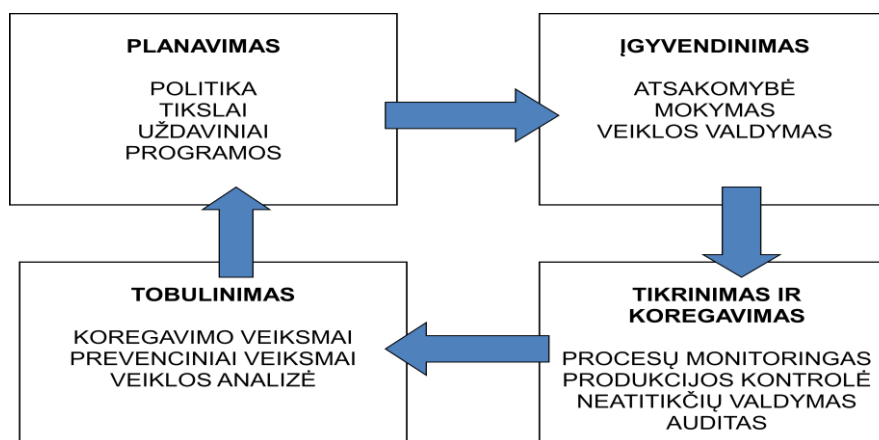
Tiek užtikrinant profesinio mokymo kokybę, tiek atliekant jos išorinį ir vidinį vertinimą, profesinio mokymo įstaiga turi būti suvokiama ne tik per organizacinės struktūros ir individualių

užduočių prizmę, bet taip pat ir per joje vykstančių procesų, kuriuose dalyvauja įvairūs struktūriniai padaliniai, prizmę. Laikantis tokios metodologinės prieigos **išorinio vertinimo objektu tampa ne vien tik teikiamų paslaugų kokybė, o kokybė procesai, kuriems vykstant kuriamas rezultatas**. Tokiu atveju daroma prielaida, kad rezultato kokybė tiesiogiai priklauso nuo procesų kokybės, o PM įstaigoje vykstantys procesai ir atliekami veiksmai nėra savarankiški, jie sudaro veiksmų sekas ir priklauso vienas nuo kito. Siekiant, kad profesinio mokymo įstaiga tinkamai vykdytų savo užduotis, ją būtina valdyti kaip sistemą. Sisteminis profesinio mokymo įstaigos valdymas pateiktas 3 paveiksle.



3 paveikslas. Sisteminis profesinio mokymo įstaigos valdymas

Tik suvokiant ir nuosekliai taikant procesiniu ir sisteminiu požiūriais pagrįstą profesinio mokymo įstaigos valdymą, joje gali būti realizuotas realiai veikiančios kokybės valdymo sistemos modelis, kuris pateiktas 4 paveiksle.



4 paveikslas. Realiai veikiančios kokybės valdymo sistemos modelis profesinio mokymo įstaigoje

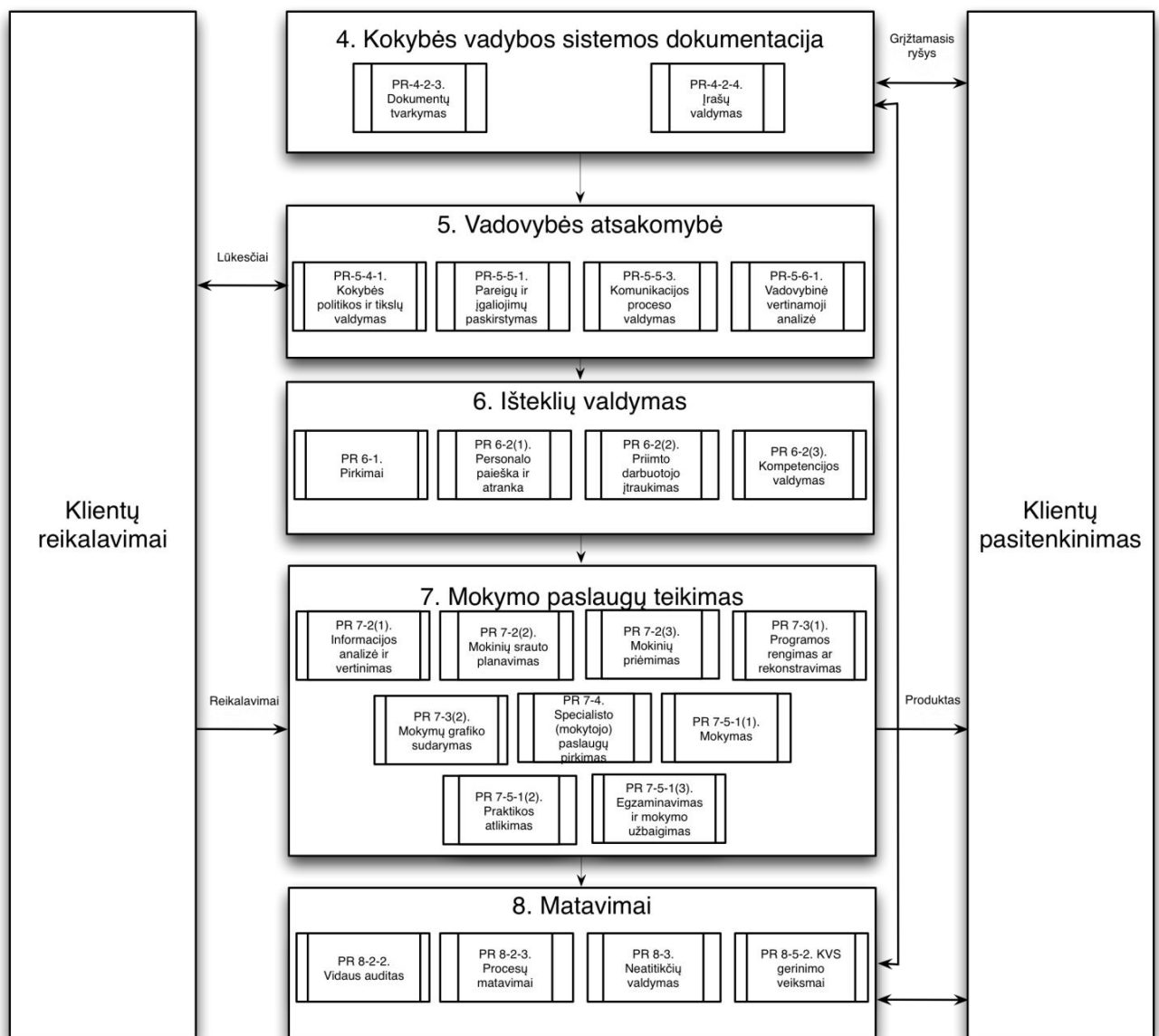
Bendrosios PM išorinio kokybės vertinimo prielaidos numato, kad PM įstaigos tiesiogiai atsako už vidinių kokybės valdymo sistemų įdiegimą ir jų reikalavimų valdymą.

Įstaiga turi sukurti, aprašyti, įdiegti ir prižiūrėti kokybės valdymo sistemą. Sistema turi būti nuolat tobulinama, atsižvelgiant į įstaigos mokymo paslaugų teikimo veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus.

Įstaiga turi:

- sukurti ar apibrėžti kokybės valdymo sistemos veikimą užtikrinančius įstaigos vidaus procesus, taip pat nurodant jų vietą ir įtaką visoje kokybės valdymo sistemoje;
- nustatyti procesų seką ir jų tarpusavio sąveiką;
- numatyti / sukurti priemones, kurie užtikrintų efektyvų procesų veikimą; taip pat numatyti atskirų priemonių tikrinimo/priežiūros mechanizmus ir efektyvumo vertinimo kriterijus;
- numatyti ir užtikrinti atskiroms priemonėms įgyvendinti ir prižiūrėti reikiamus išteklius bei su konkrečiomis priemonėmis susijusios (ar jas įtakojančios) informacijos prieinamumą;
- prižiūrėti, matuoti / vertinti ir analizuoti kokybės valdymo sistemos veikimą užtikrinančius įstaigos vidaus procesus;
- įgyvendinti veiksmus, kurie padėtų pasiekti išsikeltus tikslus ir sudarytų sąlygas aukščiau įvardintus procesus tobulinti;
- įgyvendinti priemones (keisti parengtus strateginius planus) ir įgyvendinti procesus po atlikto išorės vertinimo;
- dalyvauti ir aktyviai remti išorės vertinimo procedūras;
- nuolat teikti informaciją apie įvairius įstaigos veiklos aspektus ir rezultatus įvairaus lygio švietimo stebėseną vykdančioms institucijoms.

Siekiant, kad išorinis vertinimas taptų priemone PM kokybės kultūros ugdymui ir galimybe nubrėžti PM įstaigoms kokybės tobulinimo gaires, išorinis vertinimas turi būti grįstas aiškiai apibrėžtomis kokybės valdymo sistemos procesų sritimis įstaigoje. Kokybės sistema turi apimti: įstaigos valdymą ir vadovų atsakomybę; apsirūpinimą ištekliais (tame tarpe – žmonių ištekliais); mokymo paslaugų teikimą; procesų veikimo priežiūrą ir vertinimą; procesų veikimo rezultatų analizę; procesų tobulinimą (žr. 5 paveikslą).



5 paveikslas. Įstaigos kokybės valdymo sistemos procesų žemėlapis pavyzdys

Išoriniam PM kokybės vertinimui ypatingai svarbios šios PM vidinės kokybės valdymo sritys:

Vadovybės įsipareigojimai. Kuriant ir diegiant kokybės valdymo sistemą, bei (vėliau) sistemai veikiant ir ją nuolat tobulinant, įstaigos vadovybės vaidmuo yra vienas reikšmingiausių. Todėl vadovybė turi:

- įstaigos personalui nuolat aiškinti įstaigos mokymo paslaugų teikimo veiklą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų laikymosi svarbą;
- nustatyti kokybės politiką ir tikslus;
- rengti ir įstaigos personalui pristatyti valdymo ataskaitas;
- užtikrinti kokybiškoms paslaugoms teikti reikiamus išteklius.

Orientavimasis į mokinį. Įstaigos vadovybė turi užtikrinti, kad mokinio poreikiai yra aiškiai apibrėžti ir suprantami visam įstaigos personalui. Įstaigos vadovybė personalui turi nuolat pabrėžti, kad vienas iš įstaigos tikslų – didinti mokinio pasitenkinimą įstaiga ir jos teikiamomis paslaugomis.

Planavimas. Įstaigos vadovybė turi užtikrinti, kad įstaigos kokybės tikslai atitinka įstaigos veiklos tikslus ir įstaigos galimybes (pasiekimų lygį). Kokybės tikslai turi būti (pa-)matuojami ir atitinkantys įstaigos kokybės politiką. Įstaigos vadovybė turi siekti, kad planavimo procese dalyvautų visa įstaigos bendruomenė ir (jei reikia) socialiniai partneriai. Planuojant rekomenduojama taikyti kaštų-naudos analizės instrumentą (plačiau apie instrumentą aprašyta 4.4 skyriuje „Kaštų-naudos analizė“).

Atsakomybė ir įgaliojimai. Įstaigos vadovybė turi paskirstyti įgaliojimus ir atsakomybę, bei užtikrinti, kad kiekvienam darbuotojui (pagal atliekamą funkciją) priskirti įgaliojimai ir atsakomybė jam yra suprantami ir vykdomi. Įstaigos vadovybė turi užtikrinti, kad įstaigos viduje veikia efektyvus informacijos sklaidos ir grįžamojo ryšio mechanizmas. Turi būti skatinamas įstaigos bendruomenės narių bendravimas ir bendradarbiavimas.

Valdymo vertinimo analizė. Įstaigos vadovybė turi analizuoti ir vertinti įstaigoje veikiančią kokybės valdymo sistemą tam, kad būtų užtikrintas jos nuolatinis atitikimas reikalavimams, naudingumas, efektyvumas ir tęstinumas. Atliekant analizę ir planuojant sistemos veiklos tęstinumą, kaskart turi būti svarstomos sistemos tobulinimo ir (jei reikia) atnaujinimo/ koregavimo priemonės (tame tarpe – kokybės politikos ir kokybės tikslų peržiūrėjimas ir atnaujinimas) tam, kad įstaigoje būtų siekiama palaipsnio veiklos rezultatų gerinimo.

Išteklių valdymas. Įstaiga turi nustatyti/apibrėžti išteklius (materialinius, žmonių ir finansinius), kurie yra reikalingi tam, kad:

- įstaigoje įdiegta kokybės valdymo sistema veiktų ir būtų prižiūrima;
- įstaigoje įdiegtos kokybės valdymo sistemos veikla būtų palaipsniui tobulinama ir būtų didinamas sistemos veiklos efektyvumas;
- materialiniai ir kiti ištekliai būtų naudojami racionaliai;
- išpildant mokinių (klientų) lūkesčius ir tenkinant jų poreikius, būtų užtikrintas mokinių pasitenkinimas įstaigos teikiamomis paslaugomis ir pačia įstaiga.

Kompetencija, įgūdžiai ir gebėjimai. Įstaiga turi:

- nustatyti tam tikrą – privalomą – kompetencijos ir kvalifikacijos lygį darbuotojams, kurių kasdienė veikla tiesiogiai ar netiesiogiai susijusi įstaigos teikiamų paslaugų kokybės atitikimu nustatytiems reikalavimams;

- esant poreikiui, mokyti tam tikrus darbuotojus, arba įgyvendinti kitus veiksmus, kad būtų užtikrinta siekiama teikiamų paslaugų kokybė ir reikiamas kokybės valdymo sistemos veiklos efektyvumas;

- analizuoti ir vertinti aukščiau įvardintų veiksmų poveikį;
- užtikrinti, kad kiekvienas įstaigos darbuotojas supranta jo atliekamo darbų atitikimo reikalavimams ir atlikimo kokybės privalomumą, bei atliekamo darbo įtaką/reikšmingumą siekiant kokybės tikslų.

Infrastruktūra. Įstaiga turi nustatyti kokybiškoms paslaugoms teikti ir kokybės valdymo sistemos efektyvumui užtikrinti reikiamos infrastruktūros lygį, bei užtikrinti, kad ši infrastruktūra būtų prieinama personalui ir prižiūrima. Infrastruktūra yra suprantama, kaip:

- pastatai, darbo vietos, įrengimai, mokymo priemonės ir pan.;
- kokybės valdymo sistemos procesams vykdyti reikiama įranga (kompiuteriai, kompiuterių programos ir pan.);
- pagalbinės/techninės priemonės (pvz. transporto priemonės, ryšių ir organizacinė technika ir pan.)

Darbo aplinka. Įstaiga turi nustatyti kokybiškoms paslaugoms teikti ir kokybės valdymo sistemos efektyvumui užtikrinti reikiamos darbo aplinkos (mikroklimato) lygį. Mokymo įstaigoje taip pat turi veikti darbuotojų skatinimo sistema ir paramos mokiniui sistema.

Mokymo paslaugų teikimo planavimas. Įstaiga turi sukurti, apibrėžti ir įdiegti paslaugų pardavimo planavimo procesą(-us), kuris turi būti susijęs su kitais kokybės valdymo sistemos procesais ir tenkinti šiems sistemos taikomus reikalavimus. Planuojant, kokios ir kokio turinio mokymo paslaugos bus teikiamos rekomenduojama taikyti darbo rinkos esamos situacijos ir tendencijų analizės instrumentą (darbo rinkos esamos situacijos ir tendencijų analizės pavyzdys buvo pateiktas tarpinės Ataskaitos 2 priede - „Lietuvos darbo rinkos būklės, pokyčių ir bedarbių profesinių poreikių analizė“). Planuodama kaip bus teikiamos mokymo paslaugos, įstaiga turi nustatyti:

- kokybės tikslus ir reikalavimus (teikiamoms mokymo paslaugoms);
- teikiant paslaugas veiksiančius procesus ir naudojamus dokumentus, bei paslaugoms teikti reikiamus išteklius;
- teikiant paslaugas reikalingus įteisinimo, patvirtinimo, priežiūros, tikrinimo ir testavimo veiksmus, bei paslaugų atitikimo (reikalavimams ir mokinių lūkesčiams) kriterijus.

Reikalavimų teikiamoms paslaugoms nustatymas ir patikrinimas. Įstaiga turi nustatyti:

- kokie yra mokinių reikalavimai/lūkesčiai (taikomi tiek paslaugų teikimo veikloms, tiek kitoms veikloms besimokant įstaigoje, ar baigus mokytis (pvz. pagalba įsidarbinant, konsultavimas dirbant, tęstinis mokymas ir pan.);

- kokie yra kiti (ne mokinio) reikalavimai teikiamoms mokymo paslaugoms (teisės aktų ir kitų dokumentų reikalavimai, bei pačios įstaigos nustatyti specifiniai paslaugų kokybės, jų teikimo būdo, naudojamų metodų ir pan. reikalavimai);

- kokie yra realūs darbo rinkos poreikiai bei mokymo įstaigos aplinkoje veikiančių sektoriaus įmonių reikalavimai priimamiems darbuotojams; ar yra reikalingas mokymo programų/turinio koregavimas;

- kokios yra sektoriaus plėtros tendencijos ir galimi mokymo įstaigos aplinkoje veikiančių įmonių raidos scenarijai.

Mokinių informavimas. Įstaigoje turi būti sukurtas ir įdiegtas efektyvus mokinio informavimo ir grįžtamojo ryšio gavimo mechanizmas, kuris apimtų:

- informavimą apie teikiamas mokymo paslaugas;
- užklausimus, papildomus susitarimus, ar ankstesnių susitarimų pakeitimus;
- „grįžtamąjį ryšį“ su mokiniu (pasiūlymus, nusiskundimus ir pan.).

Mokymo paslaugų turinio formavimas ir tvarkaraščio sudarymas. Įstaiga turi suplanuoti ir kontroliuoti mokymo paslaugų turinį ir paslaugų teikimo tvarkaraštį. Planuodama įstaiga turi nustatyti:

- paslaugų turinio formavimo ir paslaugų teikimo tvarkaraščio sudarymo etapus;
- peržiūrėjimo / patikrinimo, įteisinimo ir patvirtinimo veiksmus, kurie būtų atliekami kiekviename planavimo etape;
- planavimą atliekančių asmenų atsakomybės ir įgaliojimų ribas.

Mokymo paslaugų teikimas. Siekdama efektyviai valdyti paslaugų teikimo procesą, įstaiga turi pasirengti ir (teikiant paslaugas) naudoti:

- teikiamų mokymo paslaugų aprašą, kuriame būtų pateiktos paslaugų charakteristikos (sudėtis, apimtys, specifika ir pan.);
- darbo aprašai (pvz. pamokos vedimo tvarka, naudojimosi praktinio mokymo(-si) patalpa tvarka, darbo saugos taisyklės ir pan.);
- naudojimosi praktinio mokymo ir kita įranga instrukcijos;
- naudojimosi priežiūros ir matavimo prietaisais (jei tokie naudojami veikloje) taisyklės;
- priežiūros ir matavimo veiksmų (jei tokie taikomi) atlikimo aprašas;
- darbo su mokiniu (jam mokantis ir baigus mokslus) aprašas (jei taikoma).

Suinteresuotų grupių pasitenkinimo matavimas. Vienas svarbiausių kokybės valdymo sistemos priežiūros elementų – suinteresuotų grupių (visų pirma darbdavių ir mokinių) atsiliepimų (apie įstaigos teikiamų paslaugų kokybę ir paslaugų atitikimą jų lūkesčiams) rinkimas ir analizavimas. Todėl įstaigoje turi būti sukurtas ir įdiegtas tokios informacijos surinkimo ir

analizavimo mechanizmas. Vienas iš rekomenduojamų šios informacijos surinkimo būdų – darbdavių apklausą (rekomendacijos dėl darbdavių apklausos organizavimo buvo pateiktos tarpinės Ataskaitos 3 priede - „Pasiūlymai dėl darbdavių apklausos atlikimo“).

Procesų priežiūra ir vertinimas. Įstaiga turi sukurti ir įdiegti kokybės valdymo sistemos procesų priežiūros ir jų įgyvendinimo pamatavimo priemones, kurios leistų įrodyti, kad procesai veikia tinkamai ir yra derami nusimatytiems rezultatams pasiekti.

Mokymo paslaugų teikimo priežiūra ir matavimas. Įstaiga turi prižiūrėti ir matuoti mokymo paslaugų teikimo veiklą tam, kad būtų užtikrintas veiklos atitikimas keliamiems reikalavimams. Paslaugų teikimo priežiūra ir matavimai turi būti atliekami kiekviename paslaugų teikimo etape, atsižvelgiant į paslaugų teikimo planą.

Duomenų analizė. Įstaigoje turi būti kaupiami ir analizuojami duomenys, kurie rodytų vidinės kokybės valdymo sistemos tinkamumą ir veikimo efektyvumą.

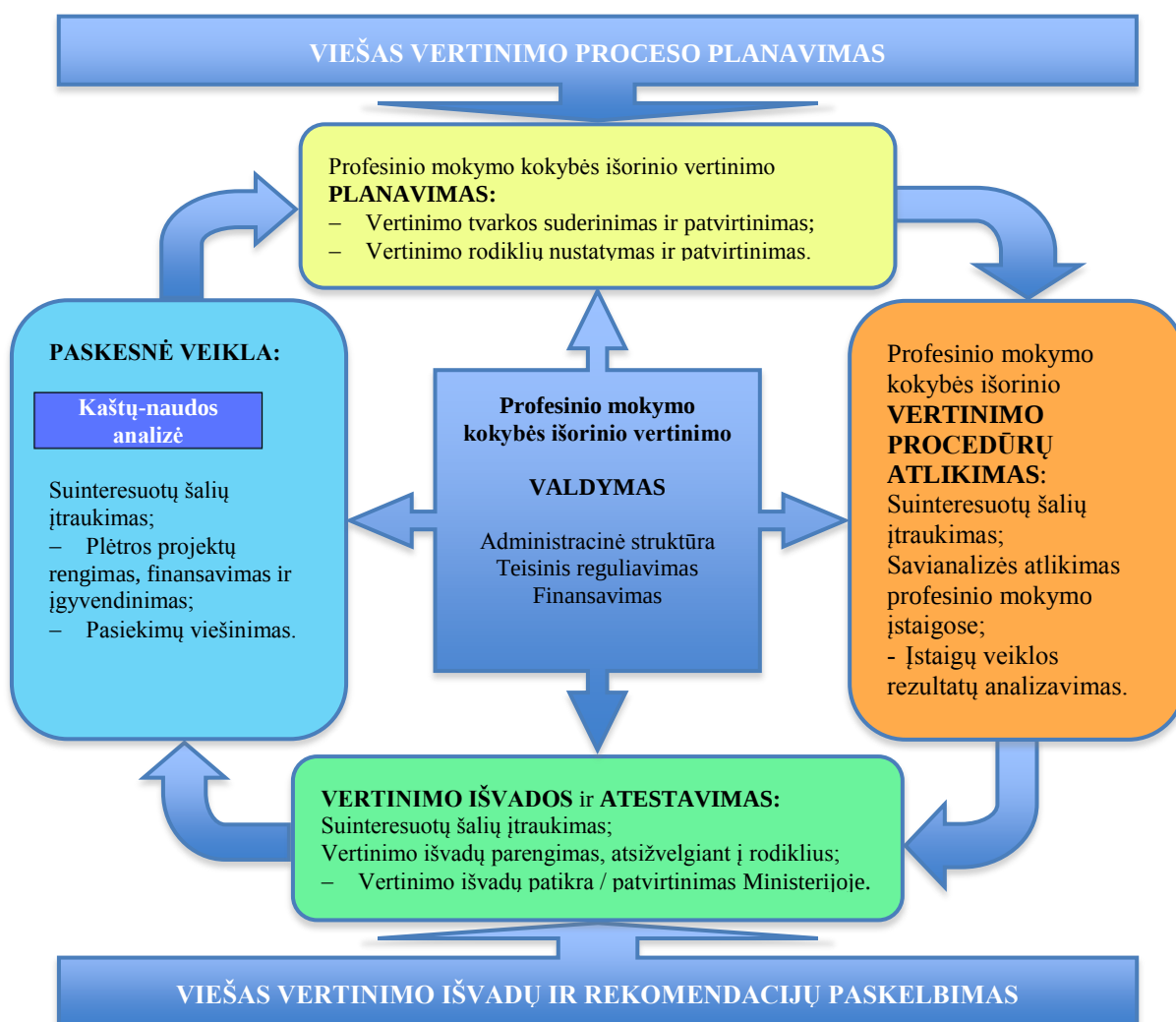
2. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelio samprata

Modelis veikia kaip Lietuvos profesinio mokymo sistemos įstaigų tinklo teikiamų mokymo paslaugų kokybės užtikrinimo dalis, apimanti procesus, susijusius su įstaigų veiklos kokybės išoriniu vertinimu.

Modelis parengtas atsižvelgiant į Europos PM kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos (EQAVET) rekomendacijas ir užsienio valstybių (Estijos, Austrijos, Suomijos, Nyderlandų ir Australijos) patirtį.

2.1. Modelio apibrėžtis

Modelis apibrėžiamas kaip žmogiškųjų išteklių kompetentingumo didinimo planavimo, informacijos sklaidos, vykdymo ir kokybės valdymo procesų bei šių procesų dalyvių (plačiau apie dalyvius ir jų funkcijas pateikta 4 skyriuje „Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo dalyviai, jų funkcijos“) ir jų tarpusavio ryšių visuma. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelio sandara pateikta 6 paveiksle.



6 paveikslas. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo modelio sandara

2.2. Modelio tikslai

Modelio bendrasis tikslas – sukurti prielaidas profesinio mokymo įstaigos veiklai gerinti, skatinti jos kokybės kultūrą, teikti rekomendacijas dėl profesinio mokymo įstaigos veiklos plėtros.

Priklausomai nuo keliamų šalies ūkio plėtros strateginių tikslų bei nuolat besikeičiančios šalies ekonominės situacijos ir technologijų vystymosi tendencijų, modelis gali būti orientuotas į šių konkrečių tikslų įgyvendinimą:

- sudaryti sąlygas įvertinti profesinio mokymo įstaigų veiklos kokybę;
- sudaryti sąlygas asmenims įgyti profesinei veiklai reikalingų kompetencijų;
- įgalinti efektyvesnį finansinių resursų panaudojimą, geriau atitinkantį darbo rinkos poreikius;
- informuoti visuomenę apie profesinio mokymo įstaigų veiklos kokybę.

2.3. Modelio uždaviniai

Modelio pagrindiniai uždaviniai:

- planuoti profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinį vertinimą;
- užtikrinti profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinio vertinimo procesų veikimą;
- valdyti profesinio mokymo įstaigų veiklos kokybę, atsižvelgiant į darbo rinkos poreikių kitimo tendencijas ir racionaliai išnaudojant išteklius.

Įgyvendinant šiuos uždavinius, modelis turi užtikrinti, kad:

- profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinio vertinimo planavimas būtų periodinis procesas, vykdomas šalies ar regiono mastu ir apimtų visas šalies profesinio mokymo sistemos tinklo įstaigas;
- profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinis vertinimas būtų vykdomas pagal visiems dalyviams suprantamas procedūras, taikant bendru sutarimu nustatytus išorinio vertinimo kriterijus;
- profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinio vertinimo išvados ir rekomendacijos sudarytų prielaidas atlikti įstaigų pokyčių projektų kaštų-naudos analizę, kurios pagrindu būtų inicijuojami, rengiami ir vykdomi įstaigų plėtros projektai;
- suinteresuoti asmenys gautų išsamią informaciją apie profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinio vertinimo rezultatus.

2.4. Modelio veikimo principai

Atžvalgos į šalies ūkio sektorių poreikius principas. Modelio sampratoje įtvirtinta, kad jis veikia kaip Lietuvos profesinio mokymo sistemos įstaigų tinklo teikiamų mokymo paslaugų kokybės užtikrinimo dalis, apimanti procesus, susijusius su įstaigų veiklos kokybės išoriniu vertinimu. Todėl toks modelis turi sudaryti sąlygas šalies ūkio įmonėms reikiamos kvalifikacijos specialistų, kartu užtikrinant profesinio mokymo įstaigų ir verslo įmonių ar jų asocijuotų struktūrų bendradarbiavimą.

Atžvalgos į individualius besimokančiojo poreikius principas. Kiekvieno mokinio poreikiai įgyti kvalifikaciją ar tobulinti turimas kompetencijas iš esmės yra individualūs. Jie priklauso nuo besimokančiojo kvalifikacijos ir patirties, nuo asmens ateities planų. Todėl mokymas turi būti planuojamas ir vykdomas atsižvelgiant į besimokančiųjų individualius poreikius.

Socialinės partnerystės principas. Žmogiškųjų išteklių adaptacijos įmonėse trukmė ir sąnaudos didele dalimi priklauso nuo vykdančios kompetentingumo didinimo programos jiems suteiktų kompetencijų. Todėl įmonės ar jas vienijančios sektorinės organizacijos turėtų būti įtrauktos į svarstymų dėl kompetentingumo didinimo prioritetinių sričių nustatymo procesą.

3. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo sritys ir kriterijai

PM kokybės išorinio vertinimo sritys ir kriterijai skirti padėti įsivertinti profesinio mokymo kokybę institucijos viduje ir gali būti naudojami atliekant institucijų ir profesinio mokymo programų savianalizę.

Vertinimo kriterijai parengti atsižvelgiant į Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijas dėl Europos profesinio mokymo kokybės orientacinės sistemos sukūrimo ir Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo, Švietimo stebėsenos rodiklių sistemą ir Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo koncepciją.

Duomenis ir informaciją PM kokybės vertinimui renka ir sistemina PM paslaugų teikėjai, analizuoja ir vertina koordinuojančios institucijos paskirti vertintojai. Pagrindiniai duomenys gaunami atliekant PM programų ir institucijos veiklos kokybės vertinimus (savianalizę).

Rengiant programų savianalizę naudojami vertinimo kriterijai ir rodikliai apibrėžti Metodikoje profesinio mokymo programų savianalizei parengti.

Vertinimo sritys, kriterijai ir jas detalizuojantys rodikliai analizuojami reguliariai, pagal institucijos ir išorinio vertinimo tvarkos nustatytus terminus.

Vertinimo sritys atitinka kokybės užtikrinimo ciklo etapus ir apima PM konteksto, indėlio, procesų ir rezultatų stebėjimą ir vertinimą:

- PM konteksto vertinimas apima bendrą socialinę, demografinę, politinę aplinką, darbo rinkos situacijos įvertinimą;
- PM indėlio vertinimas apima PM paslaugų pasiūlą, PM paslaugas teikiančio personalo tinkamumą, materialinių, finansinių ir metodinių išteklių panaudojimą;
- PM proceso vertinimas apima PM planavimo, organizavimo ir vykdymo tinkamumo ir PM veiklų turinio tinkamumą;
- PM rezultatai ir poveikis vertinamas remiantis PM veiksmingumo kriterijumi.

Šie dėmenys sudaro PM kokybės išorinio vertinimo sričių ir rodiklių struktūros pagrindą.

PM išorinio kokybės vertinimo sritys, rodikliai bei juos apibūdinantys duomenys ir informacija gali būti analizuojami sisteminiu ir instituciniu lygmenimis.

6 lentelė. PM Kokybės išorinio vertinimo sritys ir kriterijai

Vertinimo sritys	Kriterijai ir juos detalizuojantys rodikliai
Bendras šalies socialinės, demografinės, politinės aplinkos palankumas	Strateginis įstaigos valdymas ir vadybiniai procesai atitinka bendrus šalies demografinius pokyčius, šalies švietimo ir profesinio mokymo politiką.

Darbo rinkos pokyčių analizė	Realūs darbo rinkos poreikiai ir mokymo įstaigos aplinkoje veikiančių įmonių reikalavimai specialistams atspindėti PM institucijos strateginiame veiklos plane
	Sektoriaus plėtros tendencijos ir galimi mokymo įstaigos aplinkoje veikiančių įmonių raidos scenarijai įvertinti planuojant PM įstaigos veiklas
Pedagogų demografinės ir kvalifikacinės charakteristikos	Pedagogų skaičius, amžius, lytis, kvalifikacija
PM paslaugų pasiūla	PM paslaugų įvairovė ir lankstumas (atžvalga į suinteresuotų šalių lūkesčius)
	PM paslaugų atitiktis įstaigos veiklos prioritetams
	Pedagoginio personalo kompetencija ir kvalifikacijos tobulinimas
PM įstaigos valdymo efektyvumas	Strateginio PM įstaigos plano ir metinių veiklos planų dermė ir tinkamumas
	Įstaigos planų įgyvendinimo veiksmingumas
	Suinteresuotų grupių įtraukimas į valdymą ir kokybės sistemos tobulinimą
	Administracijos vadybinė kvalifikacija, darbo stažas, kvalifikacijos tobulinimo veikla
	Institucijos ryšių su aplinka intensyvumas (vykdytos bendros veiklos, inicijuoti projektai, įgyvendintos sutartys)
Materialiniai, metodiniai ir finansiniai ištekliai bei jų naudojimas	PM finansavimo šaltinių įvairovė
	Vidutinės vienam pedagogui tenkančios kvalifikacijos tobulinimo lėšos
	Materialinių išteklių tinkamumas ir pakankamumas
	Metodinių išteklių pakankamumas
	Metodinių išteklių prieinamumas
PM planavimo tinkamumas	Įstaigos planų įgyvendinimo veiksmingumas
	PM poreikių nustatymo ir vertinimo sistemiškumas
	Informacijos apie PM instituciją veiklas pakankamumas, prieinamumas
	Įmonių ir besimokančiųjų poreikių vertinimo sistemiškumas ir tinkamumas
	Programų pasiūla ir atitikimas šalies prioritetiniams raidoms tikslams ir regiono poreikiams
	Paskirtų už planavimą atsakingų asmenų kompetentingumas
PM paslaugų tinkamumas	PM paslaugų turinio ir paslaugų teikimo tvarkaraščio tinkamumas
	PM turinio atitiktis formaliems programų reikalavimams ir profesiniams standartams
	PM turinio ir metodų naujumas
	Darbo aplinkos tinkamumas PM turiniui realizuoti
	Įrangos atitikimas nustatytiems reikalavimams
	PM įstaigos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos tinkamumas
	parama ir pagalba besimokantiems bei jų pasitenkinimo matavimas
	Vykdomų besimokančiųjų ir jų tėvų (globėjų) apklausų apie PM kokybę periodiškumas, tikslingumas ir rezultatų panaudojimas
Pedagogų dalyvavimas kvalifikacijos tobulinimo veiklose	Dalyvavusių pedagogų skaičius, amžius, lytis, kvalifikacija, kvalifikacijos tobulinimo veiklų trukmė
	PM įstaigoje vykdytų kvalifikacijos tobulinimo veiklų apimtis ir tikslingumas
PM veiksmingumas	Teigiamai egzaminus išlaikiusiųjų dalis nuo visų egzaminus laikiusių asmenų skaičiaus
	Mokslo baigimo pažymėjimą (diplomą) gavusiųjų dalis nuo įstojusių mokytis asmenų skaičiaus

	Mokslo baigimo pažymėjimą (diplomą) gavusiųjų skaičius
	Mokslą nutraukusių dalis nuo visų įstojusių mokytiis asmenų skaičiaus;
	Mokslą aukštesniuose švietimo lygmenyse tęsiančių absolventų dalis
	per 6 mėnesius nuo kvalifikacijos įgijimo įsidarbinusių absolventų dalis
	Dirbti pagal suteiktą specialybę įsidarbinusių absolventų dalis nuo visų įsidarbinusių absolventų
	PM paslaugų poveikio regionui vertinimas
PM efektyvumas	• Vidutinės vienam besimokančiam asmeniui tenkančios lėšos (EUR/metų); • vidutinės vienam besimokančiam asmeniui tenkančios lėšos pagal pagrindines PM specialybes (EUR/metų); • vidutinės administracinės išlaidos tenkančios vienam besimokančiam asmeniui (EUR/metų); • vidutinės pedagoginio personalo ir mokymo proceso išlaidos tenkančios vienam besimokančiam asmeniui (EUR/metų).

PM kokybės išoriniam vertinimui taip pat svarbūs susiję strateginiai švietimo stebėsenos ir žemiau pateikiami darbo rinkos rodikliai, renkami ir analizuojami nacionaliniu lygiu.

Darbo rinkos rodikliai:

- Įsidarbinusių po profesinio mokymo asmenų skaičius ir dalis (nuo bendro baigusiujų skaičiaus) per metus (per pusmetį) pagal pagrindines profesijas¹¹ (Sodros ar baigusiujų apklausų duomenys).
- Neįsidarbinusių po profesinio mokymo ir darbo biržoje registruotų asmenų skaičius ir dalis per metus (per pusmetį) pagal pagrindines PM įstaigos profesijas (Lietuvos darbo biržos – toliau darbo biržos duomenys).
- Bendro PM įstaigą baigusiu absolventų skaičiaus dinamika (pokyčiai per 5 metus) pagal pagrindines profesijas (profesijų grupes).
- Bendras Darbo biržoje užregistruotų laisvų darbo vietų skaičius konkrečiame regione ir šalyje pagal pagrindines (PM įstaigai aktualias) profesijas (profesijų grupes) per metus (Darbo biržos duomenys).
- Bendras Darbo biržoje užregistruotų bedarbių skaičius konkrečiame regione ir šalyje pagal pagrindines (PM įstaigai aktualias) profesijas per metus (Darbo biržos duomenys).
- Santykinis jaunimo nedarbo rodiklis – jaunų bedarbių ir 15-24 metų gyventojų procentinis santykis regione, kuriame yra PM įstaiga (Darbo biržos duomenys);

¹¹ Šiuo ir kitais atvejais išskiriamos konkrečiai PM įstaigai aktualios profesijos (jų grupės).

Konteksto rodikliai:

- Emigravusių (tarptautinė migracija) asmenų skaičius ir bendro išvykusiųjų asmenų (vidaus ir tarptautinė migracija) skaičiaus dinamika regione, kuriame yra PM įstaiga (Statistikos departamento duomenys).
- Bendra ir tarptautinė neto migracija (atvykusiųjų ir išvykusiųjų skirtumas) regione, kuriame yra PM įstaiga (Statistikos departamento duomenys).
- 15-24 ir 15-64 metų amžiaus gyventojų skaičiaus dinamika regione, kuriame yra PM įstaiga (Statistikos departamento duomenys).

Atsakomybės už priskirtus procesus nustatymas

Remiantis aukščiau pateikta procesų schema, sudarytas atsakomybės už procesus paskirstymas. Kiekvienas nustatytas procesas turi proceso šeimininką, kuris pilnai atsako už tam tikro proceso rezultatą. Tai rodo, jog proceso šeimininkas pats organizuoja procesą taip, kad būtų pasiekiamas numatytas rezultatas, optimaliai panaudojant turimus išteklius ir laikantis kokybės reikalavimų.

7 lentelė. Procesų šeimininkai

Nr.	Proceso pavadinimas	Proceso šeimininkas
1.	PR_1. Profesinio mokymo įstaigos išorinio vertinimo inicijavimas	KPMPC
2.	PR_2. Savianalizės suvestinės pateikimo ir veiklos atitikties įvertinimo terminų paskelbimas	KPMPC
3.	PR_3. Savianalizės suvestinės rengimas	PMĮ
4.	PR_4. Ekspertų grupės formavimas	KPMPC
4.1.	PR_4.1. Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo sudarymas	KPMPC
5.	PR_5. Ekspertų grupės vizitas profesinio mokymo įstaigoje	KPMPC
6.	PR_6. Išorinio vertinimo išvadų parengimas	KPMPC
7.	PR_7. Profesinio mokymo įstaigų vertinimo komisijos sudarymas	KPMPC
8.	PR_8. Sprendimo dėl profesinio mokymo įstaigos vertinimo priėmimas	KPMPC
9.	PR_9. Profesinio mokymo įstaigos akreditavimas	KPMPC
10.	PR_10. Profesinio mokymo įstaigų vertinimo išvadų ir rekomendacijų viešas paskelbimas	KPMPC
11.	PR_11. Apeliacijų teikimas ir svarstymas	KPMPC
12.1.	PR_12.1. Kaštų-naudos analizės atlikimas	PMĮ
12.2.	PR_12.2. Profesinio mokymo įstaigų plėtros projektų planavimas ir rengimas	ŠMM
12.3.	PR_12.3. Sprendimų dėl profesinio mokymo įstaigų plėtros projektų finansavimo priėmimas	ŠMM
12.4.	PR_12.4. Profesinio mokymo įstaigų plėtros projektų įgyvendinimas	PMĮ
12.5.	PR_12.5. Profesinio mokymo įstaigų pasiekimų viešinimas	PMĮ

4.1. Planavimas

4.1.1. Profesinio mokymo įstaigos išorinio vertinimo inicijavimas

Profesinio mokymo įstaigos išorinį vertinimą inicijuoja Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras. Pasiūlymus dėl PMĮ išorinio vertinimo inicijavimo gali teikti suinteresuoti asmenys, pateikdami argumentus dėl tokio vertinimo būtinybės bei pačios PMĮ, pateikdamos argumentus dėl tokio vertinimo būtinybės. PMĮ išorinis vertinimas vykdomas ne rečiau kaip kas 5 metai, vadovaujantis *Profesinio mokymo įstaigų vertinimo metodika*, kuri nustato PMĮ veiklos savianalizės rengimo tvarką, KPMPC organizuojamo PMĮ išorinio veiklos vertinimo eigą bei procedūras, vertinimo principus bei vertinamąsias sritis ir kriterijus.

KPMPC inicijuojamas išorinis vertinimas remiasi PMĮ realiųjų išteklių vertinimo rezultatais, tikslinio vertinimo rezultatais, savianalizės suvestine, kitais PMĮ dokumentais, vertintojų vizito į PMĮ metu gautais duomenimis, ankstesnio vertinimo išvadamis bei rekomendacijomis ir duomenimis apie rekomendacijų įgyvendinimo eigą ir rezultatus, taip pat kita informacija apie PMĮ veiklą.

Išorinio vertinimo tikslas – sukurti prielaidas PMĮ veiklai gerinti, skatinti jos kokybės kultūrą, teikti rekomendacijas dėl PMĮ veiklos plėtros, nustatyti optimalius plėtros sprendinius.

Dėl neplaninio PMĮ veiklos kokybės išorinio vertinimo inicijavimo į KPMPC gali kreiptis PMĮ bendruomenės ar PMĮ tarybos nariai, pateikdami priežastis ir argumentus, dėl kurių turi būti inicijuotas neplaninis PMĮ vertinimas.

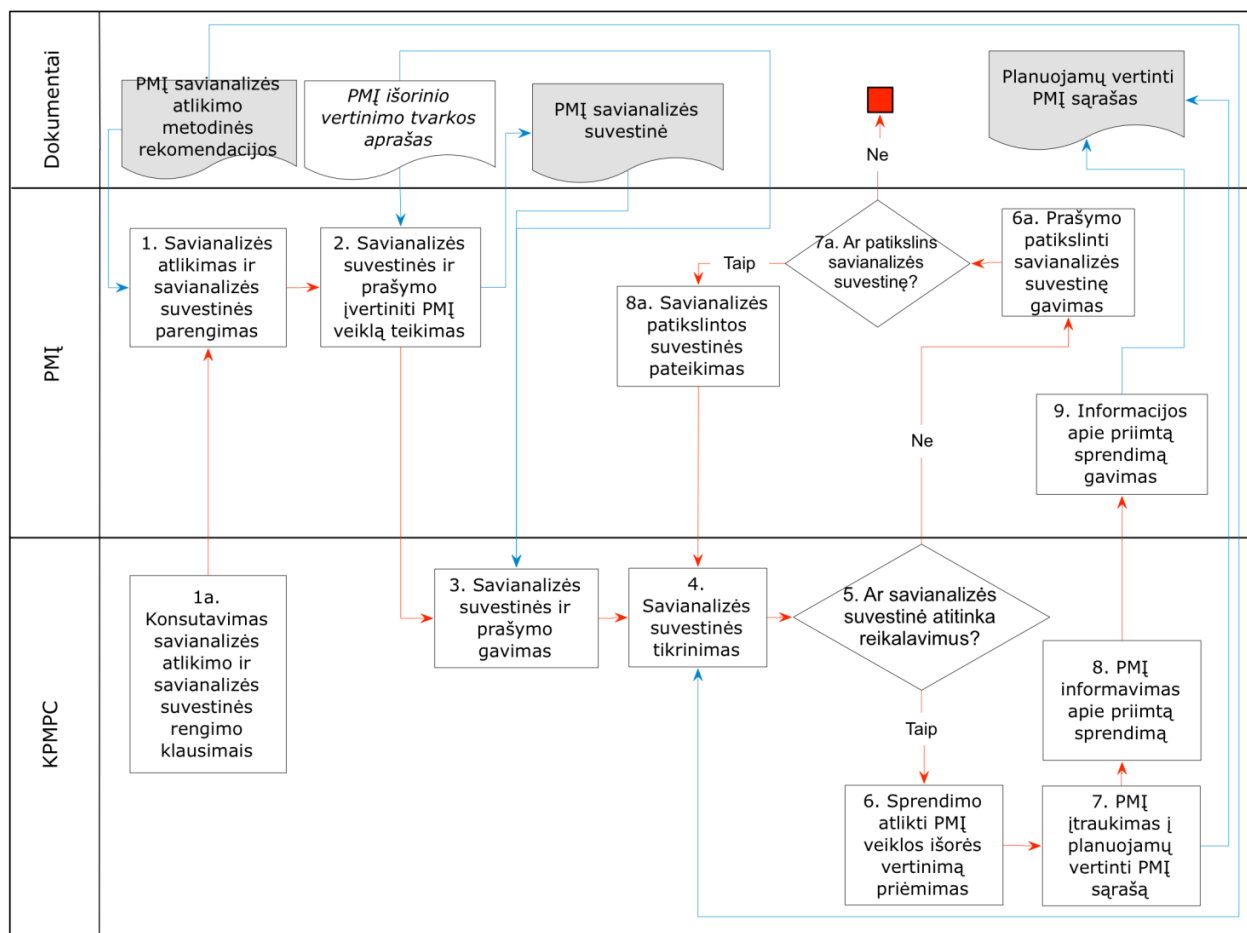
4.1.2. Savianalizės suvestinės pateikimo ir veiklos atitikties įvertinimo terminų paskelbimas

KPMPC ne vėliau kaip prieš 5 mėnesius iki vertinimo pradžios specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje paskelbia PMĮ savianalizės suvestinės pateikimo ir veiklos atitikties įvertinimo terminus bei su planuojamomis vertinti PMĮ suderina vertinimo sąlygas.

4.2. Vertinimo procedūrų atlikimas

4.2.1. Savianalizės suvestinė

Profesinio mokymo įstaigos savianalizės atlikimas ir sprendimo dėl profesinio mokymo įstaigos išorinio vertinimo atlikimo priėmimas vykdomas PR_3. Savianalizės suvestinės rengimo proceso schema pateikta 8 paveiksle.



8 paveikslas. Savianalizės suvestinės rengimas

8 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 8 lentelėje.

8 lentelė. Savianalizės suvestinės rengimo (PR_3) proceso veiksmų detalizavimas

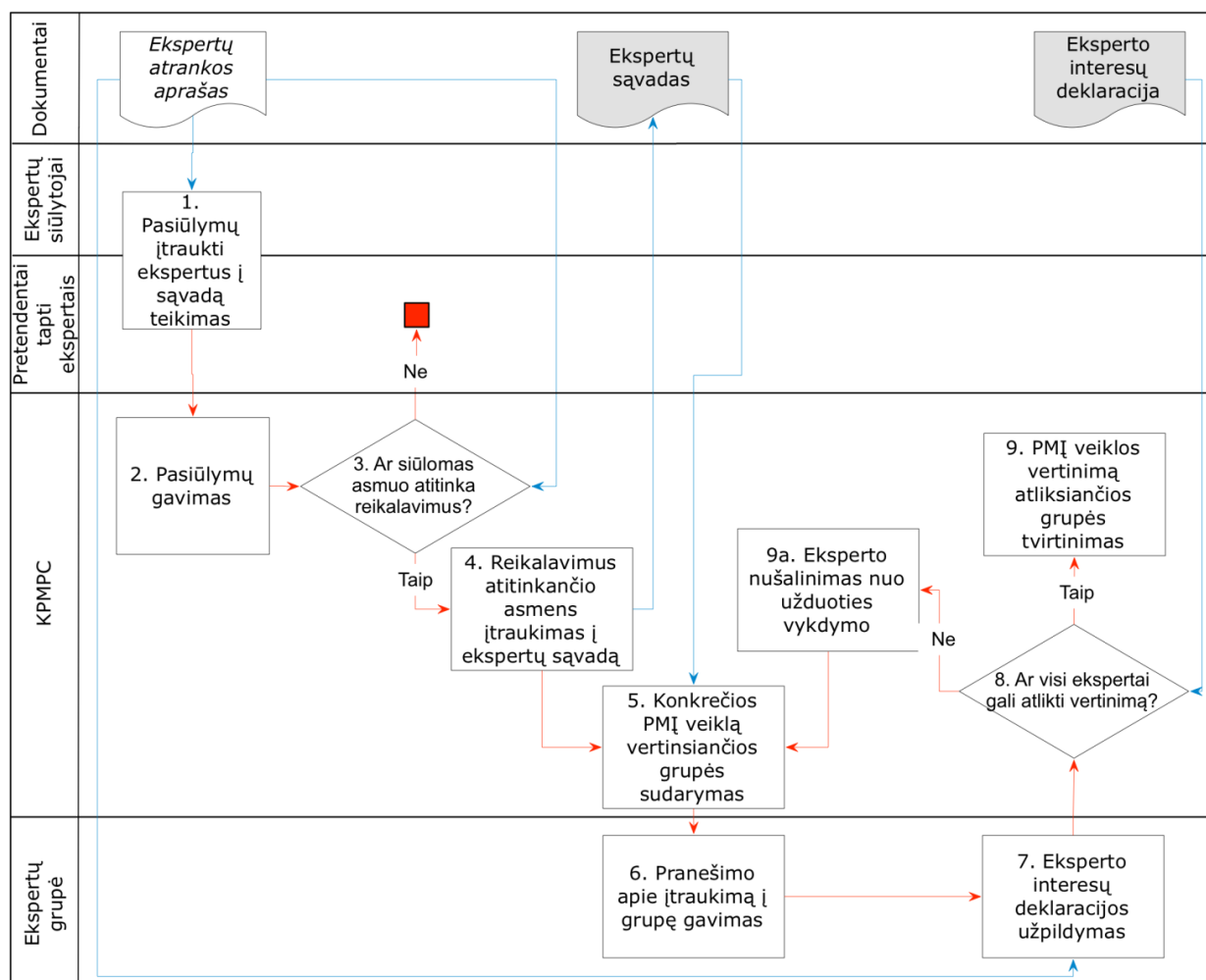
Veiksmo eksplikacija	
Veiksmas	1 Už savianalizės atlikimą atsako PMĮ, kuri pati organizuoja savianalizės atlikimo procesą, nusistato vidines savianalizės atlikimo procedūras ir paskiria už savianalizės atlikimą atsakingus asmenis. Savianalizė rengiama vadovaujantis KPMPC rekomendacijomis PMĮ savianalizės suvestinei parengti bei atsižvelgiant į vertinimo tikslą, uždavinius ir vertinamąsias sritis. Savianalizės suvestinė turi atskleisti PMĮ gebėjimą analizuoti ir kritiškai vertinti savo veiklą bei numatyti jos tobulinimo perspektyvą. Joje neturėtų būti tikslingai pateikta išoriniam vertinimui reikalinga informacija. Savianalizės suvestinės dalys yra šios: įžanga, PMĮ veiklos analizė pagal vertinamąsias sritis, priedai. Savianalizės suvestinėje analizuojama PMĮ veikla, atsižvelgiant į paskutinių šešerių metų duomenis. Jei organizuojamas pakartotinis vertinimas, savianalizės suvestinėje analizuojami paskutinių dviejų metų duomenys. Jei PMĮ veiklą vykdo trumpiau, analizuojami viso PMĮ veiklos laikotarpio duomenys.
	1a KPMPC pagal poreikį konsultuoja PMĮ savianalizės suvestinės rengimo klausimais. Konsultacijos, gavus intereso užklausa, gali būti teikiamos telefonu ar elektroniniu paštu. Konsultacijas teikia KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas arba, jei būtų priimtas sprendimas pirkti išorės paslaugas, viešųjų pirkimų būdų pasitelktas paslaugų teikėjas.

2	Savianalizės suvestinę ir prašymą įvertinti veiklą PMĮ pateikia KPMPC nurodytu elektroniniu paštu arba elektroninėje laikmenoje, KPMPC pateikiamoje kartu su spausdintu savianalizės suvestinės ir prašymo įvertinti PMĮ veiklą egzemplioriumi.
3	Savianalizės suvestinę ir prašymą įvertinti PMĮ veiklą gauna ir analizuoja KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius.
4	PMĮ pateiktą savianalizės suvestinę tikrina ir jos atitikimą nustatytiems reikalavimams įvertina KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas arba, jei būtų priimtas sprendimas pirkti išorės paslaugas, viešųjų pirkimų būdų pasitelktas paslaugų teikėjas. Įrašai apie pretendento pateiktų duomenų atitikimą nustatytiems reikalavimams yra atliekami <i>Profesinio mokymo įstaigų vertinimo metodikos</i> prieduose pateiktame patikros lape. Patikrinimas turi būti greitai ir lengvai atliekamas, labai paprastas bei nereikalaujantis papildomų tyrimų, ar klausimų. Savianalizės suvestinės tinkamumo vertinimas yra atliekamas ne ilgiau nei per 20 darbo dienų nuo savianalizės suvestinės gavimo dienos.
5	Jei savianalizės suvestinė neatitinka bent vieno parametro, patikrą atliekantis asmuo suformuoja ir PMĮ elektroniniu paštu pateikia prašymą patikslinti savianalizės suvestinę, o gauto prašymo – atlikti PMĮ veiklos vertinimą – svarstymas atidedamas iki nebus pateikta tinkama savianalizės suvestinė. Tinkamomis gali būti pripažintos tik visus parametrus (žr. 1 veiksmą) atitinkančios savianalizės suvestinės.
6	Jei PMĮ pateikta savianalizės suvestinė atitinka visus parametrus, patikrą atliekantis asmuo patikros lape suformuoja išvadą ir rekomendaciją patenkinti PMĮ prašymą atlikti jos veiklos vertinimą.
6a	Jei PMĮ pateikta savianalizės suvestinė neatitinka bent vieno parametro, patikrą atliekantis asmuo suformuoja ir PMĮ elektroniniu paštu pateikia prašymą patikslinti savianalizės suvestinę.
7	Savianalizės suvestinės pateikusių PMĮ prašymas įvertinti veiklą tvirtinamas KPMPC direktoriaus įsakymu. KPMPC direktoriui pasirašius įsakymą dėl tam tikros PMĮ veiklos vertinimo atlikimo, šiuo įsakymu patvirtintas PMĮ įtraukiama į planuojamų vertinti PMĮ sąrašą. Specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje publikuojamą planuojamų vertinti PMĮ sąrašo duomenų informaciją – ne vėliau nei per 3 darbo dienas nuo įsakymo pasirašymo dienos – atnaujina KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas.
7a	Elektroniniu paštu gavusi prašymą patikslinti savianalizės suvestinę, PMĮ ne vėliau nei per 3 darbo dienas elektroniniu paštu turi pateikti atsakymą, ar pateiks reikalingus patikslinimus. Per nustatytą terminą KPMPC negavus atsakymo dėl patikslintos savianalizės suvestinės pateikimo arba gavus neigiamą atsakymą, PMĮ prašymo atlikti veiklos vertinimą svarstymo procesas nutraukiamas patikrą atliekančio asmens sprendimu. Apie priimtą sprendimą PMĮ informuojama elektroniniu paštu, sprendimą priėmusiam asmeniui jai išsiunčiant pranešimą apie prašymo svarstymo proceso nutraukimą.
8	Specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje publikuojamą planuojamų vertinti PMĮ sąrašo duomenų informaciją papildžius įrašu apie planuojamą vertinti PMĮ, pastaroji informuojama apie planuojamą atlikti vertinimą. Informacija planuojamai vertinti PMĮ pateikiama KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtam skyriaus darbuotojui suformuojant ir PMĮ išsiunčiant atitinkamą pranešimą elektroniniu paštu.
8a	Elektroniniu paštu gavusi prašymą patikslinti savianalizės suvestinę, PMĮ ne vėliau nei per 20 darbo dienų elektroniniu paštu KPMPC turi pateikti patikslintą savianalizės suvestinę. Per nustatytą terminą KPMPC negavus patikslintos savianalizės suvestinės PMĮ prašymo atlikti veiklos vertinimą svarstymo procesas nutraukiamas patikrą atliekančio asmens sprendimu. Apie priimtą sprendimą PMĮ informuojama elektroniniu paštu, sprendimą priėmusiam asmeniui jai išsiunčiant pranešimą apie prašymo svarstymo proceso nutraukimą.
9	Sprendimas atlikti PMĮ vertinimą yra viešinamas ir į planuojamų vertinti PMĮ sąrašą įtrauktai įstaigai prieinamas specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje.

PASTABA: pradėjus taikyti profesinio mokymo veiklos kokybės išorinio vertinimo modelį, pirmąjį kartą savianalizės rekomenduojama atlikti visoms profesinio mokymo įstaigoms. Vėliau KPMPC gali nuspręsti įpareigoti kiekvieną profesinio mokymo įstaigą kasmet teikti KPMPC apibendrintą informaciją pagal vertinimo rodiklius, o savianalizę atlikti / neatlikti pačios PMI nuožiūra. Šią informaciją analizuoti ir vertinti turėtų KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas, pagal poreikį konsultuodamas su KPMPC sudaromos ekspertų grupės nariais, atsižvelgiant į jų kompetenciją analizuojamu klausimu.

4.2.2. Ekspertų grupės formavimas

Ekspertų grupės formavimas vykdomas PR_4. Ekspertų grupės formavimas proceso eiga pateikta 9 paveiksle.



9 paveikslas. Ekspertų grupės formavimas

9 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 9 lentelėje.

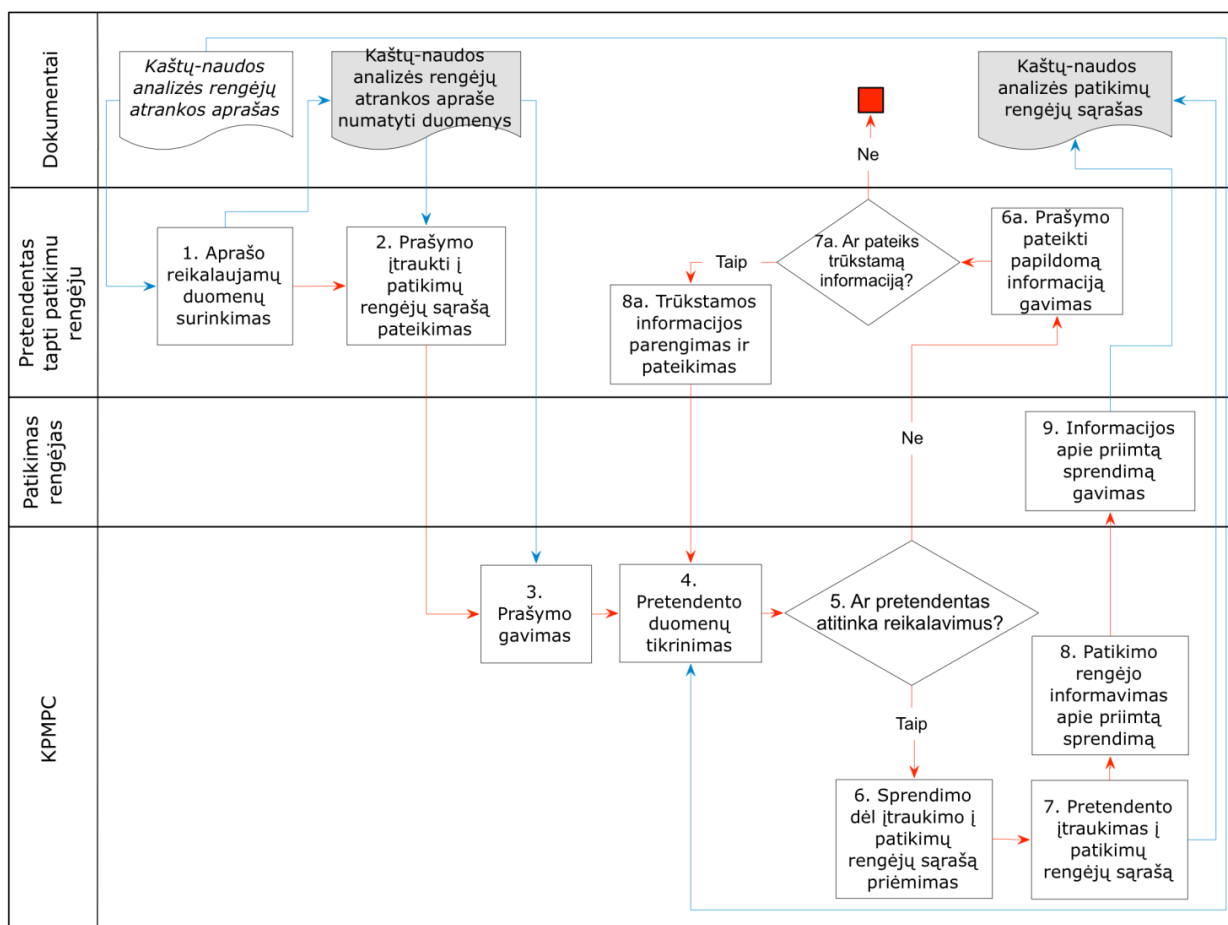
9 lentelė. Ekspertų grupės formavimo (PR_4) proceso veiksmų detalizavimas

Veiksmo eksplikacija	
Veiksmas	1 KPMPC konkrečios PMĮ veiklos vertinimą atliksiančius ekspertus atranka vadovaudamasis KPMPC nuolat pildomu ekspertų sąvadu. Pastarasis sudaromas vadovaujantis vieša informacija bei siūlymais, kuriuos gali teikti: • mokslo ir studijų institucijos; • profesinės draugijos ir kūrybinės organizacijos; • ministerijos bei kitos valstybės institucijos ar įstaigos; • rengiamais specialistais suinteresuotos valstybės institucijos, verslo bei pramonės įmonės ar organizacijos, švietimo ar kitos įstaigos; • kitos Lietuvos ir užsienio ekspertinės institucijos; • mokslininkai, vertinimo patirties turintys ekspertai. Į sąvadą taip pat gali būti įrašomi patys pasisiūlę asmenys, jeigu jie atitinka <i>Profesinio mokymo įstaigų vertinimą atliksiančių ekspertų atrankos apraše</i> nustatytus reikalavimus: • ekspertai, išskyrus mokinius ir darbdavius, turi tenkinti bent vieną iš šių reikalavimų: a) jų mokslinė ir (ar) mokymo veikla turi būti aktyvi ir rezultatyvi; b) jie turi būti susipažinę su Lietuvos profesinio mokymo problemomis ir (arba) su profesinio mokymo ypatybėmis užsienyje; c) turėti su profesiniu mokymu susijusio tarptautinio bendradarbiavimo, projektų (veiklų) rengimo ir (ar) vykdymo patirties; d) turėti profesinio mokymo administravimo ir (ar) vadybos patirties; e) turėti kokybės užtikrinimo sistemos diegimo ir / ar administravimo PMĮ patirties; f) turėti studijų, mokymo ar mokslinės veiklos ir / ar studijų institucijų ar profesinio mokymo įstaigų vertinimo patirties. • ekspertai iš verslo bei pramonės įmonių, įstaigų ar organizacijų turi turėti bendradarbiavimo su profesinio mokymo įstaigomis patirties.
	2 Pasiūlymus dėl asmens įtraukimo į ekspertų sąvadą gauna KPMPC kokybės skyrius specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje nurodytu elektroniniu paštu.
	3 Į ekspertų sąvadą įtraukti siūlomą asmenį tikrina ir jo atitikimą nustatytiems reikalavimams įvertina KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas arba, jei būtų priimtas sprendimas pirkti išorės paslaugas, viešųjų pirkimų būdų pasitelktas paslaugų teikėjas. Įrašai apie siūlomo asmens duomenų atitikimą nustatytiems reikalavimams yra atliekami <i>Profesinio mokymo įstaigų vertinimą atliksiančių ekspertų atrankos aprašo</i> prieduose pateiktame patikros lape. Patikrinimas turi būti greitai ir lengvai atliekamas, labai paprastas bei nereikalaujantis papildomų tyrimų, ar klausimų. Siūlomo asmens tinkamumo vertinimas yra atliekamas ne ilgiau nei per 10 darbo dienų nuo pasiūlymo gavimo dienos. Sprendimą dėl siūlomo asmens (ne-)tinkamumo priima patikrą atliekantis asmuo. Siūlomam asmeniui neatitinkant reikalavimų apie tai pažymima patikros lape, taip pat suformuluojant argumentuotą šio asmens neatitinkančių reikalavimų pripažinimo išvadą.
	4 Sprendimą dėl reikalavimus atitinkančio asmens įtraukimo į ekspertų sąvadą priima KPMPC direktorius, vadovaudamasis siūlomo asmens patikros lape atliktais įrašais ir suformuluota patikros išvada. KPMPC direktoriui patvirtinus teigiamą asmens vertinimo išvadą, šis yra įtraukiamas į specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje skelbiamą ekspertų sąvadą, kurį papildė KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas.
	5 Ekspertų grupių skaičių PMĮ veiklos vertinimo užduočiai atlikti nustato KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius, atsižvelgęs į užduoties pobūdį. Atsižvelgdamas į užduoties turinį, sudėtingumą ar kitas svarbias aplinkybes, KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius taip pat nusprendžia, kiek ekspertų į kiekvieną ekspertų grupę turi būti atrinkta užduočiai atlikti. Ekspertai konkrečiai užduočiai atlikti atrinkami iš sąvado pagal kvalifikacinius reikalavimus, kuriuos kiekvienam ekspertų grupės nariui formuluoja KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius, atsižvelgęs į užduoties sudėtingumą.

6	Suformavus konkrečią užduotį potencialiai atliksiančią ekspertų grupę, KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius apie potencialiai atliktiną PMĮ veiklos vertinimo užduotį kiekvienam šios ekspertų grupės nariui pateikia glaustą informaciją (PMĮ pavadinimas, veiklos vertinimo laikas ir t.t.) elektroniniu paštu.
7	Gavęs KPMPC siunčiamą informaciją, kiekvienas grupės ekspertas užpildo, <i>Profesinio mokymo įstaigų vertinimą atliksiančių ekspertų atrankos aprašo</i> prieduose pateiktą, eksperto interesų deklaraciją ir pasižadėjimą neviešinti informacijos bei šią deklaraciją išsiunčia KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus nurodytu elektroniniu paštu. Deklaracijoje ekspertas turi nurodyti galimą savo interesų konfliktą, jei yra aplinkybės, kurios jam gali trukdyti būti nešališkam ir objektyviai atlikti užduotį. Interesų konfliktas galimas, jeigu: • ekspertas ar kas nors iš eksperto artimųjų (sutuoktinis, vaikai, tėvai), jo ar sutuoktinio giminių (broliai, seserys ir jų vaikai, seneliai, įvaikiai) per paskutinius 4 metus dirbo vertinamoje profesinio mokymo įstaigoje; • ekspertas ar kas nors iš eksperto artimųjų (sutuoktinis, vaikai, tėvai), jo ar sutuoktinio giminių (broliai, seserys ir jų vaikai, seneliai, įvaikiai) per paskutinius 2 metus mokėsi vertinamoje profesinio mokymo įstaigoje; • ekspertas ar kas nors iš eksperto artimųjų (sutuoktinis, vaikai, tėvai) per paskutinius 2 metus dalyvavo vertinamosios profesinio mokymo įstaigos veikloje (pvz. buvo baigiamųjų darbų gynimo komisijos, kitos komisijos narys ar pan.); • ekspertas ar kas nors iš eksperto artimųjų (sutuoktinis, vaikai, tėvai) dalyvauja vertinamosios profesinio mokymo įstaigos ir jo darbovietės kartu vykdomame projekte ar kitoje bendroje veikloje; • su ekspertu ar jo artimuoju susijusios kitos <i>Profesinio mokymo įstaigų vertinimą atliksiančių ekspertų atrankos apraše</i> nenurodytos aplinkybės, kurios gali trukdyti ekspertui būti nešališkam (pvz., jis yra viešai išsakęs neigiamą požiūrį į vertinamąją PMĮ; įvykus konfliktui nutraukė darbo santykius su vertinamąja PMĮ, ar pan.).
8	Elektroniniu paštu eksperto užpildytą deklaraciją gavęs KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius sprendžia dėl eksperto galimybės atlikti užduotį. Galimo interesų konflikto nenurodę ekspertai rekomenduojami tvirtinti ekspertų grupės sudėtyje. Ekspertui deklaracijoje nurodžius galimą interesų konfliktą, gali būti rekomenduojama jį: • nušalinti nuo užduoties vykdymo ir vietoj jo atrinkti kitą ekspertą; • nušalinti nuo užduoties dalies, dėl kurios ekspertas deklaravo galimą interesų konfliktą, vykdymo su galimybe dalyvauti tos užduoties dalies vykdyme stebėtojo teisėmis; • nenušalinti nuo užduoties vykdymo, jeigu, KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus nuomone, deklaruotas interesų konfliktas neturės esminės įtakos užduoties vykdymui.
9	Sprendimą dėl konkrečios PMĮ veiklos vertinimo grupės (vardinės sudėties) sudarymo priima KPMPC direktorius, atsižvelgdamas į KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus rekomendacijas. KPMPC profesinio mokymo įstaigą apie jos veiklos vertinimą atliksiančios ekspertų grupės sudėtį informuoja elektroniniu paštu. PMĮ per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie numatomą ekspertų grupės sudėtį gavimo dienos gali argumentuotai siūlyti pakeisti numatomos ekspertų grupės nari(-ius). KPMPC gautas pastabas svarsto ir apie priimtą sprendimą informuoja PMĮ. Tuo atveju, jei per PMĮ per 5 darbo dienas nepateikė siūlymo dėl ekspertų grupės sudėties keitimo, laikoma, kad PMĮ ekspertų grupės sudėčiai pritarė.
9a	Ekspertą nušalinus nuo užduoties vykdymo į jo vietą KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius turi atrinkti kitą ekspertą. Ekspertas taip pat gali būti nušalintas ekspertų grupei jau vykdant PMĮ veiklos vertinimo užduotį, jei paaiškėja, kad ekspertas neišsamiai deklaravo savo interesus, arba, atsiradus ar paaiškėjus interesų konfliktui, jis neinformavo KPMPC. Nuo vertinimo taip pat nušalinami ekspertai, kurie nesilaiko užduoties reikalavimų, gero elgesio ir etikos principų, savo veikla ar neveikimu diskriminuoja KPMPC.

4.2.3. Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo sudarymas

Profesinio mokymo įstaigos veiklos kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo sudarymas vykdomas PR_4.1. Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo sudarymas proceso eiga pateikta 10 paveiksle.



10 paveikslas. Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo sudarymas

10 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 10 lentelėje.

10 lentelė. Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo sudarymo (PR_4.1.) proceso veiksmų detalizavimas

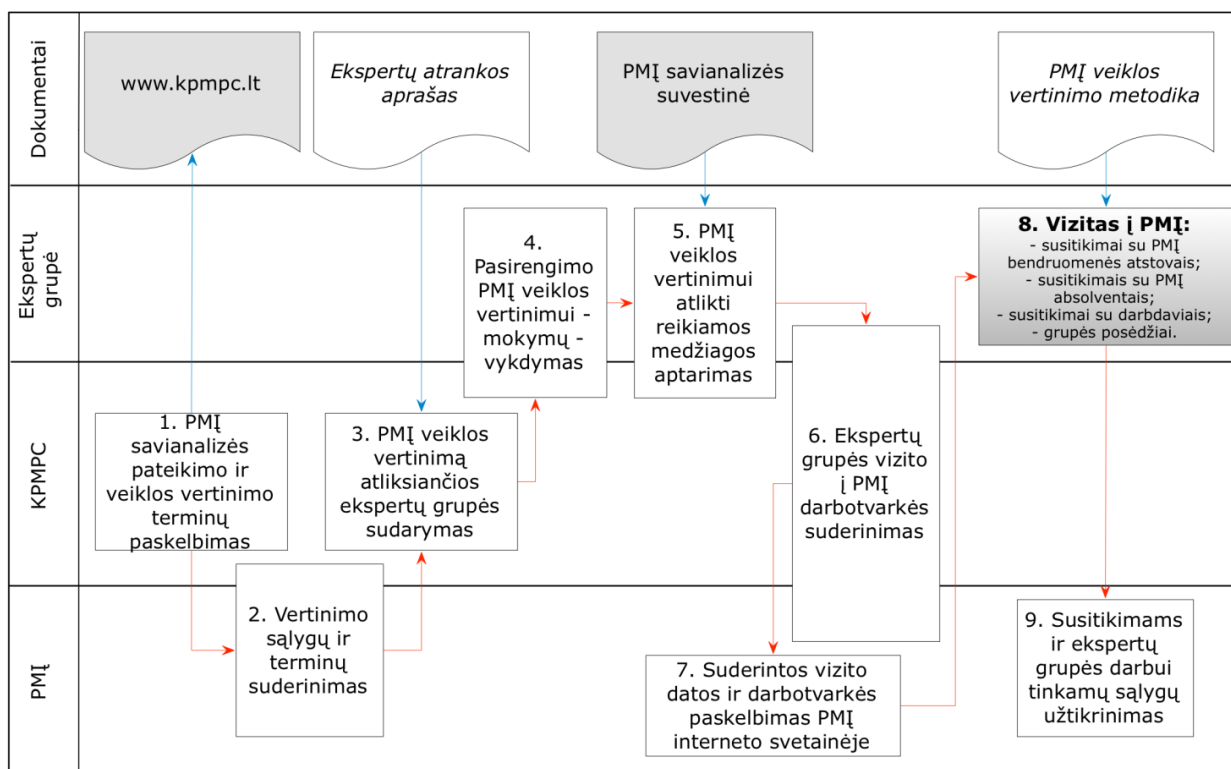
Veiksmo eksplikacija	
Veiksmas	1
	Pretendentu būti įtrauktam į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą gali būti juridiniai arba fiziniai asmenys. Teikiant prašymą įtraukti į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą, nurodoma ši informacija: • pretendento statusas; • veiklos geografinė vieta; • patirtis (kaštų-naudos analizių rengimo trukmė, parengtų profesinio mokymo veiklos kaštų-naudos analizių skaičius, šiuo metu rengiamų kaštų-naudos analizių tematika / užsakovai); • per pastaruosius 3 kalendorinius metus iš kaštų-naudos analizių rengimo veiklos gaunamų pajamų vidurkis; • kaštų-naudos analizėms rengti reikalingi kvalifikuoti specialistai (pateikiant mokslo baigimo pažymėjimus (diplonus) ir CV, kurioje būtų akcentuojama kaštų-naudos analizių rengimo patirtis ir apimtis);

	• kita aktuali informacija. Detalesnė informacija ir reikalavimai kaštų-naudos analizės patikimiems rengėjams nustatyti turi būti pateikti <i>Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų atrankos apraše</i>.
2	Prašymas įtraukti į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą KPMPC pateikiamas elektroniniu paštu, kuriuo taip pat pateikiama reikalinga informacija ir su tuo susiję dokumentai.
3	Pretendento būti įtrauktam į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą teikiama informaciją gauna ir analizuoja KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius.
4	Pretendento būti įtrauktam į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą teikiamą informaciją tikrina ir jo atitikimą nustatytiems reikalavimams įvertina KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas arba, jei būtų priimtas sprendimas pirkti išorės paslaugas, viešųjų pirkimų būdų pasitelktas paslaugų teikėjas. Įrašai apie pretendento pateiktų duomenų atitikimą nustatytiems reikalavimams yra atliekami <i>Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų atrankos aprašo</i> prieduose pateiktame patikros lape. Patikrinimas turi būti greitai ir lengvai atliekamas, labai paprastas bei nereikalaujantis papildomų tyrimų, ar klausimų. Pretendento tinkamumo vertinimas yra atliekamas ne ilgiau nei per 10 darbo dienų nuo prašymo įtraukti į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą gavimo dienos.
5	Jei pretendentas neatitinka bent vieno parametro, patikrą atliekantis asmuo suformuoja ir pretendentui elektroniniu paštu pateikia užklausą dėl trūkstamų duomenų pateikimo, o gauto prašymo – įtraukti į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą – svarstymas atidedamas iki nebus pateikta trūkstama informacija. Į patikimų rengėjų sąrašą gali būti įtraukti tik visus parametrus (žr. 1 veiksmą) atitinkantys pretendentai.
6	Jei pretendentas atitinka visus parametrus, patikrą atliekantis asmuo patikros lape suformuoja išvadą ir rekomendaciją pretendentą įtraukti į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą.
6a	Jei pretendentas neatitinka bent vieno parametro, patikrą atliekantis asmuo suformuoja ir elektroniniu paštu pretendentui pateikia užklausą dėl trūkstamų duomenų pateikimo.
7	Atitikimo nustatytiems reikalavimams patikrą sėkmingai praėję pretendentai į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą įtraukiami KPMPC direktoriaus įsakymu. Sąrašas naujais patikimais rengėjais papildomas ne rečiau nei 1 kartą per kalendorinį mėnesį. Per trumpiau nei 1 kalendorinį mėnesį susikaupus didesniai nei 10 patikrą sėkmingai praėjusių pretendentų skaičiui, patikimų rengėjų sąrašas gali būti papildytas greičiau nei 1 kartą per mėnesį. KPMPC direktoriui pasirašius įsakymą dėl kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašo papildymo, šiuo įsakymu patvirtintas patikimas rengėjas įtraukiamas į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą. Specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje publikuojamą patikimų rengėjų sąrašo duomenų informaciją – ne vėliau nei per 3 darbo dienas nuo įsakymo pasirašymo dienos – atnaujina KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas.
7a	Elektroniniu paštu gavęs suformuotą užklausą dėl trūkstamos informacijos pateikimo, pretendentas ne vėliau nei per 3 darbo dienas elektroniniu paštu turi pateikti atsakymą, ar pateiks trūkstamą informaciją. Per nustatytą terminą KPMPC negavus atsakymo dėl trūkstamos informacijos pateikimo arba gavus neigiamą atsakymą, pretendento įtraukimo į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą procesas nutraukiamas patikrą atliekančio asmens sprendimu. Apie priimtą sprendimą pretendentas informuojamas elektroniniu paštu, sprendimą priėmusiam asmeniui jam išsiunčiant pranešimą apie įtraukimo proceso nutraukimą.
8	Specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje publikuojamą patikimų rengėjų sąrašo duomenų informaciją papildžius įrašu apie naują patikimą rengėją, pastarasis informuojamas apie įtraukimą į patikimų rengėjų sąrašą. Informacija patikimam rengėjui pateikiama KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtam skyriaus darbuotojui suformuojant ir patikimam rengėjui išsiunčiant atitinkamą pranešimą elektroniniu paštu.

8a	Elektroniniu paštu gavęs užklausą dėl trūkstamos informacijos pateikimo, pretendentas ne vėliau nei per 5 darbo dienas elektroniniu paštu turi pateikti trūkstamą informaciją. Per nustatytą terminą KPMPC negavus trūkstamos informacijos pretendento įtraukimo į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą procesas nutraukiamas patikrą atliekančio asmens sprendimu. Apie priimtą sprendimą pretendentas informuojamas elektroniniu paštu, sprendimą priėmusiam asmeniui jam išsiunčiant pranešimą apie įtraukimo proceso nutraukimą.
9	Sprendimas apie įtraukimą į kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų sąrašą yra viešinamas ir į sąrašą įtrauktam patikimam rengėjui prieinamas specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje.

4.2.4. Ekspertų grupės vizitas profesinio mokymo įstaigoje

Ekspertų grupės vizitas PMĮ vykdomas PR_5. Ekspertų grupės vizito profesinio mokymo įstaigoje proceso eiga pateikta 11 paveiksle.



11 paveikslas. Ekspertų grupės vizitas profesinio mokymo įstaigoje

11 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 11 lentelėje.

11 lentelė. Ekspertų grupės vizito profesinio mokymo įstaigoje (PR_5) proceso veiksmų detalizavimas

Veiksmas	Veiksmo eksplikacija	
1		KPMPC ne vėliau kaip prieš 5 mėnesius iki vertinimo pradžios specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmc.lt skiltyje paskelbia PMĮ savianalizės suvestinės pateikimo ir veiklos atitikties įvertinimo terminus.
2		Vertinimo sąlygas ir terminus su PMĮ suderina KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas. Vertinimo sąlygos ir terminai suderinami raštu.

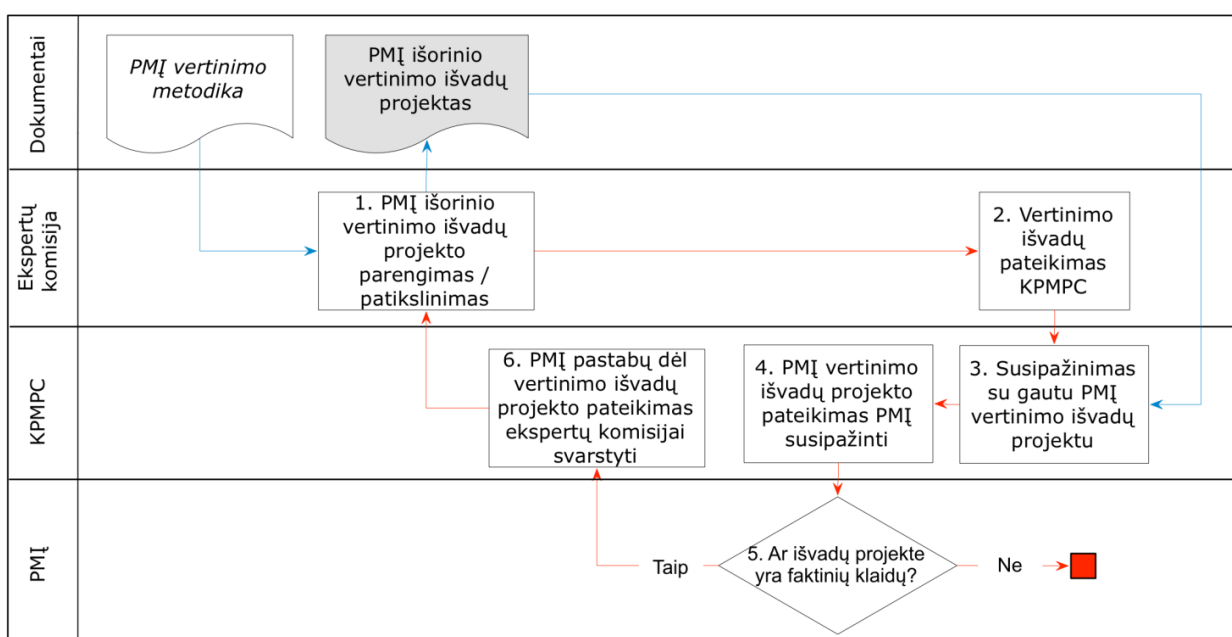
3	Konkrečios PMĮ veiklos išorinį vertinimą atliksianti ekspertų grupė yra sudaroma vadovaujantis PR_4. Ekspertų grupės formavimas proceso schemoje (žr. 9 paveikslą) nustatyta tvarka.
4	KPMPC organizuoja konkrečios PMĮ veiklos išorės vertinimą atliksiančią ekspertų grupės mokymus, kurių metu padeda ekspertų grupei pasirengti vertinimui (įskaitant vertinimo tikslų ir uždavinių išaiškinimą, supažindinimą su vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais ir pan.)
5	KPMPC ekspertams pateikia planuojamos vertinti PMĮ savianalizės suvestinę ne vėliau kaip prieš 1 mėnesį iki vizito į PMĮ. Kartu su suvestine ekspertams pateikiami PMĮ realiųjų išteklių vertinimo rezultatai, jeigu jie buvo gauti KPMPC. Prieš vizitą į PMĮ ekspertai gali būti supažindinami su tam tikra, KPMPC disponuojama, objektyvia informacija apie planuojamos vertinti PMĮ veiklą.
6	Ekspertų grupės vizitą į PMĮ organizuoja KPMPC paskirtas vertinimo koordinatorius, kuris suderina vizito darbotvarkę su planuojama vertinti PMĮ ir ekspertų grupe.
7	Suderintą ekspertų grupės vizito datą ir darbotvarkę PMĮ paskelbia viešai savo interneto svetainėje.
8	Vizito į PMĮ trukmė – 1-3 dienos. Vizito trukmę nustato KPMPC, atsižvelgdamas į PMĮ dydį ir veiklos apimtį. Vizito metu susitikimai vyksta su PMĮ administracija, savianalizės rengimo grupe, mokytojais, mokiniais, absolventais ir socialiniais partneriais. Vizito metu ekspertai turi atlikti PMĮ infrastruktūros apžiūrą, susipažinti su vertinimui reikalingais dokumentais. Ekspertų grupės darbą organizuoja ekspertų grupės vadovas. Jis pirmininkauja ekspertų grupės posėdžiams, numato ekspertų grupės narių funkcijas, atsako už visos grupės darbo rezultatus. Ekspertų grupės darbą koordinuoja KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas. Atlikdami PMĮ veiklos išorinį vertinimą, ekspertai vadovaujasi šiais etikos principais: • Objektyvumo principas. Ekspertas sąžiningai siekia vertinimo tikslų ir objektyviai atlieka PMĮ vertinimą. Ekspertas, išreikšdamas savo nuomonę, formuluodamas išvadas ir priimdamas sprendimus, remiasi faktais, tikslia informacija bei savo kompetencija. • Nešališkumo principas. Ekspertas vertinimo metu veikia nepriklausomai, neatstovauja jokios institucijos ir yra nešališkas. • Pagarbos vertinimo dalyviams principas. Vertinimo metu ekspertas elgiasi profesionaliai, mandagiai, nepiktinaudžiauja eksperto padėtimi, nenaudoja finansinio, psichologinio ar kitokio spaudimo. Vertinimo dalyvius ekspertas priima kaip gebančius atsakyti už savo veiklą, todėl įvardindamas PMĮ stiprybes ir trūkumus vengia patarimų, nurodančių, eksperto nuomone, geriausius sprendimo būdus. • Konfidencialumo principas. Visa su vertinimu susijusi informacija (posėdžiuose nagrinėjami klausimai bei kitų vertinimo dalyvių išsakomos nuomonės, savianalizės suvestinė bei papildomi vertinimui pateikti dokumentai) yra naudojama tik vertinimo tikslams ir negali būti atskleidžiama kitais tikslais. • Bendradarbiavimo principas. Dirbdamas grupėje ekspertas siekia bendrų tikslų su kitais grupės nariais, laiku atlieka jam grupėje priskirtas užduotis. Bendraudamas su PMĮ atstovais ekspertas stengiasi pagelbėti PMĮ kelti kokybės kultūrą ir siekia abipusio supratimo. Vizito pabaigoje ekspertų grupė aptaria vizito rezultatus grupėje ir supažindina PMĮ bendruomenę su pirminiais pastebėjimais. Detalesnė informacija ir reikalavimai ekspertų grupės vizito į PMĮ vykdymui turi būti pateikti <i>Profesinio mokymo įstaigų veiklos vertinimo metodikoje</i>.

PASTABA: pradėjus taikyti profesinio mokymo veiklos kokybės išorinio vertinimo modelį, pirmąjį kartą (susipažinus su pirmą kartą rengiamomis profesinio mokymo įstaigų veiklos savianalizės suvestinėmis; žr. PR_3. Savianalizės suvestinės rengimas) ekspertų grupei rekomenduojama nuvykti į visas profesinio mokymo įstaigas. Atėjus kito planinio vizito laikui į profesinio mokymo įstaigą ekspertų grupė gali nevykti, jei KPMPC buvo priėmęs sprendimą dėl reguliaraus profesinio mokymo įstaigų duomenų teikimo ir šių duomenų analizė nerodo, jog tam tikroje įstaigoje esama kritinių veiklos aspektų ar potencialių rizikų. Tuo tarpu nustačius, jog tokių aspektų esama, atėjus planinio vizito laikui į mokyklą gali būti siunčiama visa ekspertų grupė arba tik tam tikros srities vienas ekspertas, jei KPMPC priimtų sprendimą vizito metu vertinti tik tam tikrą kritinį ar potencialiai rizikingą profesinio mokymo įstaigos veiklos aspektą. Ekspertų grupė į PMĮ – atlikti išorės vertinimą – gali būti siunčiama ir tais atvejais, kai KPMPC nenustato kritinių PMĮ veiklos aspektų ar potencialių rizikų, bet:

1. pati PMĮ pateikia prašymą atlikti veiklos išorės vertinimą, siekdama įrodyti, kad jai yra reikalingas tam tikro, pakankamai gerai veikiančio, aspekto tolimesnis tobulinimas;
2. KPMPC yra gauta argumentuota suinteresuotų asmenų informacija dėl kritinių ar potencialiai rizikingų PMĮ veiklos aspektų buvimo, siūlant šiuos aspektus patikrinti vertintojams.

4.2.5. Išorinio vertinimo išvadų projekto parengimas

Išorinio vertinimo išvadų projekto parengimas vykdomas PR_6. Išorinio vertinimo išvadų projekto parengimas proceso eiga pateikta 12 paveiksle.



12 paveikslas. Išorinio vertinimo išvadų projekto parengimas

12 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 12 lentelėje.

12 lentelė. Išorinio vertinimo išvadų projekto parengimo (PR_6) proceso veiksmų detalizavimas

Veiksmas	Veiksmo eksplikacija	
	1	Rengdama išorinio vertinimo išvadas ekspertų grupė pildo <i>Profesinio mokymo įstaigų veiklos vertinimo metodikos</i> prieduose pateiktą PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvados projekto formą. Išvadose ekspertų grupė pateikia: • PMĮ veiklos analizę pagal vertinamąsias sritis; • apibendrinamąjį vertinimą, siūlymus ir rekomendacijas PMĮ dėl veiklos tobulinimo, taip pat pasiūlymus ir rekomendacijas dėl kaštų-naudos analizės atlikimo; • apibendrinamąją PMĮ veiklos vertinimo išvadą; • rekomendacijas ir pastebėjimus profesinio mokymo politiką formuojančioms ir įgyvendinančioms institucijoms. Ekspertų grupės vertinimo išvados ir siūlymai turi būti argumentuoti, pagrįsti PMĮ realiųjų išteklių vertinimo rezultatais, savianalizės suvestinės ir kitų PMĮ pateiktų dokumentų duomenimis, vizito metu surinkta informacija, kitais oficialiais šaltiniais. Formuliuodami išvadas ekspertai turi siekti bendros nuomonės. Jeigu jos pasiekti nepavyksta, formuluotės priimamos balsų dauguma, o kitokios nuomonės, nurodžius ekspertą ir jo argumentus, pateikiamos kaip priedas prie PMĮ vertinimo išvadų.
	2	Vertinimo išvadų projektas parengiamas ir KPMPC elektroniniu paštu pateikiamas ne vėliau kaip per 1 mėnesį po vizito į PMĮ.
	3	Su ekspertų grupės pateiktu PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvadų projektu KPMPC turi susipažinti per 5 darbo dienas nuo išvadų projekto gavimo dienos.
	4	Ekspertų grupės pateiktą PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvadų projektą KPMPC turi elektroniniu paštu išsiųsti vertintai PMĮ susipažinti per 5 darbo dienas nuo išvadų projekto gavimo dienos.
	5	Gavusi jos veiklos išorinio vertinimo išvadų projektą PMĮ turi teisę per 10 dienų nuo išvadų projekto gavimo dienos pateikti pastabų dėl išvadų projekte esančių faktinių klaidų.
	6	KPMPC persiunčia PMĮ pastabas ekspertų grupei, kuri, išnagrinėjusi PMĮ pastabas, per 10 dienų patikslina PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvadų projektą ir jį pakartotinai pateikia KPMPC.

4.3. Vertinimo išvados ir akreditavimas

4.3.1. Profesinio mokymo įstaigų vertinimo komisija

Vertinimo komisija yra kolegiali institucija, kuri pataria KPMPC PMĮ išorinio veiklos vertinimo klausimais. Vertinimo komisija vykdo šias funkcijas:

- svarsto, ar ekspertų KPMPC pateiktos PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvados yra objektyvios, išsamios ir pagrįstos;
- teikia KPMPC siūlymus dėl teisės aktų, reglamentuojančių PMĮ veiklos išorinio vertinimo klausimus, tobulinimo;
- posėdžių metu teikia siūlymus PMĮ dėl jų veiklos gerinimo bei plėtros, o KPMPC ir ekspertams – siūlymus dėl PMĮ išorinio vertinimo proceso tobulinimo.

Vertinimo komisija sudaroma iš 9 narių. Vertinimo komisijos narius skiria KPMPC direktorius. Vertinimo komisijos nariai skiriami ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui. Vertinimo komisijos nariu tas pats asmuo gali būti skiriamas ne daugiau kaip 2 kartus iš eilės.

Vertinimo komisijos nariais gali būti skiriami mokslininkai, kompetentingumu ir kūrybiškumu pasižymėję atitinkamos srities specialistai, žymūs visuomenės veikėjai, profesinio mokymo įstaigų administracijos darbuotojai, ekspertinio vertinimo patirties turintys mokytojai, mokiniai ir profesinio mokymo įstaigų socialinių partnerių atstovai. Vertinimo komisijoje turi būti bent po vieną PMĮ valdymo ar administravimo patirties turintį asmenį, Lietuvos PMĮ mokinių atstovybių narį, asmenį iš PMĮ socialinių partnerių. Vertinimo komisijos pirmininką ir jo pavaduotoją iš Vertinimo komisijos narių skiria KPMPC direktorius.

Vertinimo komisija, vykdydama savo funkcijas, turi teisę:

- savo posėdžiuose prašyti ekspertų ar suinteresuotų asmenų pateikti nuomonę nagrinėjamu PMĮ veiklos išorinio vertinimo klausimu;
- gauti iš ekspertų ir KPMPC informaciją, reikalingą Vertinimo komisijos veiklai;
- organizuoti išplėstinius Vertinimo komisijos posėdžius, į kuriuos gali būti kviečiami svarstomu klausimu suinteresuoti specialistai, mokslininkai, asmenys iš PMĮ ar PMĮ socialiniai partneriai.

Detalesnė informacija apie PMĮ vertinimo komisijos sudarymą, jos teises ir pareigas bei jos darbo organizavimą turi būti pateikta *Profesinio mokymo įstaigų vertinimo komisijos nuostatuose*.

4.3.2. Sprendimas dėl profesinio mokymo įstaigos vertinimo

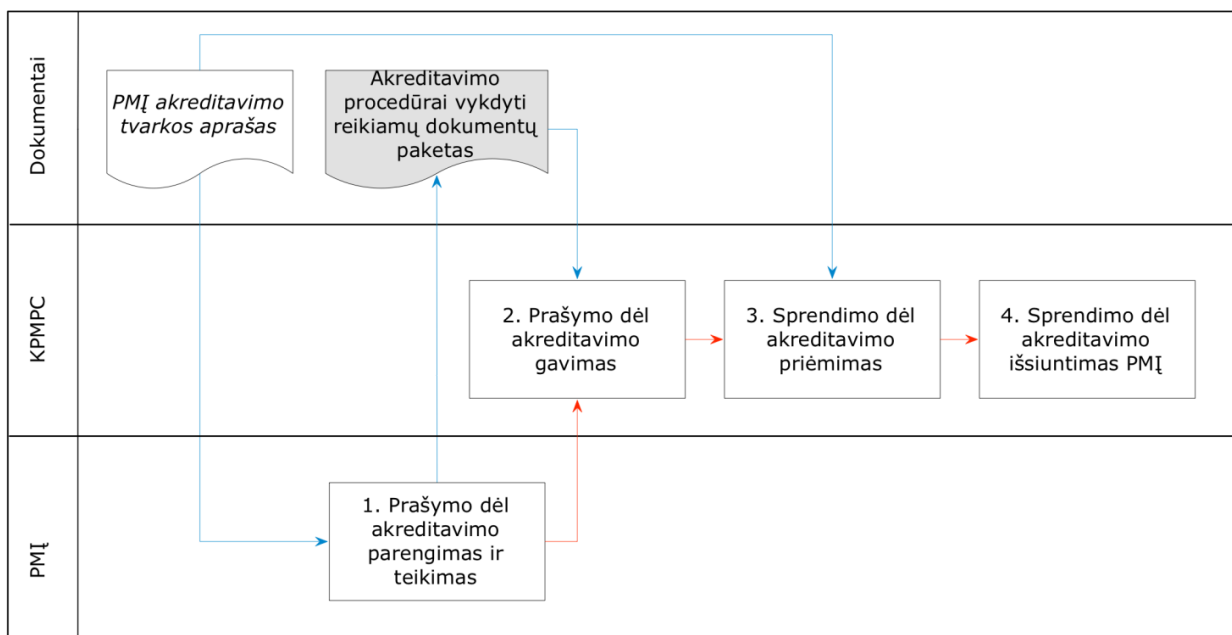
Išnagrinėjusi ekspertų parengtas PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvadas, Vertinimo komisija pateikia KPMPC vieną iš šių motyvuotų siūlymų:

- pritarti ekspertų parengtoms vertinimo išvadoms;
- nepritarti ekspertų parengtoms vertinimo išvadoms.

KPMPC sprendimą dėl profesinio mokyklos įvertinimo priima per 15 kalendorinių dienų nuo ekspertų išvadų gavimo. Sprendimą su vertinimo išvadomis KPMPC per 2 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo registruotu paštu išsiunčia PMĮ ir ŠMM.

4.3.3. Profesinio mokymo įstaigos akreditavimas

PMĮ reguliariai akredituojama remiantis jos veiklos išorinio vertinimo išvadomis. PMĮ akreditavimas vykdomas PR_9. Profesinio mokymo įstaigos akreditavimas proceso eiga pateikta 13 paveiksle.



13 paveikslas. Profesinio mokymo įstaigos akreditavimas

13 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 13 lentelėje.

13 lentelė. Profesinio mokymo įstaigos akreditavimo (PR_9) proceso veiksmų detalizavimas

Veiksmo eksplikacija	
Veiksmas	1 Siekianti akreditavimo PMĮ per 14 kalendorinių dienų nuo išorinio vertinimo išvadų gavimo teikia KPMPC <i>Profesinio mokymo įstaigų akreditavimo tvarkos aprašo</i> prieduose nustatytos formos prašymą dėl PMĮ akreditavimo. Kartu su prašymu teikiamos PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvados arba teisės aktų nustatyta tvarka šių išvadų patvirtinta kopija.
	2 PMĮ teikiamą prašymą gauna ir nagrinėja KPMPC informavimo ir administravimo skyrius.
	3 Per 20 darbo dienų nuo PMĮ prašymo ir išorinio vertinimo išvadų gavimo KPMPC informavimo ir administravimo skyrius priima sprendimą: - PMĮ akredituoti 5 metams, jei priimtas KPMPC sprendimas PMĮ paskutinio veiklos išorinio vertinimo metu įvertinti teigiamai; - PMĮ akredituoti 3 metams, jei priimtas KPMPC sprendimas PMĮ paskutinio veiklos išorinio vertinimo metu įvertinti neigiamai (išskyrus atvejus, kai neigiamas vertinimas yra pakartotinis); - PMĮ neakredituoti, jei PMĮ pakartotinai įvertinta neigiamai. Sprendimą dėl PMĮ akreditavimo tvirtina KPMPC direktorius.
	4 KPMPC apie sprendimą akredituoti ar neakredituoti praneša PMĮ per 5 darbo dienas nuo sprendimo patvirtinimo. Detalesnė informacija apie PMĮ akreditavimą turi būti pateikta <i>Profesinio mokymo įstaigų akreditavimo tvarkos apraše</i> .

4.3.4. Profesinio mokymo įstaigų vertinimo išvadų ir rekomendacijų viešas paskelbimas

KPMPC savo interneto svetainėje paskelbia sprendimą dėl PMĮ veiklos išorinio įvertinimo ir vertinimo išvadas per 3 darbo dienas nuo KPMPC sprendimo įsigaliojimo dienos.

PMĮ savo interneto svetainėje paskelbia sprendimą dėl PMĮ veiklos išorinio įvertinimo ir vertinimo išvadas per 5 darbo dienas nuo KPMPC sprendimo įsigaliojimo dienos ir išlaiko iki kito PMĮ veiklos išorinio vertinimo.

4.3.5. Apeliacijų teikimas ir svarstymas

KPMPC sprendimą per 14 kalendorinių dienų nuo sprendimo gavimo PMĮ gali skųsti švietimo ir mokslo ministrui, o šis skundui nagrinėti sudaro komisiją. KPMPC švietimo ir mokslo ministro sudarytos komisijos reikalavimu per 5 darbo dienas nuo tokio reikalavimo gavimo komisijai turi pateikti paaiškinimus dėl PMĮ įvertinimo ir visus susijusius su PMĮ įvertinimu dokumentus arba teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas jų kopijas. PMĮ skundas turi būti išnagrinėtas komisijoje per 30 kalendorinių dienų nuo skundo ŠMM gavimo.

Komisija, nagrinėdama skundą, neatlieka PMĮ vertinimo procedūrų, o tik nustato, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas įstatymas ar kitas teisės aktas, taip pat ar KPMPC neviršijo kompetencijos.

Komisija gali priimti sprendimą PMĮ skundo netenkinti arba skundą tenkinti ir pavesti KPMPC per komisijos nustatytą laiką iš naujo įvertinti PMĮ. Apie komisijos sprendimą ŠMM praneša PMĮ ir KPMPC registruotu paštu per 5 darbo dienas nuo komisijos sprendimo priėmimo. Jei skundas patenkinamas, KPMPC per 15 darbo dienų nuo sprendimo gavimo pradeda naują vertinimą.

Detalesnė informacija apie apeliacijų teikimą ir svarstymą turi būti pateikta *Profesinio mokymo įstaigų išorinio vertinimo tvarkos apraše*.

4.4. Kaštų-naudos analizė

Šis PMĮ veiklos vertinimo etapas vykdomas tik tuo atveju jeigu ankstesniame vertinimo etape nustatytas tam poreikis (žr. 4.3. skyrių „Vertinimo išvados ir akreditavimas“). Kaštų-naudos analizė reikalinga nustatyti optimalų priemonių rinkinį vertinimo metu identifikuotoms problemoms spręsti ar PMĮ plėtros planui įgyvendinti.

4.4.1. Kaštų-naudos analizės esmė

Viena pagrindinių ekonomikos mokslo problemų yra ta, jog resursų bei išteklių kiekis yra nepakankamas tam, kad visų žmonių poreikiai būtų patenkinti. Tam kad būtų pasiektas tam tikras iškeltas tikslas, esamas resursų kiekis gali būti panaudotas įvairiais būdais. Dėl to privalu užtikrinti, jog bet kokio tikslo pasiekimui yra naudojamas efektyvus (ne per didelis ir ne per

mažas) esamų resursų kiekis. Tuo pat metu svarbu pasirinkti tinkamus tikslus, geriausiai patenkinančius visuomenės poreikius ir nešvaistančius resursų (kaip resursų švaistymas suprantama pvz. neišnaudojamos turimos patalpos; nepilnai naudojama mokymo įranga; suteikiamos žinios ir įgūdžiai, kurie nenaudingi ir nereikalingi profesinėje veikloje ir pan.)

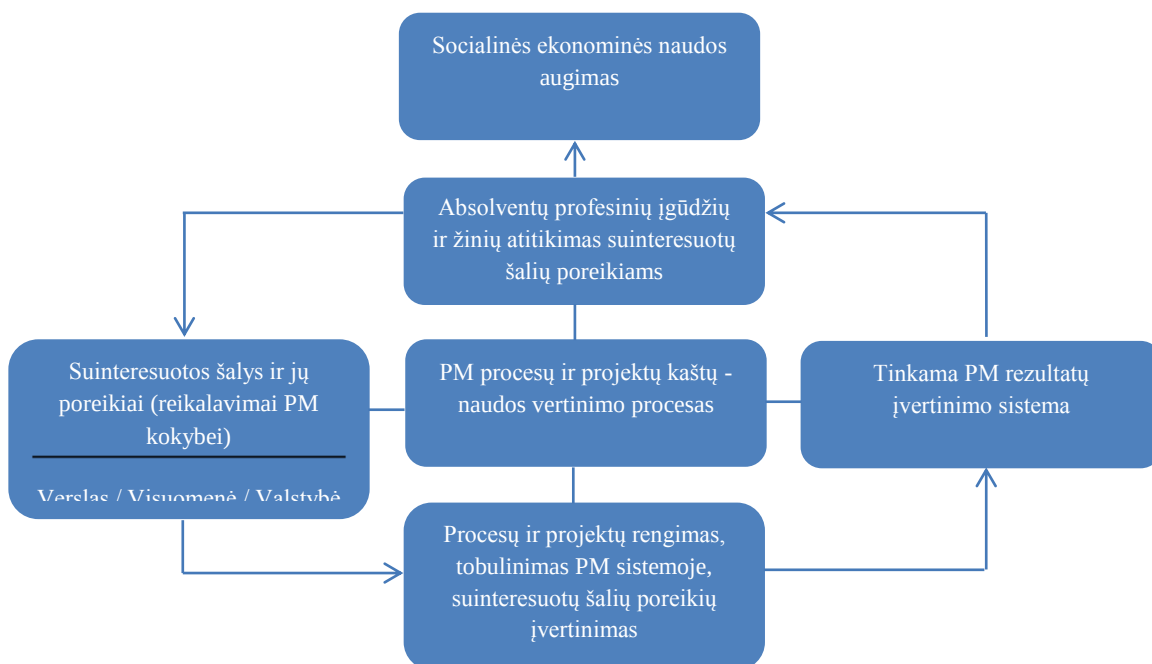
Kaštų-naudos analizė (angl. *Cost Benefit Analysis, CBA*) (toliau – KNA) – tai investicijų efektyvumo vertinimo metodas, kurio metu projekto įgyvendinimui reikalingos investicijos yra lyginamos su investicijų sukuriama socialine – ekonomine nauda, išreikšta pinigine išraiška (angl. *monetary terms*). Tai – vienas iš pagrindinių metodų, kurio pagalba priimami investicijų ir jų finansavimo sprendimai – išanalizavus įmanomas alternatyvas pasirenkama ta, kuri yra efektyviausia atnešamos socialinės-ekonominės naudos prasme. Metodas padeda nustatyti kuris investicinis sprendimas sunaudoja mažiausiai resursų, tačiau tuo pačiu sukuria didžiausią naudą (vertinamas sunaudojamų resursų ir sukuriamos socialinės-ekonominės naudos santykis). Šis metodas gali būti pritaikytas visais atvejais, kuomet iš daugelio esamų alternatyvų norima išsirinkti tą, kuri yra pati efektyviausia ir naudingiausia.

Vis dėlto, **KNA taikymas mokslo ir švietimo sektoriuje reikalauja specifinių, kituose sektoriuose netaikomų, sprendimų ir analizės**. Skirtingai negu daugelyje kitų sektorių, mokslo ir švietimo sektoriaus pagrindinė grandis yra žmogiškasis (nematerialus), o ne fizinis (materialus) kapitalas. Šiame sektoriuje sukuriama socialinė nauda gali vertinti įvairius faktorius, kuriems įtaką daro profesinis mokymas: nuo dėl mokslo ir profesinio išsilavinimo sumažėjusio nusikaltimų skaičiaus iki sumažėjusių mokslo nutraukimo atvejų ar padidėjusio mokslus baigusiu asmenų įdarbinimo bei jų kuriamos didesnės pridėtinės naudos. Daugelį šių socialinių naudų galima išmatuoti ir pinigine išraiška, tačiau tam privalu turėti reikalingus duomenis. **Kokybiškai atliktos KNA rezultatas** – tai argumentų rinkinys, pagrindžiantis kodėl vienas profesinio mokymo sistemos ar jos dalių (mokyklų) tobulinimo investicinis sprendimas (alternatyva) yra naudingesnė ir efektyvesnė už kitas galimas alternatyvas. Priimdami sprendimus į šį rezultatą privalo atsižvelgti mokslo ir švietimo politikos formuotojai, profesinio mokymo įstaigų vadovai. Svarbu pažymėti, kad priimant sprendimus privalu atsižvelgti ir į KNA trūkumus, įspėjimus, prielaidas ir kitus esamus analizės apribojimus.

Bendri Investicijų projektų ir KNA rengimo metodiniai nurodymai yra kokybiškai aprašyti VŠĮ „Centrinė projektų valdymo agentūra“ direktoriaus 2014m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 2014/8-337 patvirtintoje „Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir/ar valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodikoje“ (toliau - CPVA metodika)¹². PM įstaigų projektų kaštų – naudos analizės rengimo pagrindinės nuostatos pateiktos

¹² http://www.ppplietuva.lt/wp-content/uploads/2015/06/IP_metodika_20141231_atnaujinta-20150612.pdf

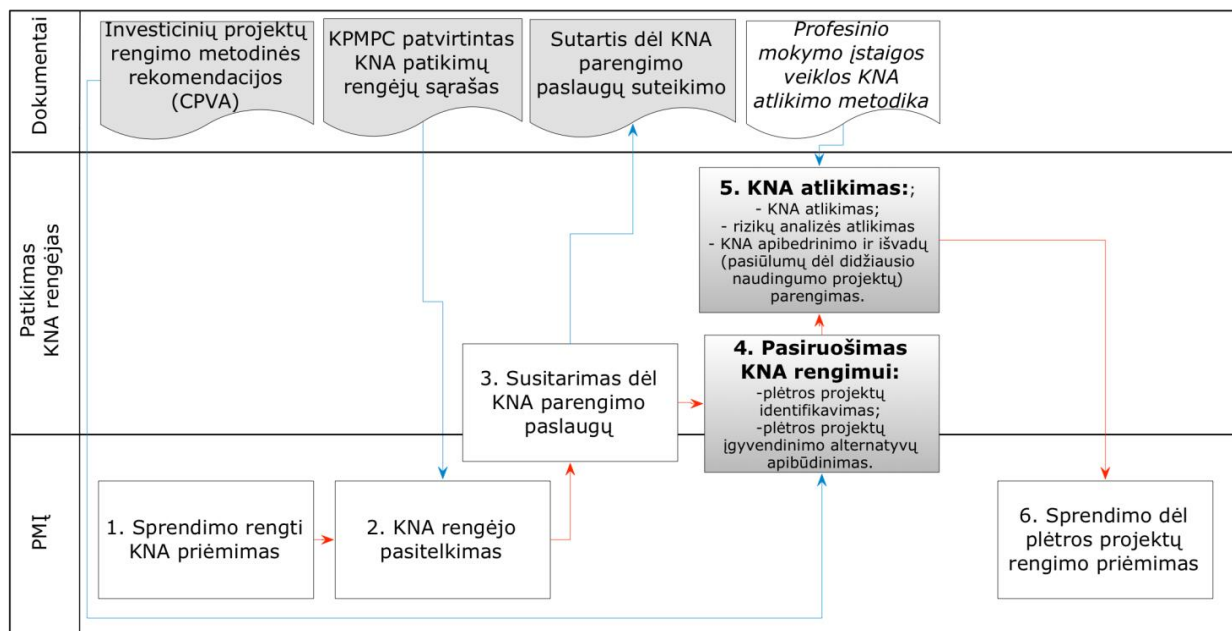
1 priede. Nuolatinis PM kokybės gerinimo procesas, siekiant nuolat didinti kuriamą socialinę-ekonominę naudą pateiktas 14 paveiksle.



14 paveikslas. Profesinio mokymo įstaigos veiklos kokybės gerinimo principinė schema

4.4.2. Kaštų-naudos analizės atlikimas

Kaštų-naudos analizės rengimas vykdomas PR_12.1. Kaštų-naudos analizės atlikimas proceso eiga pateikta 15 paveiksle.



15 paveikslas. Kaštų-naudos analizės atlikimo eiga

15 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 14 lentelėje.

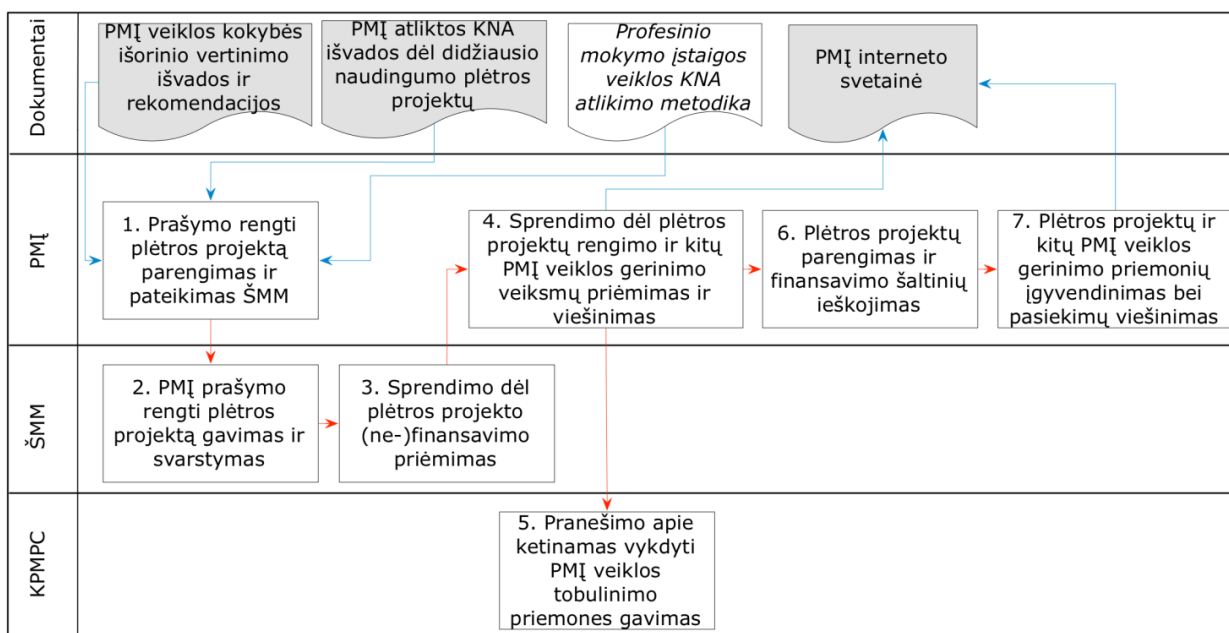
14 lentelė. Kaštų-naudos analizės atlikimo (PR_12.1.) proceso veiksmų detalizavimas

Veiksmo eksplikacija	
Veiksmas	1 Kaštų-naudos analizė (KNA) atliekama šiais atvejais: • Planuojant ir įgyvendinant PMĮ plėtros projektus, bendrafinansuojamus ES fondų lėšomis (šis reikalavimas egzistuoja ir šiuo metu); • pasirenkant ir/ar optimizuojant PMĮ veiklos kryptis, kai numatytiems pokyčiams yra reikalingas išorinis finansavimas; • įvertinant PMĮ restruktūrizavimo (apjungimo, išskaidymo, esminio pertvarkymo) sprendimus; • įvertinant kelių PMĮ bendrus projektus, siekiant valstybės lėšų panaudojimo optimizavimo, efektyvumo didinimo; • įvertinant kelių PMĮ pokyčių/įgyvendinamų projektų įtaką ekonomikai (pvz. regione veikiančių PMĮ įgyvendinamų projektų bendro poveikio regiono/šalies ekonomikai įvertinimas arba tam tikros profesijos specialistų rengimo visose šalies PMĮ sektorinis įvertinimas). Šio tipo projektų vertinimą inicijuoja nebūtinai PMĮ (ar jų grupė) – tą, siekiant įvertinti regiono ar šakos perspektyvas ar optimizuoti finansinių resursų panaudojimą, gali inicijuoti ŠMM ar kitos už PM plėtrą atsakingos institucijos; • planuojant kitus projektus, kurių poreikiui ir naudai įvertinti yra tinkamas ir efektyvus KNA metodas.
	2 Priėmusi sprendimą atlikti KNA, PMĮ turi pasitelkti vieną iš KPMC patvirtintame sąraše pateiktą KNA patikimų rengėjų (plačiau apie šio sąrašo sudarymą žr. 4.2.2.1. poskyrį).
	3 Su pasirinktu tiekėju PMĮ turi susiderinti dėl KNA atlikimo paslaugos suteikimo sąlygų (terminas, apmokėjimas už suteiktą paslaugą, kiti svarbūs aspektai).
	4 KNA negali būti parengta be paruošiamojo etapo, t.y. šio metodo taikymui yra būtina identifikuoti pokyčių projektą ir apibūdinti galimas Projekto (numatyto pokyčio) įgyvendinimo alternatyvas. Šiuos darbus gali atlikti PMĮ pati arba kartu su pasitelktu KNA rengėju. Nusprendus vienai PMĮ arba bendradarbiaujant su pasirinktu KNA rengėju gali būti inicijuotas pilno Galimybių studijos/Investicijų projekto rengimas, kurio sudedamoji dalis yra KNA. PMĮ plėtros projektuose rekomenduojama išskirti 4 pagrindines finansinės intervencijos sritis (1) PMĮ infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra; 2) profesinio mokymo programų atnaujinimas ir naujų profesinio mokymo programų rengimas ir įdiegimas; 3) profesijos mokytojų kvalifikacijos ir įgūdžių tobulinimas; 4) PMĮ valdymo ir jos veiklos procesų tobulinimas.), iš kurių kombinacijų susidėtų plėtros projektas ar PMĮ veiklos patobulinimas. Bendri Investicijų projektų ir KNA rengimo metodiniai nurodymai yra kokybiškai aprašyti CPVA metodikoje. Šios metodikos laikymasis yra privalomas, siekiant struktūrinės paramos ir/ar valstybės biudžeto lėšų. Visgi CPVA metodika neapima kelių esminių Investicijų projektų rengimo principų (pvz. plėtros projekto sąryšis su planavimo procesu). PM įstaigų projektų kaštų – naudos analizės rengimo pagrindinės specifinės nuostatos pateiktos 1 priede.
	5 Pagrindiniai kaštų - naudos analizės principai: • Ilgąjo periodo perspektyva. Visos prielaidos vertinamos ir skaičiavimai atliekami projekto vertinimo laikotarpiui. Projekto investicijų ataskaitinis laikotarpis yra metų, kuriems pateikiamos projekto investicijų, veiklos išlaidų ir veiklos pajamų prognozės, skaičius. Šis metų skaičius turi būti nustatomas atsižvelgiant į ekonomiškai naudingą projekto gyvavimo laikotarpį (sukurto turto naudingo tarnavimo laikotarpį). Projekto ataskaitinio laikotarpio pradžia laikomas pirmų projekto investicijų patyrimo momentas (arba finansavimo sutarties pasirašymo momentas). Analizės metu nagrinėjamas laiko periodas apima nuo 10 – ties iki 30 – ties metų, priklausomai nuo sektoriaus, kuriame yra vykdomos investicijos (CPVA metodika

	Švietimo ir mokslo sektoriui rekomenduoja 25-ių metų vertinimo laikotarpį). • Diskontuotų pinigų srautų vertinimo metodas (angl. <i>Discounted cash flow method - DCF</i>). Šiuo metodu investicijos, išlaidos ir pajamos vertinamos atsižvelgiant į alternatyvaus kapitalo kainą t.y. įgyvendinamas projektas vertinamas jį lyginant su alternatyvios investicijos sukuriama grąža. Taikant šį metodą taip pat įvertinama pinigų laiko vertė - atsižvelgiama į tai, kad ta pati pinigų suma dabar yra verta daugiau nei ateityje. Parenkama finansinė diskonto norma (alternatyvi kapitalo kaina) – CPVA metodikoje nustatyta - 4%. • Realios kainos. Kaštų naudos analizė atliekama naudojant realias investicijų, pajamų, išlaidų ir kitų pinigų srautų kainas. Tai reiškia, jog skaičiavimų metu prognozuojant visus pinigų srautus neatsižvelgiama į infliacijos poveikį ir visos kainos pateikiamos realiomis, o ne nominaliomis kainomis. • Inkrementinis metodas. Inkrementinis skaičiavimo metodas lygina dviejų scenarijų pinigų (arba resursų) srautus – scenarijų su projektu ir tą scenarijų, kuris vyktų, jeigu projektas vykdomas nebūtų. Lyginami abiejų scenarijų pinigų (arba resursų) srautai privalo būti suprognuoti per visą projekto ataskaitinį laikotarpį. Kaštų - naudos analizės metu naudojamas tik šių dviejų scenarijų pinigų (arba resursų) srauto skirtumas. Tokiu būtu projektas yra išskiriamas ir izoliuojamas nuo kitos įstaigos veiklos tam, kad analizės rodikliai atspindėtų tik projekto sukuriamą naudą, o ne, tarkime, visos organizacijos veiklos metu sukuriamą naudą. KNA metu įvertinami kaštai, susiję su konkrečių priemonių įgyvendinimu, palyginant juos su pagerėjusios profesinio mokymo aplinkos sąlygojama ekonomine nauda. Socialinės-ekonominės naudos skaičiavimai leidžia pinigine išraiška įvertinti dėl įvairių priemonių įgyvendinimo valstybei, mokesčių mokėtojams ir vartotojams suteikiamą naudą ar sumažinamą žalą. KNA turi apimti finansinę analizę, socialinę-ekonominę analizę ir rizikų analizę. KNA atlikimo principai, etapai ir jų pagrindiniai rezultatai metodiškai apibūdinti CPVA metodikos 4-6 skyriuose. Pažymėtina, kad ši metodika nusako tik bendrus KNA rengimo principus ir etapus, todėl jie detaliau aprašyti 1 priede „Profesinio mokymo įstaigų plėtros projektų kaštų-naudos analizės atlikimo pagrindinės nuostatos“
6	Tinkamai atliktos KNA rezultatai PMĮ vadovybei leistų ne tik parinkti optimalią PMĮ plėtros (ar atskiro projekto įgyvendinimo) alternatyvą, bet ir nustatyti preliminarą šios alternatyvos socialinę-ekonominę naudą. Nepaisant ateities neapibrėžtumo, KNA rengimo metu atrandami plėtros sprendimai užkerta kelią neracionaliems, šalies ekonomikai nenaudingiems sprendimams PM sektoriuje. PMĮ vadovybė turėtų priimti bent dalinę atsakomybę už priimamus investicinius sprendimus, kurių rezultatus ir poveikį šalies ūkiui geriausiai nusako KNA. KNA metodas bus atsakingai taikomas tik tada, kai už rezultatų (tiek finansinių, tiek ekonominių) pasiekimą bus aiškiai priskiriama atsakomybė.

4.5. Paskesnė veikla

Bendroji paskesnės veiklos etapo veiksmų schema pateikiama 16 paveiksle.



16 paveikslas. Bendroji paskesnės veiklos etapo veiksmų schema

16 paveiksle pateiktos proceso schemos veiksmų eksplikacija pateikiama 15 lentelėje.

15 lentelė. Paskesnės veiklos vykdymo (PR_12.1.-12.5.) veiksmų detalizavimas

Veiksmo eksplikacija	
Veiksmas	1 Už plėtros projektų planavimą ir parengimą yra atsakinga PMĮ. Patikimų rengėjų parengtą kaštų-naudos analizę ir argumentuotą prašymą rengti PMĮ plėtros projektą PMĮ teikia ŠMM. Atsižvelgiant į atliktos kaštų-naudos analizės išvadas plėtros projektai gali būti rengiami šioms sritims: PMĮ infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra; profesinio mokymo programų atnaujinimas ir naujų profesinio mokymo programų rengimas; profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas; PMĮ valdymo tobulinimas arba šių sričių rinkinys.
	2 Gavusi PMĮ prašymą dėl veiklos plėtros projekto finansavimo, ŠMM organizuoja jo svarstymą.
	3 Išanalizavusi PMĮ pateiktus dokumentus ŠMM priima sprendimą dėl PMĮ plėtros projekto (ne-)finansavimo.
	4 Per 6 mėn. nuo jos veiklos kokybės išorinio vertinimo išvadų gavimo PMĮ turi numatyti priemones savianalizės ir išorinio vertinimo metu nustatytiems trūkumams šalinti bei PMĮ veiklai tobulinti.
	5 Po veiklos išorinio vertinimo PMĮ numato priemones savianalizės ir išorinio vertinimo metu nustatytiems trūkumams šalinti bei PMĮ veiklai tobulinti. Šias priemones PMĮ privalo paskelbti viešai ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo sprendimo dėl PMĮ įvertinimo įsigaliojimo dienos bei apie tai informuoti KPMPC.
	6 Už plėtros projekto įgyvendinimą atsakinga PMĮ. Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos nėra vienintelis PMĮ plėtros projektų finansavimo šaltinis, todėl PMĮ turi būti suinteresuota ieškoti ir kitų finansavimo šaltinių, kurie leistų PMĮ įgyvendinti suplanuotus projektus ir siekti užsibrėžtų veiklos pokyčių.
	7 PMĮ savo interneto svetainėje paskelbia informaciją apie PMĮ veiklos plėtros ir tobulinimo priemonių įgyvendinimą.

5. V. Modelio valdymas ir administravimas

5.1. Modelio administracinė struktūra

Modelio administravimo funkcijas vykdo Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro profesinio mokymo kokybės skyrius (toliau – Skyrius).

Pagrindinis Skyriaus uždavinys – koordinuoti modelio funkcionavimą.

Vykdydamas uždavinį, Skyrius atlieka šias funkcijas:

- planuoja ir organizuoja profesinio mokymo kokybės išorinį vertinimą šalies lygmeniu;
 - inicijuoja profesinio mokymo kokybės išorinį vertinimą šalies lygmeniu;
 - sudaro, apmoko ir techniškai aptarnauja profesinio mokymo kokybės išorinį vertinimą atliksiančią ekspertų komandą;
 - sudaro ir prižiūri kaštų-naudos analizes atliekančių patikimų teikėjų sąrašą;
 - konsultuoja savianalizes atliekančias profesinio mokymo įstaigas;
 - vykdo modelio dalyvių ir kitų suinteresuotų modelio veiklos rezultatais institucijų ir asmenų informavimą;
 - teikia Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai rekomendacijas dėl profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo išvadų ir rekomendacijų;
- vykdo profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo vykdymo kokybės priežiūrą

5.2. Žmogiškieji ištekliai

Skyriaus funkcijoms vykdyti reikalingi:

- darbui Skyriuje – 3–4 specialistai;
- profesinio mokymo kokybės išoriniam vertinimui atlikti – 18-20 laisvai samdomų ekspertų.

Bendrasis kvalifikacinis reikalavimas specialistams: turėti ne žemesnį kaip magistro (arba jam prilyginamą) laipsnį.

Specialusis kvalifikacinis reikalavimas specialistams: turėti ne mažesnę kaip 3 metų profesinio mokymo kokybės vertinimo vadybinio arba mokslinio darbo patirtį. Kvalifikaciniai reikalavimai ekspertams vykdančiams PM kokybės išorinį vertinimą.

Ekspertų veiklos paskirtis – įvertinti Institucijos pajėgumą tinkamai vykdyti profesinio mokymo veiklas ir gebėjimą nuolat tobulinti veiklos kokybę. Ekspertų veiklos apima PM teikėjų veiklos kokybės išorinį vertinimą, grindžiamą Institucijos įsivertinimo ataskaita bei vizitu į Instituciją, bei sprendimo apie Institucijos veiklos kokybės lygį priėmimą.

Pagrindiniai kvalifikaciniai reikalavimai ekspertams:

- turėti ne žemesnį kaip magistro (arba jam prilyginamą) laipsnį;
- turėti ne mažesnę kaip 3 metų profesinio mokymo kokybės vertinimo patirtį;
- turėti profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemų diegimo ir valdymo patirtį.

Iš veiklos kylančios ekspertų pareigos yra:

- įvertinti PM įstaigos pateiktą įsivertinimą ir numatyti išsamesnio vertinimo reikalaujančius Institucijos veiklos aspektus;
 - išanalizuoti įvairaus pobūdžio dokumentus, atspindinčius PM įstaigos veiklos kokybę (statistiniai duomenys, tyrimai, kt.);
 - vesti pokalbius ir diskusijas su PM įstaigos vadovais, personalu, paslaugų vartotojais, išoriniais socialiniais partneriais;
 - pateikti Institucijos veiklos tobulinimo pasiūlymus;
 - dirbti grupėje su kitais ekspertais;
 - priimti sprendimus apie PM veiklos kokybės lygį, parengti vertinimo ataskaitas;
 - tobulinti savo ekspertinę kvalifikaciją, formaliu ir neformaliu būdu plėtojant kompetencijas;
 - laikytis etikos normų.

Iš pareigų kylantys ekspertų etikos principai:

- objektyvumas. Ekspertai yra nešališki, nesilaiko išankstinio nusistatymo, įvertina įvairių asmenų iš įvairių šaltinių pateiktą informaciją;
 - atsakomybė už veiklą. Ekspertai atsakingi už savo darbo rezultatus, atspindinčius Institucijos išorinio vertinimo ataskaitoje. Jie turi užtikrinti, kad jų pateikti teiginiai teisingai apibūdina Institucijos veiklos kokybę. Savo darbo užduotis ekspertai turi atlikti laiku;
 - profesionalumas. Ekspertai demonstruoja tinkamą elgesį Institucijos atžvilgiu, nepiktnaudžiauja eksperto padėtimi, nenaudoja psichologinio, finansinio ar kitokio spaudimo, neviešina turimų duomenų tretiesiems asmenims;
 - kolegiškumas. Ekspertai dirba komandoje, todėl turi atsižvelgti į vienas kito požiūrį ir vengti vieno asmens dominavimo. Ekspertai kolegiškai turi elgtis su Institucijos personalu, paslaugų vartotojais, socialiniais partneriais ir UPC atstovais.

5.3. Teisinis reguliavimas

Modelio funkcionavimui užtikrinti būtina parengti šiuos teisės aktus:

- Profesinio mokymo įstaigų veiklos vertinimo metodiką;
- Profesinio mokymo įstaigų išorinio vertinimo tvarkos aprašą;
- Profesinio mokymo įstaigų vertinimą atliksiančių ekspertų atrankos aprašą;
- Profesinio mokymo įstaigų vertinimo komisijos nuostatus;
- Profesinio mokymo įstaigų akreditavimo tvarkos aprašą;
- Kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų atrankos aprašą.

5.4. Finansavimas

Modelio funkcionavimui užtikrinti numatomas lėšų poreikis:

- skyriaus funkcijoms vykdyti (3–4 specialistų darbo užmokestis);
- profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo veiklos kokybei užtikrinti – laisvai samdomų ekspertų darbo užmokesčiui;
- ekspertų komandos techninio aptarnavimo ir modelio veikimo administravimo kaštai.

5.5. Rekomendacijos dėl egzistuojančių teisės aktų tobulinimo

Igyvendinus PM kokybės išorinio vertinimo modelio nuostatas reiktų atitinkamai keisti šiuo metu galiojančius teisės aktus:

- Pakeisti Profesinio mokymo įstatymo 18 straipsnio 4 dalį išdėstant ją taip: „Profesinio mokymo įstaigos veiklos išorinį vertinimą vykdo Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliota institucija“.
- Pakeisti 2004 m. birželio 29 d. LRV nutarimo Nr. 822 „Dėl formaliojo profesinio mokymo licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ X skyriaus 1 punktą išdėstant jį taip: Licenzijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūrą organizuoja ir vykdo Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliota institucija vadovaudamasi Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo tvarkos aprašo nuostatomis.

6.PRIEDAI

1 Priedas. PMI plėtros projektų kaštų-naudos atlikimo pagrindinės nuostatos

Turinys

1. Įžanga	68
2. Investicijų projektų rengimo principai ir schema	69
3. Pasiruošimas kaštų-naudos analizės atlikimui	72
3.1 Projekto identifikavimas	72
3.2. Projekto įgyvendinimo alternatyvų identifikavimas ir techninis įvertinimas	74
4. Kaštų-naudos analizės atlikimas	76
4.1 Kaštų-naudos analizės esmė	76
4.2. Finansinis projekto vertinimas	77
4.3. Socialinė-ekonominė analizė	79
4.3.1 Socialinės - ekonominės analizės įžanga	79
4.3.2. Fiskalinės korekcijos	80
4.3.3. Rinkos kainų pavertimas į šešėlines kainas	80
4.3.4. Išorinis poveikis	81
4.3.5. Socialinė diskonto norma	84
4.3.6. Socialinės – ekonominės analizės rodikliai	84
4.4. Rizikų analizė	86
4.4.1. Rizikų analizės įžanga	86
4.4.2. Jautrumo analizė	86
4.4.3. Kokybinė rizikų analizė	86
4.4.4. Tikimybinė rizikų analizė	86
4.4.5. Rizikos valdymas	87

1. Įžanga

Kaip viena priemonių vertinimo metu gali būti nustatyta Kaštų-naudos analizės atlikimas, siekiant surasti optimalų nustatytų problemų ar PMĮ plėtros galimybių sprendimą. Šis PMĮ vertinimo etapas atliekamas tik tuo atveju jeigu ankstesniame vertinimo etape nustatytas tam poreikis. Kaštų-naudos analizė reikalinga nustatyti optimalų priemonių rinkinį vertinimo metu identifikuotų problemų sprendimui ar PMĮ plėtros plano įgyvendinimui.

Svarbu pažymėti, kad kaštų naudos analizė negali būti parengta be paruošiamojo etapo, t.y. šio metodo taikymui yra būtina identifikuoti projektą ir apibūdinti galimas Projekto (numatyto pokyčio) įgyvendinimo alternatyvas. Šiuos darbus gali atlikti pati PMĮ, arba gali būti inicijuotas pilno Galimybių studijos/Investicijų projekto rengimas, kurio sudedamoji dalis yra KNA.



1paveiklas. Kaštų-naudos analizė, kaip Investicinio projekto/Galimybių studijos dalis

VšĮ Centrinė projektų valdymo agentūra direktoriaus 2014 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 2014/8-337 patvirtintoje „Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir/ar valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodikoje“ (toliau - CPVA metodika)¹³ aprašyti bendri Investicijų projektų ir KNA rengimo metodiniai nurodymai. Šios metodikos laikymasis yra privalomas, siekiant struktūrinės paramos ir/ar valstybės biudžeto finansavimo. Žemiau pateikiami tik esminiai Investicijų projektų rengimo principai, kurių nėra CPVA metodikoje, o vėlesniame skyriuje pateikiama PMĮ kaštų-naudos rengimo metodinės rekomendacijos, ypatingą dėmesį kreipiant į PM kuriamos ekonominės naudos įvertinimo aspektus. Kiti KNA aspektai nėra detalčiai aprašomi, kadangi jie iš esmės atitinka CPVA metodikos reikalavimus, pateikiami tik projektų, susijusių su PMĮ plėtra, išskirtinumi.

¹³ http://www.ppplietuva.lt/wp-content/uploads/2015/06/IP_metodika_20141231_atnaujinta-20150612.pdf

2. Investicijų projektų rengimo principai ir schema

Investicijų projekto (IP) rengimo tikslas – **įvertinti** visas projekto įgyvendinimo galimybes, **parinkti** optimalų sprendimą ir **visapusiškai jį pagrįsti**.

IP rengimo svarba:

- gavus neigiamus rezultatus, kurie priklauso nuo PM įstaigos veiklos rezultatų (pvz., neigiamas akumuliuotas projekto pinigų srautas, per mažas ekonominis efektas), atsisakoma ekonomiškai nenaudingo projekto (geriau išleisti dalį lėšų ir laiko idėjos ekonominio-finansinio gyvybingumo analizei ir taip apsisaugoti nuo nepagrįstos rizikos bei galimų žymiai didesnių nuostolių investuojant);
- panaudojant KNA metodą išrenkamas ekonominiu požiūriu optimalus (geriausias) sprendimas, nustatomi statybos/rekonstrukcijos ir įrengimo darbų bei kitų investicijų kiekiai bei investicijų dydžiai;
- visapusiškai pagrindžiamos investavimo priežastys, tikslai, uždaviniai, įvertinamos projekto įgyvendinimui reikalingos lėšos, nustatomi projekto finansavimo šaltiniai, projekto įgyvendinimo terminai bei įvertinamas projekto finansinis gyvybingumas, investicijų grąža, ekonominė projekto nauda ir kiti efektyvumo rodikliai.

IP rengėjas turi suprasti ir pagrįsti kiekvieną planuojamo projekto aspektą (prielaidas, vertinimo principus ir rezultatus), kadangi jį nuodugniai egzaminuos IP skaitytojai (vertintojai, finansuotojai, potencialūs partneriai, darbuotojai ir pan.). Tokiu būdu IP tampa savotišku PMĮ įsipareigojimu projekto įgyvendinimo metu pasiekti IP numatytus rezultatus.

IP sąryšis su planavimo procesu. Pagrindinė planavimo paskirtis – ištirti galimas ateities įvykių (projekto) alternatyvas bei galimas situacijas, nustatyti įmanomas sprendimų, reikalingų norimiems tikslams pasiekti, sekas. Teisingi ir racionalūs sprendimai gali būti priimti tik tada, kai yra aiškiai nustatyti tikslai ir būdai jiems pasiekti.

Planavimo procese būtina atsakyti į 4 klausimus:

- **KAS/KOKIE esame?** (esamos situacijos įvertinimas)
- **KUR einame, arba KUO norime tapti?** (tikslai)
- **KAIP ten pateksime?** (veiklų apibūdinimas, atsakant į klausimą – kaip bus pasiekti tikslai)
- **KAIP vertinsime padarytą pažangą?** (vertinimas ir kontrolė)

Tokie pat klausimai užduodami organizacijos (atskiru atveju – sektoriaus ar jo dalies) **mastu** (vertinama bendra organizacijos (sektoriaus ar jo segmento) plėtra) **ir pasirinkus konkretų investicinį projektą** (apibūdinamas projekto sąryšis su organizacijos plėtra ir projekto tikslų pasiekimo kelias). Jeigu IP išsamiai ir argumentuotai atsakyta į šiuos klausimus, galima tikėtis projekto sėkmės.

Projekte, kuriuo siekiama finansavimo iš ES fondų ar valstybės biudžeto, turi būti suderinti organizacijos ir finansuotojo lūkesčiai. 1 lentelėje pateikiamas planavimo žingsnių apibūdinimas atsakant į planavimo klausimus organizacijos, atskiro IP bei projektų finansuotojo lygmenyje.

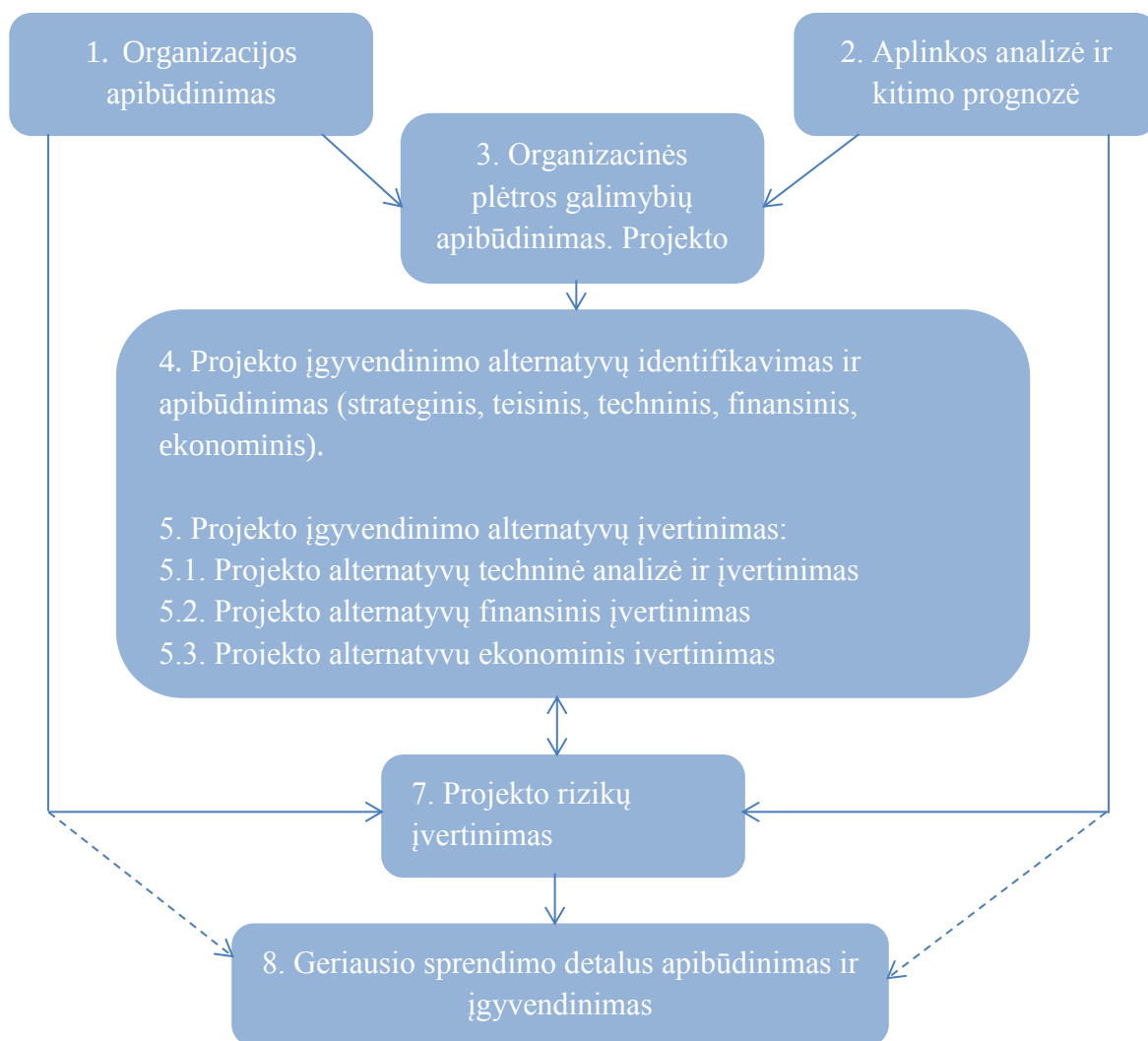
1 lentelė. Planavimo klausimai organizacijos, atskiro IP bei projektų finansuotojo (SF) lygmenyje

Klausimai	Organizacija	IP	Finansuotojas
1	2	3	4
Kas esame (esamos situacijos įvertinimas)?	Analizuojamos organizacijos vidinės savybės (situacija, privalumai ir trūkumai) ir nustatoma organizacijos vieta bei plėtros galimybės aplinkoje.	Projekto vieta analizuojama iš dviejų pozicijų: organizacijos vidaus ir išorinės aplinkos. T.y. įvertinama projekto reikšmė organizacijos plėtrai bei išorinei aplinkai (sektoriui, šaliai ir pan.).	Įvertinama situacija sektoriuje, šalyje, išskiriamos probleminės sritys ir nustatomos tikslinės grupės, kurių poreikiams patenkinti (problemoms išspręsti) skiriama valstybės parama.
Kur einame (tikslų suformulavimas)?	Įvertinus esamą situaciją ir plėtros galimybes, nustatomi organizacijos strateginiai bendrieji ir specifiniai tikslai	Nustatomi projekto tikslai ir uždaviniai. Jie turi savyje suderinti tiek organizacijos, tiek finansuotojo specifinį tikslą (-us).	Nustatomi programos (kvietimo teikti paraiškas) ar kitokios valstybės paramos ar galimo projekto finansavimo bendrieji ir specifiniai tikslai
Kaip ten pateksime (veiklos)?	Parengiama ir įgyvendinama organizacijos veiklos strategija, apibrėžianti, kokias veiklas įgyvendinant bus pasiekti nustatyti tikslai.	Nustatomos projekto veiklos ir parengiamas jų įgyvendinimo planas. Įgyvendinus visas projekto veiklas turi būti pasiekti visi projekto tikslai. Šios veiklos turi būtinai atitikti finansuotojo nustatytas finansuojamas veiklas.	Nustatomos finansuojamos veiklos, kurių įgyvendinimui skyrus valstybės paramą bus pasiekti finansuotojo nustatyti tikslai
Kaip vertinsime padarytą pažangą (vertinimas ir kontrolė)?	Sukuriama vidinė organizacijos plėtros vertinimo ir kontrolės sistema.	Sukuriama vidinė projekto vertinimo ir kontrolės sistema, kurios tikslas efektyviai reaguoti į nukrypimus nuo plano ir imtis koregavimo veiksmų. Kontrolė atliekama atsižvelgiant ir į specifinius finansuotojo nustatytus ir darbo rinkos diktuojamus reikalavimus.	Paramos sutartyje nustatytos sąlygos (pvz., ataskaitos ir kt.), kurių pagalba finansuotojas kontroliuoja projekto vykdytoją ir vertina projekto pažangą.

Labai svarbu, kad organizacija (PMĮ ar PMĮ grupė), pradėdama rengti investicinį projektą ir siekdama išorinio finansavimo, jau būtų nustačiusi aiškią projekto vietą bendroje savo strategijoje, turėtų aiškų IP įgyvendinimo planą (2 ir 3 lentelės stulpeliai) ir atsižvelgtų į projekto reikšmingumą aplinkai (apylinkei, rajonui, regionui, šaliai) (4 lentelės stulpelis).

2 paveiksle pateikiama IP rengimo schema, kurioje projektas suskirstytas į atskiras dalis, rodyklėmis parodant atskirų dalių rengimo eiliškumą.

2 paveikslas. Investicinio projekto rengimo schema



Investicinis projektas pagal pateiktą schemą dažniausiai rengiamas nuosekliai pereinant 4 etapus:

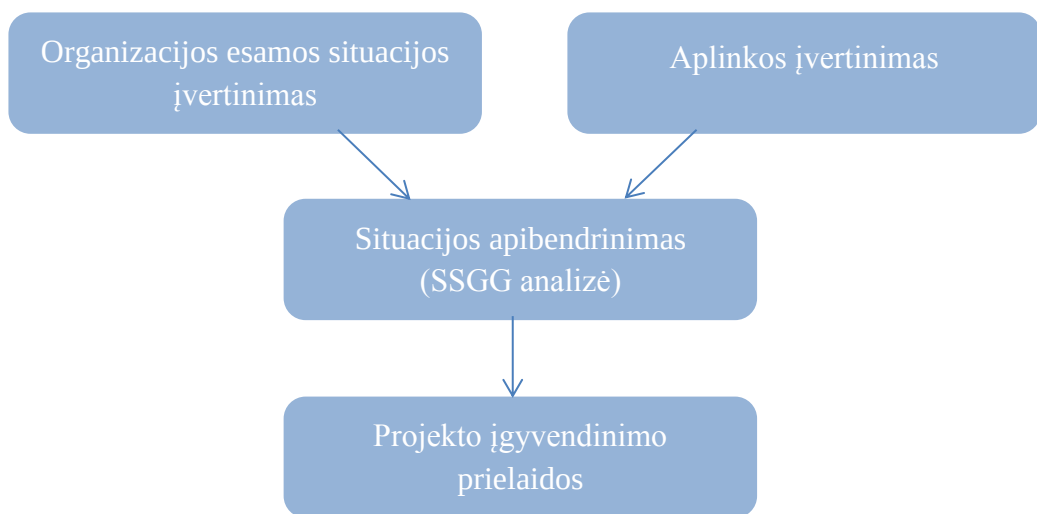
- **Projekto identifikavimas.** Visapusiškas esamos situacijos įvertinimas (organizacija ir jos vieta aplinkoje), nustatant projekto (reikalingų pokyčių) poreikį, reikšmę ir vietą organizacijos plėtroje, atsižvelgiant į aplinkoje vykstančius pokyčius.
- **Projekto įgyvendinimo alternatyvų apibūdinimas.**
- **Kaštų-naudos analizė.** Alternatyvų analizė ir įvertinimas, parenkant optimalų projekto įgyvendinimo sprendimą ir visapusiškai pagrindžiant pasirinkto sprendimo įgyvendinimo prielaidas, Projekto įgyvendinimo finansinis ir ekonominis pagrindimas, geriausio sprendimo parinkimas ir Projekto rizikų įvertinimas.
- **Galutinio sprendimo priėmimas, detalaus projekto apibendrinimas ir įgyvendinimo plano parengimas.**

Prieš metodiškai aprašant kaštų-naudos analizę trumpai apibūdinsime pirmuosius IP rengimo etapus, būtinus iki KNA pradžios.

3. Pasiruošimas kaštų-naudos analizės atlikimui

3.1 Projekto identifikavimas

Esamos situacijos analizė apima du aspektus: organizacijos vidinę analizę ir aplinkos analizę. Būtent aplinkoje, įvertinus tikslinių (mokiniai) ir suinteresuotų (darbdaviai) grupių problemas ir poreikius, įrodomas projekto reikalingumas, kartu susiejant problemų sprendimą su organizacijos plėtros strategija.

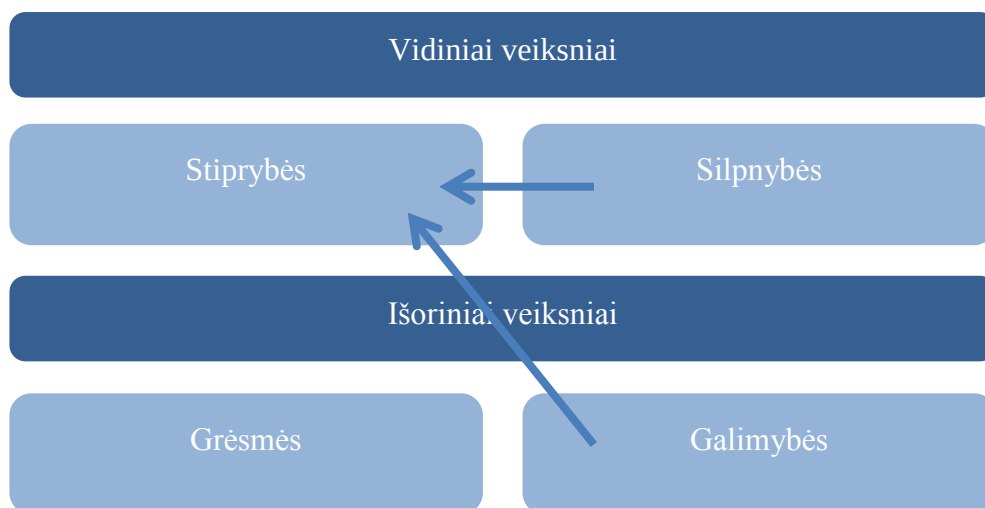


3 paveikslas. Esamos situacijos įvertinimas ir projekto įgyvendinimo prielaidų bazės sukūrimas

Esamos situacijos įvertinimą galima baigti atliekant vidinių stiprybių ir silpnybių¹⁴ bei išorinės aplinkos grėsmių ir galimybių¹⁵ analizę, kuri įvertina organizacijos būklę, o svarbiausia - nustato sritis, kurias reikėtų tobulinti, atskleidžia išorinės aplinkos galimybes, kuriomis galima pasinaudoti bei pavojus, kurių būtina išvengti.

¹⁴ - Analizuojant organizacijos vidinę būseną gali būti tiriama naujų paslaugų kūrimas, planavimo procesas, technologija, vartotojų aptarnavimas, žmonių darbo ypatumai, finansų ir techninių resursų panaudojimas, ekologinių problemų valdymas, ryšių su visuomene, tobulėjimo valdymas ir pan.

¹⁵ - Tiriant išorinę aplinką analizuojama šakos teisinė, socialinė, ekonominė, technologinė, politinė aplinka.



4 paveikslas. Stiprybės, silpnybės, grėsmės, galimybės (SSGG)

Pildant SSGG analizės lentelę atliekami šie veiksmai:

- Veiklos stiprybės nustatomos atsakant į klausimus: ką mes darome gerai, už ką mus vertina?
- Veiklos silpnybės nustatomos atsakant į klausimus: ką darome netobulai, kas galėtų būti pagerinta, ko turėtume vengti, kas dažniausiai nepatinka mūsų produktų/paslaugų vartotojams?
- Išorinių galimybių ir pavojų analizė atliekama atsakant į klausimus: kokių pokyčių aplinkoje tikimasi artimiausiu metu, kaip tie pokyčiai paveiks jūsų organizaciją (galimybės/grėsmės), kokios galimybės atsiveria, ar technologiniai pokyčiai kelia pavojų organizacijos veiklai ir t.t.

Lentelės užpildymas yra puiki priemonė vėliau planuojamiems veiksams – trūkumų šalinimui, privalumų ir galimybių išnaudojimui, pavojų išvengimui. Rodyklės 4 paveiksle rodo SSGG analizės panaudojimo esmę – atrastų vidinių silpnybių šalinimą ir išorinių galimybių išnaudojimą, stiprinant organizaciją. O tai ir yra visų organizaciją (PMĮ) stiprinančių veiksmų esmė, t.y. numatytas įgyvendinti projektas turi spręsti SSGG analizės metu išsiaiškintas problemas ar atrastas plėtros galimybes.

Esamos situacijos analizės rezultatas: parengta vidinių (organizacijos plėtra) ir išorinių (aplinkos kitimas ir projekto vietos aplinkoje įvertinimas) prielaidų projekto įgyvendinimui bazė, suformuoti projekto tikslai, uždaviniai, siektini rezultatai.

Esamos analizės metodiniai reikalavimai pateikti CPVA metodikos 1 ir 2 skyriuose.

3.2. Projekto įgyvendinimo alternatyvų identifikavimas ir techninis įvertinimas

Projektas gali būti įgyvendintas keliais būdais, kurie gali skirtis įvairiais aspektais: investicijų apimtimi ir sritimis, geografinė aprėptimi, įgyvendinimo laikotarpiu, konkrečiomis tikslinėmis grupėmis. Netgi negavus finansavimo kartais projektą įmanoma įgyvendinti, tačiau jis užsitęsia labai ilgą laiką (tokiu atveju projekto rezultatai pasiekiami per vėlai ir jie neduoda laukiamo efekto). Tam, kad parinkti optimalų projekto įgyvendinimo variantą atliekama skirtingų projekto įgyvendinimo alternatyvų analizė. Pokyčio įgyvendinimo alternatyvos kiekvienu atveju turės būti identifikuotos atsižvelgiant į esamą organizacijos (mokyklos) situaciją ir aplinkos sąlygas (darbdavių poreikius, rinkos tendencijas, profesinio mokslo sistemos plėtros strategiją ir kt.).

Jeigu projekto įgyvendinimo galimybių vertinimo metu išskiriamos kelios galimos projekto įgyvendinimo alternatyvos, atliekamas tų alternatyvų palyginimas ir įvertinimas. **Vertinimo metu kiekvienai alternatyvai turi būti naudojami tie patys vertinimo kriterijai.**

Alternatyvų vertinimas atliekamas tokia seka:

- Alternatyvų techninis, finansinis ir ekonominis apibūdinimas;
- Alternatyvų privalumų ir trūkumų įvertinimas;
- Alternatyvų finansinis, socialinis-ekonominis ir rizikų įvertinimas atliekamas naudojant kaštų-naudos analizės metodą.

Projekto alternatyvų vertinimas apibūdintas 2 lentelėje.

2 lentelė. Projekto alternatyvų vertinimas

Aspektai	I. Alternatyvų apibūdinimas (kiekvienai alternatyvai atskirai)		
	Alternatyva 1 (be projekto)	Alternatyva 2	Alternatyva 3
Techninis	Techninis sprendimo apibūdinimas, charakteristikos, eksploatacijos ypatybės (reikalingi ištekliai, žinios, kiti reikalavimai), ilgaamžiškumas; diegimo specifiška ir laikotarpis, pagrindinių darbų atlikimo etapai, jų užbaigimo terminai ir tarpusavio priklausomybė; nauda ir eksploatacinės išlaidos, investicijų suma, rezultatai įgyvendinus projektą		
Finansinis	Investicijų struktūra; projekto įgyvendinimo grafikas, pateikiant diegimo, aptarnavimo, eksploatacijos savikainą pagal pagrindines išlaidų kategorijas; finansavimo šaltiniai, paskolų paėmimo ir grąžinimo grafikai (jeigu reikia); visų veiklos sąnaudų ir pajamų įgyvendinus projektą įvertinimas		
Socialinis-ekonominis	Projekto rengimo, įgyvendinimo ir eksploatavimo metu sukuriamų darbo vietų skaičius; alternatyvų socialinė ir ekonominė nauda ir išlaidos; žmonių kvalifikacijos, žinių lygio pokyčiai, suteikiantys naujas galimybes ir kt.		

Aspektai	II. Alternatyvų įvertinimas		
	Alternatyva 1 (be projekto)	Alternatyva 2	Alternatyva 3
Techninis	Integruotumas esamos techninės bazės požiūriu, šiuolaikiškumas, patikimumas, ilgaamžiškumas, atitikimas tikslų pasiekimo prasme, naudos ir investicinių išlaidų santykis, darbuotojų kvalifikacijos pakankamumas		
Kaštų-naudos analizė			
Finansinis	Sukurta pridėtinė vertė, nauda natūrine ir/ar pinigine išraiška, grynujų pinigų srautų prognozė, efektyvumo rodikliai (atsipirkimo laikotarpis, FGDV, FVGN)).		
Socialinis-ekonominis	Ekonominė, socialinė, aplinkosauginė nauda ir žala, efektyvumo rodikliai, atitikimas nustatytiems reikalavimams		
Rizikų įvertinimas	Identifikuojamos ir aprašomos projekto rizikos. Rizikos analizės rezultatų įvertinimas.		

Projekto alternatyvų identifikavimo ir techninio įvertinimo reikalavimai aprašyti CPVA metodikos 3 skyriuje.

Toliau pateikiama kaštų-naudos taikymo metodika, leidžianti įvertinti identifikuotas alternatyvas.

4. Kaštų-naudos analizės atlikimas

Kaštų-naudos analizės (KNA) atlikimo principai, etapai ir jų pagrindiniai rezultatai metodiškai apibūdinti CPVA metodikos 4-6 skyriuose. Pažymėtina, kad ši metodika nusako tik bendrus KNA rengimo principus. Šiame dokumente pateikti analizės principai, aspektai ir metodai svarbūs ir aktualūs būtent PM sektoriuje įgyvendinamiems projektams.

4.1 Kaštų-naudos analizės esmė

Profesinių mokyklų įgyvendinamų projektų ir programų kaštų-naudos analizė turi įvertinti numatytų PM tobulinimo žingsnių (projektų) tikslingumą ir jų atnešamą socialinę-ekonominę naudą.

KNA turi būti parengta laikantis bendrųjų principų, pateiktų CPVA metodikoje, ir Europos komisijos patvirtintų investicijų projektų kaštų-naudos analizės gairėse (angl. *Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects*, 2014).

Už plėtros projektų planavimą ir parengimą yra atsakinga PMĮ, kuri ir inicijuoja kaštų-naudos analizės atlikimą, atsižvelgdama į kokybės vertinimo išvadas ir pasiūlymus.

PM proceso tobulinimo projektuose išskiriamos 4 pagrindinės finansinės intervencijos sritys, iš kurių kombinacijos susideda projektas ar veiklos patobulinimas:

- PMĮ infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra;
- Profesinio mokymo programų atnaujinimas ir naujų profesinio mokymo programų rengimas ir įdiegimas;
- Profesijos mokytojų kvalifikacijos ir įgūdžių tobulinimas;
- Organizacijos valdymo ir jos veiklos procesų tobulinimas.

Kiekvienu atveju išvardintų intervencijos sričių reikšmingumas ir svoris, o tuo pačiu ir atnešama socialinė-ekonominė nauda, yra skirtingas. Kuo tikslesnis ir pagrįstesnis sukuriamos socialinės-ekonominės naudos nustatymas yra pagrindinis KNA iššūkis ir tikslas.

Svarbu pažymėti kad kaštų-naudos analizė yra sudedamoji PM įstaigos investicijų projektų (ar tobulėjimo proceso) rengimo ir vertinimo dalis, todėl šį metodą tikslinga analizuoti bendrame investicijų projektų kontekste, kuris pristatytas ankstesniame skyriuje. Detalesnį ir išsamesnį principų, susijusių su kaštų-naudos analizės metodo taikymu, apibūdinimą galima rasti CPVA metodikoje ir EK patvirtintoje Metodikoje¹⁶.

Kaštų naudos analizės vertinamoji dalis susideda iš 3 etapų:

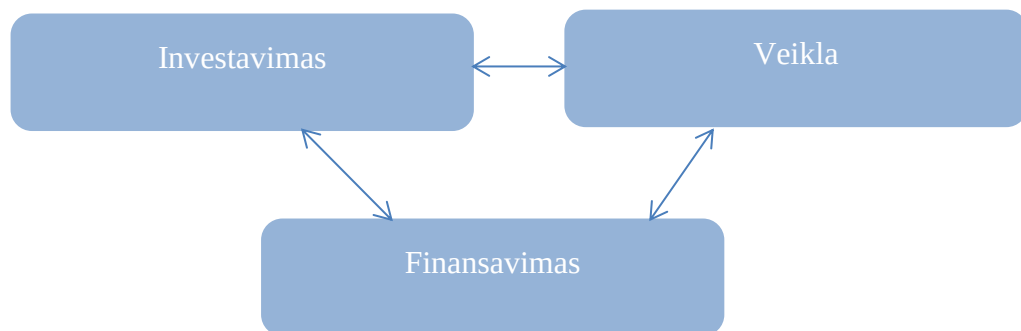
¹⁶ Šaltinis: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf psl. 25, 26

- Finansinio vertinimo;
- Socialinio-ekonominio vertinimo;
- Rizikų vertinimo.

4.2. Finansinis projekto vertinimas

Finansinio vertinimo esmė

Atliekant projekto finansinį vertinimą, naudojant KNA metodą, pirmiausia vertinamos investicijos, jų sukuriamą finansinę naudą ir investicijų finansavimo šaltiniai. Atliekant skaičiavimus numatomas įgyvendinti projektas vertinamas atskirai nuo kitos organizacijos veiklos.



5 paveikslas. Trys sprendimų, kuriuos būtina priimti, sritys

- Investavimas – reikalingo turto, kuris bus naudojamas įgyvendinant projektą, įsigijimas (perkamas tik turtas, būtinas projekto įgyvendinimui);
- Investicijų finansavimas – kapitalo šaltinių, naudojamų reikalingo turto įsigijimui, parinkimas (SF finansavimas, nuosavos lėšos (pareiškėjo ir partnerių), paskolos, kiti galimi finansavimo šaltiniai);
- Veikla įgyvendinus projektą – turimo ir įsigijamo projekto metu turto efektyvus panaudojimas siekiant projekto tikslų.

Finansinės projekto analizės tikslas – parengti projekto pinigų srautų prognozę, siekiant įrodyti finansinį projekto gyvybingumą ir paskaičiuoti finansinius rodiklius:

- Finansinę vidinę grąžos normą (FVGN);
- Finansinę grynąją dabartinę vertę (FGDV).

Finansinė analizė pateikia bendrą išlaidų ir naudos vaizdą, įvertina įplaukas ir išlaidas per visą projekto įgyvendinimo laikotarpį.

Projektams, kurie visiškai negeneruoja pajamų, finansiniai rodikliai bus neigiami, tačiau ir šiems projektams būtina parengti pinigų srautų prognozę, kadangi tik teigiamas akumuliuotas pinigų srautas kiekvienu projekto laikotarpiu įrodo projekto finansinį gyvybingumą.

Finansinės analizės etapai



6 paveikslas. Finansinės analizės rengimo žingsniai

Rodyklės schemoje parodo surinktos informacijos panaudojimą paskaičiuojant finansinius rodiklius. 1-2 laukai apibūdina projekto prielaidas, 3-6 laukai apibūdina finansinių skaičiavimų rezultatus.

Finansinės analizės rodikliai

Remiantis nustatytais pinigų srautais apskaičiuojami šie pagrindiniai projekto naudingumo rodikliai (investicijoms ir kapitalui):

- Finansinė grynoji dabartinė vertė investicijoms (FGDVI) (angl. *Financial net present value* – $FNPV(C)$). Rodiklis parodo projekto grynojo pinigų srauto dabartinę vertę ir leidžia įvertinti projekto atsiperkamumą. Neigiama šio rodiklio reikšmė reiškia, kad projektas yra finansiškai neatsiperkantis, t.y. negeneruojantis pelno. Skaičiuojant FGDVI neatsižvelgiama į projekto finansavimo šaltinius;
- Finansinė vidinė grąžos norma investicijoms (FVGNI) (angl. *Financial rate of return* – $FRR(C)$). Rodiklis parodo kokiam diskonto normos dydžiui esant projekto FGDVI rodiklis bus lygus 0. Mažesnė už taikomą diskonto normą reikšmė reiškia, kad projektas yra finansiškai neatsiperkantis, t.y. negeneruojantis pelno;
- Finansinė grynoji dabartinė vertė kapitalui (FGDVK) (angl. *Financial net present value of capital* – $FNPV(K)$). Rodiklis parodo projekto grynojo pinigų srauto dabartinę vertę, tačiau skaičiuojant FGDVK atsižvelgiama ir į projekto finansavimo šaltinius. Jei šis rodiklis yra

artimas 0, projektas su parama nei generuoja pelną, nei yra nuostolingas. Neigiamas rodiklis reiškia, kad ir suteikus paramą projektui, jis yra finansiškai nuostolingas pareiškėjui;

- Finansinė vidinė grąžos norma kapitalui (FVGNK) (angl. *Financial rate of return on capital* – *FRR(K)*). Rodiklis parodo esant kokiam diskonto normos dydžiui projekto FGDVK bus lygus 0. Artima diskonto normai reikšmė reiškia, kad projektas su parama nei generuoja pelną, nei yra nuostolingas. Mažesnė už diskonto normą reikšmė reiškia, kad ir suteikus paramą projektui, jis yra finansiškai nuostolingas pareiškėjui.

Finansinės analizės rezultatų apibendrinimas:

- Pinigų srautų parengimas turi įrodyti **projekto finansinį gyvybingumą**, t.y. akumuliuotas pinigų srautas visais laikotarpiais neturi būti neigiamas;

- **Finansiniai rodikliai** (FGDV, FVGN) apskaičiuojami ir įvertinami vienai arba kelioms projekto įgyvendinimo alternatyvoms. Rezultatų palyginimas parodo geriausią finansinį sprendimą.

- FGDV (investicijoms) parodo finansinį projekto tikslingumą ir naudą projekto savininkui. Jeigu FGDV (investicijoms) teigiama, vadinasi projektas yra finansiškai atsiperkantis (greitai finansiškai atsiperkantys projektai gali būti finansuojami iš komercinių šaltinių).

Bendrieji finansinio vertinimo reikalavimai aprašyti CPVA metodikos 4 skyriuje. KNA pagrindinis vertinimo kriterijus – socialinė-ekonominė nauda. Jos apskaičiavimo metodas apibūdinamas kitame skyriuje.

4.3. Socialinė-ekonominė analizė

4.3.1 Socialinės - ekonominės analizės įžanga

Socialinės-ekonominės naudos skaičiavimai leidžia pinigine išraiška įvertinti dėl įvairių priemonių įgyvendinimo valstybei, mokesčių mokėtojams ir vartotojams suteikiamą naudą ar sumažinamą žalą. Šiame skyriuje aprašoma skirtingų alternatyvų sukuriamos ekonominės-socialinės naudos bei žalos vertinimo ir palyginimo principai, ekonominės-socialinės naudos/žalos skaičiavimų pagrindimas, apibrėžiami skaičiavimuose naudojami įvesties parametrai ir prielaidos. Analizė leidžia parodyti ar pasirenkami sprendimai yra ekonomiškai naudingi, t.y. ar investuojamos finansinės lėšos sukuria pakankamai socialinės-ekonominės naudos, kuri padengtų numatytas finansines investicijas. Taip pat darbe išskirtos bei aprašytos ir socialinės-ekonominės naudos, nevertinamos pinigine išraiška.

Skirtingai negu finansinės analizės, socialinės – ekonominės analizės tikslas – nustatyti investicijų (projekto) poveikį socialinei ir visuomenės gerovei. Kaštų - naudos analizės metodikos

konceptija yra paremta idėja, jog finansiniai investicijų (projekto) naudos ir sąnaudų srautai neatitinka tų srautų, kuriuos iš tiesų patiria visuomenė – todėl finansinės analizės rodikliai neparodo projekto daromos įtakos visuomenės gerovei.

Pagrindinė koncepcija susijusi su socialine – ekonomine analize – tai šešėlinės kainos. Šešėlinės kainos - tai socialinės prekių ir paslaugų kainos, kurios nesutampa su rinkos kainomis, kadangi rinkos kainos dėl įvairiausių priežasčių yra iškreiptos:

- Neefektyvios rinkos kuriose viešasis sektorius arba kiti rinkos dalyviai naudojami savo turima galia ir privilegijomis. Tokių galių pavyzdys yra subsidijos tiems energijos gamintojams, kurie ją gamina naudodamiesi atsinaujinančiu energijos šaltiniu arba tų produktų kainos, kurios dėl įsivyravusios monopolijos ar kitų panašių situacijų yra didesnės negu ribinės šios prekės ar paslaugos kainos.

- Nustatyti prekių ar paslaugų tarifai kurie iš tiesų neatitinka alternatyvių sąnaudų vertės, t.y. neatitinka tikrajai savo kainai. Produktų ir paslaugų kainų iškreipimas dėl maito, PVM, GPM ir kitų mokesčių.

Todėl tam, kad socialinė – ekonominė nauda būtų įvertinta tinkamai, finansinės analizės srautus reikia apdoroti ir perskaičiuoti. Šiam tikslui rekomenduojama atlikti šiuos veiksmus: fiskalines korekcijas, rinkos kainų pavertimą į šešėlines kainas ir nustatyti tiesiogiai su rinka nesusijusių veiksmų pasikeitimą bei išorinį poveikį. Įvykdžius visus šiuos veiksmus, apskaičiuojant socialinę – ekonominę grynųjų pinigų srautą bei pritaikius tinkamą socialinę diskonto normą bus apskaičiuojami socialinės - ekonominės analizės rezultatai.

4.3.2. Fiskalinės korekcijos

Kai kurie finansinėje analizėje apskaičiuoti pinigų srautai - yra pinigų pervedimas iš vieno rinkos dalyvio į kito dalyvio sąskaitą. Fiskalinės korekcijos - tai PVM, SODRA, GPM, PM, subsidijos, išmokos, tarifai ir pan. Kadangi procesas nesukuria ekonominių sąnaudų arba naudos, todėl apskaičiuotos fiskalinės korekcijos turi būti eliminuotos iš socialinės – ekonominės analizės srautų. Atliekant fiskalinę korekciją, iš finansinių pinigų srautų analizėje yra išskaičiuojami visi fiskaliniai mokėjimai.

4.3.3. Rinkos kainų pavertimas į šešėlines kainas

Socialinė - ekonominė analizė atliekama naudojant ekonominius projekto pinigų srautus¹⁷, kurie atitinka alternatyvias socialines prekių ir paslaugų *sąnaudas* (angl. *Social opportunity costs*).

¹⁷ Finansiniai pinigų srautai atitinka realias rinkos kainas kuriomis naudojami visi rinkos dalyviai. Ekonominiai pinigų srautai atitinka socialinę šių finansinių srautų vertę, į kurią įskaičiuojama realios rinkos kainos ir kitas su šiuo produktu ar paslauga susijęs išorinis poveikis.

Vadovaujantis sąnaudų ir naudos analizės principais, rinkos kainos, kuriomis vadovaujasi dauguma rinkos dalyvių, dažniausiai nėra tinkamos socialinės naudos įvertinimo apskaičiavimui.

Tam, kad finansiniai pinigų srautai būtų paversti į ekonominius pinigų srautus, privalu atsižvelgti į įvairius prekių ir paslaugų rinkos iškraipymus (muitus, kainų apribojimus bei kitokius rinkos kainų iškraipymus). Šiam srautų konvertavimui yra naudojami konversijos koeficientai, kurių pagalba finansiniai pinigų srautai yra paverčiami į ekonominius. Skaičiavimuose rekomenduojama naudoti Metodikoje¹⁸ pateiktus konversijos koeficientus.

4.3.4. Išorinis poveikis

Atlikus fiskalines korekcijas bei rinkos kainas pavertus į šešėlines kainas privalu apskaičiuoti dėl vykdomų investicijų sukuriamą išorinį poveikį. Išorinis poveikis – tai dėl investicijų sukuriamas, visuomenei svarbus ir aktualus poveikis, kuris neturi rinkos kainos ir nėra apskaičiuotas finansinėje analizėje. Išorinio poveikio pavyzdžiai: dėl mokymosi įstaigos patalpų perkėlimo į kitą vietą sukuriamas kelionės laiko iki mokyklos sutaupymas, dėl įvykdytų investicijų pagarėjęs mokinių įsidarbinamumas, dėl PM įstaigoje pakeltų mokytojų kompetencijų padidėsianti mokinių kompetencija ir įgaunami įgūdžiai ir t.t. Šio skyriaus tikslas – nustatyti bei pinigine išraiška įvertinti projekto sukuriamą išorinį poveikį.

Išorinio poveikio skaičiavimų metodologija bei išorinio poveikio sukūrimo esmė ir logika aprašyta vadovaujantis šiais tyrimais ir moksliniais darbais:

- BIS Department for Business Innovation and Skills „Measuring the Economic Impact of Further Education“, 2011¹⁹
- Barbara L. Wolfe and Robert H. Haveman “Social and non-market benefits from education in an advanced economy“²⁰
- Carl Benedikt Frey and Michael A. Osborne “The future of employment: how susceptible are jobs to computerisation?“, 2013²¹

Tiriamieji darbai ir literatūriniai šaltiniai išskiria gausybę išorinio poveikio elementų, susijusių su mokymosi įstaigų investicijomis ir jose vykdomais pokyčiais. Dalį išorinio poveikio galima apskaičiuoti bei išreikšti pinigine išraiška, tuo tarpu kitą dalį apskaičiuoti yra itin sudėtinga. Dėl šios priežasties išorinis poveikis yra išskaidytas į: pamatuojamą ir išreiškiamą pinigine išraiška

¹⁸ Šaltinis: UAB „BGI Consulting“ ir CSIL Milano „Metodikos ir modelio, skirto įvertinti investicijų, finansuojamų Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšomis, socialinių-ekonominių poveikį, sukūrimas: galutinė ataskaita“ psl. 63. Pilnas priedas su įvairiais įverčiais, naudingais socialinėje – ekonominėje analizėje, pateiktas: http://www.ppplietuva.lt/wp-content/uploads/2015/06/KK_ir_Iverciu_lenteles_2015_patvirtintas.xls

¹⁹ Šaltinis: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/32329/11-816-measuring-economic-impact-further-education.pdf

²⁰ Šaltinis: <http://www.bostonfed.org/economic/conf/conf47/conf47g.pdf>

²¹ Šaltinis: http://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The_Future_of_Employment.pdf

bei nepamatuojamą ir pinigine išraiška neišreiškiamą poveikį. Taip pat atskirai išskiriamas ir tas išorinis poveikis, kuris nėra sukuriamas tiesiogiai – t.y. netiesioginė su projektu susijusi nauda ir išorinis poveikis. Atlikti tyrimai ir projektų poveikio darbo rinkai vertinimai išskiria šiuos su pagerėjusiu ar kitaip pasikeitusiu mokymusi arba mokymosi aplinka susijusius išorinius komponentus (naudą, išorinį poveikį):

Pamatuojami ir pinigine išraiška išreiškiami išoriniai komponentai	Didesnis mokinio uždarbis. Dėl investicijų įvykdymo tikėtina, jog mokymosi metu mokiniai įgaus naujesnius, rinkai labiau naudingus arba didesnę paklausą turinčius įgūdžius. Dėl šios priežasties padidės mokslus pabaigusio žmogaus darbo metu sukuriamos pridėtinės vertės dydis. Moksliniai šaltiniai bei literatūra rekomenduoja jog geriausias rodiklis, parodantis kiek pridėtinės vertės sukuria darbą vykdantis darbuotojas yra šio darbuotojo gaunamas atlygis. Padidėjusi įsidarbinimo tikimybė. Dėl investicijų pagerėjus mokymosi sąlygoms, patobulinus kitus su mokymosi procesu susijusius veiksnius bei dėl prieš tai išvardintų su padidėjusiais mokinių įgūdžiais susijusių veiksmų, tikėtina jog padidės tikimybė, kad PM profesiją įgijęs žmogus greičiau įsidarbins ir didesnę savo darbingo amžiaus dalį praleis dirbdamas.
Netiesioginiai, nematuojami išoriniai komponentai	Padidėjęs kitų bendradarbių atlyginimas. Įgijus geresnę kvalifikaciją bei sukaupus daugiau reikalingų ir naudingų žinių, darbo kolektyve žmogus neišvengiamai paveikia ir kitus aplinkui dirbančius žmones. Kitaip tariant, žmonės dalinasi savo žiniomis tarpusavyje, todėl dalį savo įgūdžių darbuotojas perduoda ir kitiems kartu dirbantiems darbuotojams. Šis įgūdžių pagerėjimas pasireiškia ir kitų darbuotojų atlygio išaugimu. Padidėjusi įmonės sukuriama vertė ir konkurencingumas. Dėl to jog darbuotojų kompetencija bei įgūdžiai yra stipresni, auga įmonės konkurencingumas ir sukuriama vertė. To pasekmė – produktyvesnis darbas bei efektyvesnis paslaugų ir produktų sukūrimas. Šis poveikis taip pat laikomas galimu pagerėjusio mokslo rezultatu. Padidėjęs kitų verslo subjektų pelningumas ir konkurencingumas. Viena verslo subjekte sukuriama didesnė vertė taip pat daro poveikį ir kitoms su šiuo verslo vienetu susijusioms įmonėms bei organizacijoms. Dėl geresnio darbuotojų išsimokslinimo daugiau vertės sukurianti įmonė, tikėtina taip pat įsigis daugiau gamybos ar kitokių resursų, padidins savo apyvartą – taip stimuliuodama ir kitus susijusius verslo subjektus. Dėl šios priežasties laikui bėgant ir kiti subjektai sukurs daugiau vertės.
Nepamatuojami ir pinigine išraiška neišreiškiami išoriniai komponentai	Sumažėjęs nusikalstamumas. Kokybiškesnį mokslą įgiję žmonės yra mažiau linkę vykdyti nusikalstamą veiklą. Dėl tos priežasties visuomenėje sunaudojama mažiau resursų, skirtų policijos darbui. Taip pat sumažėję psichologinių ir kitokių traumų sukeltų dėl neteisėtos veiklos tikimybė. Padidėjusi dėmesio koncentracija, planavimo įgūdžiai, emocinė branda, empatijos jausmas, socialiniai ir bendravimo įgūdžiai. Kokybiškas pagerėjęs mokslas žmogui suteikia daugybę jo paties asmenybei naudingų įgūdžių bei bruožų. Laikui bėgant šie bruožai transformuojasi į įvairiausius pasiekimus ir dėl to sukuriamą socialinę naudą. Padidėjusi tikimybė, jog vaikai įgaus tinkamą išsilavinimą. Geresnė mokslo kokybė nulemia ir tai, jog išsilavinusioje šeimoje augančios atžalos dažniau įgyja aukštesnį išsilavinimą. Dėl to ir ateinanti karta sukurtų daugybę čia išvardintų socialinių naudų.

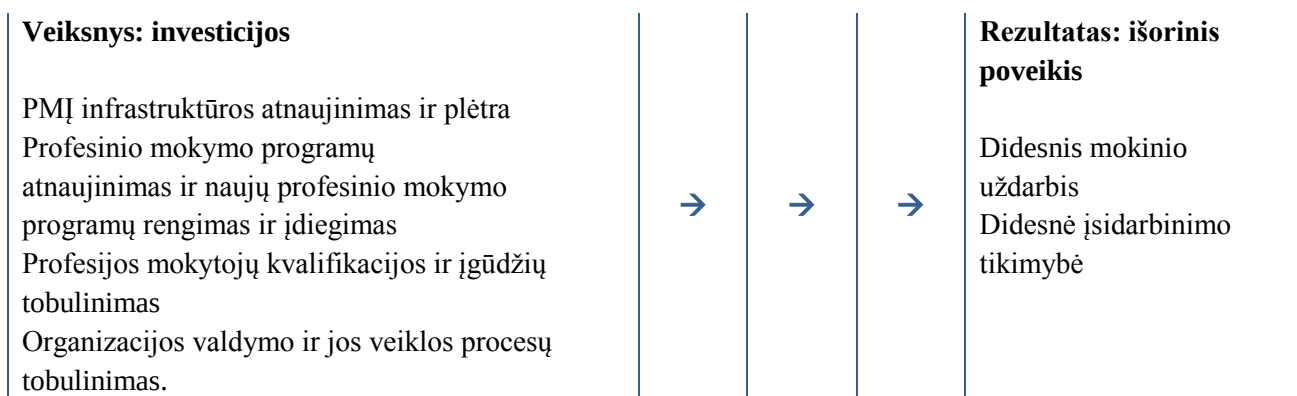
Pagerėjusi sveikata. Kokybiškesnį mokslą įgiję žmonės yra linkę labiau rūpintis savo sveikata. Dėl šios priežasties jie rečiau serga, todėl tikėtina yra darbingesni už prastesnį išsilavinimą turinčius žmones. Dėl šios priežasties savo gyvenimo metu sukuria daugiau vertės.

Kitos naudos. Literatūros šaltiniai įvardina ir daugelį kitų, mažiau tikėtinų išorinio poveikio elementų, tokių kaip: sumažėjusi tikimybė, jog išsilavinę žmonės išsiskirs, padidėjęs žmonių aktyvumas labdaros bei kituose visuomenei naudingose veiklose, mažesnė tikimybė, jog šeima susidurs su finansiniais sunkumais, didesnė tikimybė, jog žmonės aktyviai dalyvaus visuomenės veikloje (rinkimuose ir pan.).

Išorinio poveikio komponentų apskaičiavimas

Šiame skyriuje pateikiama metodologija, kuria vadovaujantis apskaičiuojamas pinigine išraiška išreiškiamas išorinis poveikis. Skaičiuojant išorinį poveikį sukuriamą mokslo sektoriuje rekomenduojame prieš tai skyriuje išvardintas pirmąsias dvi naudas sujungti į vieną išorinio poveikio komponentą, kuris aprėpia visa dėl įvairių investicijų profesinio mokymo sistemoje sukuriamą išorinį poveikį. Tokiu būdu supaprastinamas galutinio išorinio poveikio skaičiavimas.

Sukuriamas išorinis poveikis aprėpia naudą sukuriamą dėl to, jog žmogus įgavęs kokybiškesnį mokslą per savo gyvenimą sukurs daugiau vertės bei lengviau ras jam tinkamą darbo vietą. Ši nauda išreiškiama kaip darbuotojo uždirbamas atlygis bei jo įsidarbinimo tikimybė –t.y. galiausiai apskaičiuojant darbuotojo pajamas kiekvienais metais. Supaprastinta pinigine išraiška įvertinamo išorinio poveikio sukūrimo schema pavaizduota schemoje žemiau.



Sukuriamas išorinis poveikis matuojamas vadovaujantis šia formule:

$$\text{Išorinis poveikis} = \sum_{i=1} M_{i_t} * W_{i_t} * 10 * KK * E_{i_t}$$

Kur,

M – vidutinis mokinių kiekis pasirinktoje profesijoje, vnt./metus;

W – vidutinis pasirinktos profesijos mokinio atlyginimas pabaigus mokslus²², Eur/mėn.;
KK – konversijos koeficientas (skirtas atlygio konvertavimui į šešėlinės kainas), koef.;
E – pasirinktos specialybės mokinio įsidarbinimo tikimybė pabaigus mokslus, proc./metus;
i – specialybė;
t – laikas.

Susidarius tokiai situacijai, kuomet nustatytų investicijų pobūdis bei jų sukuriamas išorinis poveikis yra kitoks negu aprašytas šiame skyriuje, ieškant metodologinių klausimų sprendimų susijusių su specifine, konkrečia problema arba kaštų – naudos analizės vykdymo ypatumais, atsakymų rekomenduojame ieškoti šiose metodikose:

- UAB „BGI Consulting“ ir CSIL Milano „Metodikos ir modelio, skirto įvertinti investicijų, finansuojamų Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšomis, socialinį-ekonominį poveikį, sukūrimas: galutinė ataskaita“, 2014²³
- Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects, 2014²⁴
- CPVA ir PPP Lietuva „Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir/ar valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika“, 2014²⁵

4.3.5. Socialinė diskonto norma

Kadangi ekonominės sąnaudos arba nauda yra patiriama visu projekto ataskaitinio laikotarpio metu – tam kad galėtume įvertinti dabartinę ekonominę projekto vertę – šie srautai yra diskontuojami. Ekonominė diskonto norma parodo kaip ateityje sukuriamą ekonominę naudą įvertinama šiuo momentu.

Sanglaudos šalims narėms (angl. *Cohesion Member States*) Europos komisijos Metodikoje²⁶ rekomenduojama naudoti 5 % socialinę (ekonominę) diskonto normą.

4.3.6. Socialinės – ekonominės analizės rodikliai

Pagrindinis Socialinės- ekonominės analizės rezultatas – šie ekonominiai rodikliai:

- **Ekonominė grynoji dabartinė vertė (ENPV)** – šis rodiklis taikomas kaip pagrindinis rodiklis vertinant projektus. Rodiklis parodo kokią piniginę naudą (įvertintą dabartine pinigų verte) projektas atneš visuomenei. Rodiklis apskaičiuojamas naudojant žemiau pateiktą formulę.

²² Atlygis privalo būti išreikštas skaičiumi be pajamų ar kitų mokesčių (bruto atlygis).

²³ Šaltinis: http://www.ppplietuva.lt/wp-content/uploads/2015/06/SNA_metodika_galutine_ataskaita.pdf

²⁴ Šaltinis: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf

²⁵ Šaltinis: http://www.ppplietuva.lt/wp-content/uploads/2015/06/IP_metodika_20141231_atnaujinta-20150612.pdf

²⁶ Šaltinis: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf psl. 44

$$ENPV = \sum_{t=1}^t \frac{C_t}{(1+r)^t}$$

Kur,

C – grynasis ekonominis srautas (t.y. visa ekonominė nauda minus ekonominės sąnaudos)

r – ekonominė – socialinė diskonto norma

t – projekto metai

- **Ekonominė grąžos norma (ERR)** – šis rodiklis parodo vidinę projekto ekonominę grąžą išreikštą procentiniu įverčiu. Tam, kad Projekto grąža būtų teigiama - šio rodiklio vertė turi būti didesnė už socialinę diskonto normą. Šis rodiklis apskaičiuojamas išsprendus žemiau pateiktą lygtį.

$$\sum_{t=1}^t \frac{C_t}{(1+IRR)^t} = 0$$

Kur,

C – grynasis ekonominis srautas (t.y. visa ekonominė nauda minus ekonominės sąnaudos)

IRR – vidinė grąžos norma

t – projekto metai

- **Ekonominės naudos/kaštų santykis (angl. B/C ratio)** – šis rodiklis parodo, kiek kartų projekto sukuriamą ekonominę – socialinę naudą viršija ekonominius Projekto įvykdymo kaštus. Tam, kad projektas būtų naudingas, šio rodiklio vertė turi būti didesnė už vienetą.

$$B/C = \frac{NPV(E_n)}{NPV(E_s)}$$

Kur,

NPV(E_n) – dabartinė grynoji ekonominės naudos vertė, apskaičiuota vadovaujantis tokiais pat principais kaip ENPV rodiklis

NPV(E_s) – dabartinė grynoji ekonominių sąnaudų vertė, apskaičiuota vadovaujantis tokiais pat principais kaip ENPV rodiklis.

Socialinės-ekonominės analizės rezultatų apibendrinimas:

Apskaičiavus socialinės – ekonominės analizės rodiklius, galima socialiniu – ekonominiu požiūriu tarpusavyje tinkamai palyginti visas suformuluotas projekto alternatyvas. Projektą prasminga įgyvendinti tik tuo atveju, jeigu EGDV yra teigiama. Lyginant alternatyvas tarpusavyje, apie projekto naudą daugiausia pasako naudos ir sąnaudų santykio rodiklis - naudingiausia ir efektyviausia yra ta alternatyva, kurios naudos ir kaštų santykis yra didžiausias.

Atlikus socialinę – ekonominę analizę, taip pat privalu atlikti ir rizikų analizę, kurios metu įvertinami prieš tai analizės metu gautų rodiklių neapibrėžtumas ir kintamumas.

4.4. Rizikų analizė

4.4.1. Rizikų analizės įžanga

Prielaidų nepastovumas ir neapibrėžtumas daro didelę įtaką projekto rezultatams, todėl atliekant kaštų – naudos analizę privalu atlikti ir rizikų analizę. Analizuojant projekto rizikas, rekomenduojama atlikti: jautrumo analizę, kokybinį rizikų priimtino įvertinimą, tikimybinę rizikų analizę bei apibrėžti ir įvardinti rizikų valdymo veiksmus.

Detalios rekomendacijos kaip atliekama rizikų analizė pateiktos CPVA metodikoje (6 skyriuje)²⁷.

4.4.2. Jautrumo analizė

Jautrumo analizės tikslas – pamatuoti kaip keičiasi Projekto rodikliai pasikeitus pagrindinėms su Projektu susijusioms prielaidoms ir identifikuoti tas prielaidas, kurių pasikeitimas daro didžiausią poveikį projekto rezultatų pasikeitimui. Tos prielaidos, kurioms pasikeitus 1 proc. projekto rezultatai pasikeičia daugiau negu 1 proc. – vadinamos kritinėmis prielaidomis.

Kita svarbi jautrumo analizės dalis – lūžio taškų kiekvienam iš pasirinktų kintamųjų apskaičiavimas. Lūžio taškai – tai momentai, kuomet GDV (I) bei EGDV pasiekia nulines reikšmes pasikeitus pasirinktam parametrai (prielaidai).

Jautrumo ir lūžio taškų analizė parodo pasirinktų kintamųjų ir projekto rezultatų pasikeitimo elastingumą, tačiau neatsižvelgia į pasirinktų kintamųjų pasikeitimo dydį ir šio pasikeitimo tikimybę. Dėl šios priežasties privalu atlikti kokybinę ir tikimybinę rizikų analizę.

4.4.3. Kokybinė rizikų analizė

Atliekant kokybinę rizikų analizę turi būti sudarytas ir išanalizuotas projekto rizikų sąrašas. Kiekviena iš rizikų privalo būti įvertinta – nustatyta jos įvykio tikimybė, aprašyti veiksniai kurie sukelia šią riziką bei nustatytas rizikos veiksnio stiprumas projekto rezultatams.

4.4.4. Tikimybinė rizikų analizė

Tikimybinėje rizikų analizėje nustatomi kritinių prielaidų tikimybiniai skirstiniai – t.y. standartinė deviacija bei vidurkis (normaliojo tikimybinio skirstinio atveju) arba kiti parametrai, jeigu nustatytoms kritinėms prielaidoms pritaikomi kitokie skirstiniai (tolygusis, trikampis ir pan.).

²⁷ CPVA ir PPP Lietuva „Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir/ar valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika“, 2014, 6 skyrius

Sudaryti skirstiniai toliau naudojami atliekant *Monte Carlo* simuliaciją ir apskaičiuojant projekto GDV (arba kitų pasirinktų rodiklių) tikimybinį pasiskirstymą.

4.4.5. Rizikos valdymas

Rizikos valdymo skyriuje rekomenduojama išsamiai aprašyti kokiais būdais bus valdomos rizikos – t.y. kokiais būdais bus bandoma jų išvengti arba jas sumažinti.

Rizikų analizės rezultatų apibendrinimas: atlikta rizikų analizė leidžia tinkamai pasiruošti veiksmingam projekto įgyvendinimui. Išvardintos ir detalios aprašytos bei išmatuotos rizikos bei tinkamas pasiruošimas jas eliminuoti arba sumažinti užtikrina, jog ankstesnės analizės metu apskaičiuoti finansiniai ir socialiniai – ekonominiai projekto rodikliai nebesikeis taip, kad pasirinkta alternatyva taptų nenaudinga. Tokiu būdu, užtikrinama sklandi projekto eiga ir jo rezultatai.

Pasirinkus alternatyvą, vadovaujanti CPVA metodikos 7 skyriaus reikalavimais parengiamas jos detalus apibūdinimas ir įgyvendinimo planas.

SVARBU:

Suprantama, kad socialiniai-ekonominiai projektų rezultatai dažnai priklauso nuo sunkiai prognozuojamų aplinkybių (šalies ir pasaulio ekonominės krizės, tarpusavio santykių su kitomis šalimis (pvz. Rusija) pokyčiai, naujų technologijų atsiradimas (kurio negalima tiksliai prognozuoti), šalies ekonominio vystymosi strateginiai pokyčiai ir pan.), tačiau matuoti juos būtina. Nepaisant ateities neapibrėžtumo, KNA rengimo metu atrandami plėtros sprendimai užkerta kelią neracionaliems, šalies ekonomikai nenaudingiems sprendimams PM sektoriuje. PMĮ vadovybė turėtų priimti bent dalinę atsakomybę už priimamus investicinius sprendimus, kurių rezultatus ir poveikį šalies ūkiui geriausiai nusako KNA.

Kokybiškai parengtų KNA rezultatų monitoringas gali tapti svarbiu įrankiu optimizuojant PMĮ plėtrą, PM finansavimą ir maksimizuojant socialinę-ekonominę naudą visuomenei ir šalies ekonomikai.

2 Priedas. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo tvarkos projektas

PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS IŠORINIO VERTINIMO TVARKOS PROJEKTAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo tvarka (toliau – Tvarka) skirta nustatyti profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo (toliau – vertinimas) planavimo, vertinimo procesų veikimo užtikrinimo ir profesinio mokymo įstaigų (toliau – PMI) veiklos kokybės valdymo sistemą.
2. Tvarkos tikslas – sukurti prielaidas PMI veiklai gerinti, skatinti jos kokybės kultūrą, teikti rekomendacijas dėl profesinio mokymo įstaigos veiklos plėtros.
3. Tvarkos uždaviniai:
 - 3.1. planuoti profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinį vertinimą;
 - 3.2. užtikrinti profesinio mokymo įstaigų kokybės išorinio vertinimo procesų veikimą;
 - 3.3. valdyti profesinio mokymo įstaigų veiklos kokybę.
4. Įgyvendindama šiuos uždavinius Tvarka turi užtikrinti, kad:
 - 4.1. vertinimo planavimas būtų periodinis procesas, vykdomas šalies ar regiono mastu ir apimtų visas šalies profesinio mokymo sistemos tinklo įstaigas;
 - 4.2. vertinimas būtų vykdomas pagal visiems dalyviams suprantamas procedūras, taikant bendru sutarimu nustatytus vertinimo kriterijus;
 - 4.3. vertinimo išvados ir rekomendacijos sudarytų prielaidas atlikti PMI veiklos kaštų-naudos analizę, kurios pagrindu būtų inicijuojami, rengiami ir vykdomi įstaigų plėtros projektai;
 - 4.4. suinteresuoti asmenys gautų išsamią informaciją apie vertinimo rezultatus.

II. PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS IŠORINIO VERTINIMO DALYVIAI, JŲ FUNKCIJOS

5. Vertinime dalyvauja:
 - 5.1. Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerija (toliau – ŠMM);
 - 5.2. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (toliau – KPMPC);
 - 5.3. PMI;
 - 5.4. suinteresuoti asmenys.
6. ŠMM funkcijos:
 - 6.1. svarstyti PMI teikiamas apeliacijas dėl KPMPC patvirtintų vertinimo išvadų;
 - 6.2. kartu su PMI planuoti PMI plėtros projektus;

- 6.3. priimti sprendimus dėl PMĮ plėtros projektų rengimo ir finansavimo.
- 7. KPMPC funkcijos:
 - 7.1. inicijuoti vertinimą;
 - 7.2. planuoti ir skelbti savianalizės suvestinės pateikimo ir PMĮ veiklos atitikties įvertinimo terminus;
 - 7.3. nustatyti ir paskelbti vertinimo rodiklius;
 - 7.4. organizuoti ir vykdyti vertinimą atliekančių ekspertų atranką;
 - 7.5. sudaryti konkrečios PMĮ vertinimą atliksiančių ekspertų komandas;
 - 7.6. organizuoti ir vykdyti kaštų-naudos analizės patikimų rengėjų atranką;
 - 7.7. organizuoti vertinimą ir techniškai aptarnauti vertinimą atliekančius ekspertus ar jų grupes;
 - 7.8. sudaryti vertinimo išvadas svarstančią komisiją;
 - 7.9. organizuoti ir techniškai aptarnauti vertinimo išvadas svarstančios komisijos darbą;
 - 7.10. patvirtinti vertinimo išvadas;
 - 7.11. priimti sprendimus dėl PMĮ akreditavimo;
 - 7.12. informuoti suinteresuotas šalis dėl vertinimo proceso eigos;
 - 7.13. paskelbti vertinimo išvadas.
- 8. PMĮ funkcijos:
 - 8.1. atlikti PMĮ veiklos savianalizę;
 - 8.2. parengti veiklos savianalizės suvestinę;
 - 8.3. dalyvauti vertinimo procese;
 - 8.4. užsakyti (esant poreikiui) kaštų naudos-analizės parengimo paslaugas;
 - 8.5. kartu su ŠMM planuoti PMĮ plėtros projektus;
 - 8.6. rengti ir įgyvendinti PMĮ plėtros projektus;
 - 8.7. paskelbti PMĮ plėtros, atsižvelgiant į vertinimo išvadas, planus.
- 9. Suinteresuotų šalių funkcijos:
 - 9.1. Teikti pasiūlymus KPMPC dėl konkrečios PMĮ vertinimo inicijavimo;
 - 9.2. Teikti KPMPC vertinimą atliksiančių ekspertų kandidatūras.

III. PROFESINIO MOKYMO KOKYBĖS IŠORINIO VERTINIMO INICIJAVIMAS IR PAGRINDINĖS NUOSTATOS

- 10. Vertinimą inicijuoja KPMPC.

11. Vertinimas vykdomas ne rečiau kaip kas 5 metai, vadovaujantis *Profesinio mokymo įstaigų vertinimo metodika*, kuri nustato PMĮ veiklos savianalizės rengimo tvarką, vertinimo eigą bei procedūras, vertinimo principus bei vertinamąsias sritis ir kriterijus.

12. KPMPC inicijuojamas išorinis vertinimas remiasi PMĮ realiųjų išteklių vertinimo rezultatais, tikslinio vertinimo rezultatais, savianalizės suvestine, kitais PMĮ dokumentais, vertintojų vizito į PMĮ metu gautais duomenimis, ankstesnio vertinimo išvadamis bei rekomendacijomis ir duomenimis apie rekomendacijų įgyvendinimo eigą ir rezultatus, taip pat kita informacija apie PMĮ veiklą.

13. Dėl neplaninio vertinimo inicijavimo į KPMPC gali kreiptis:

13.1. PMĮ bendruomenės ar PMĮ tarybos nariai, pateikdami priežastis ir argumentus, dėl kurių turi būti inicijuotas neplaninis vertinimas;

13.2. Suinteresuotos šalys, pateikdamos priežastis ir argumentus, dėl kurių turi būti inicijuotas neplaninis vertinimas.

IV. PASIRENGIMAS VERTINIMUI

14. KPMPC ne vėliau kaip prieš 5 mėnesius iki vertinimo pradžios specialioje KPMPC interneto svetainės www.kpmpc.lt skiltyje paskelbia PMĮ savianalizės suvestinės pateikimo ir veiklos atitikties įvertinimo terminus bei su planuojamomis vertinti PMĮ suderina vertinimo sąlygas.

15. Vertinimo sąlygas ir terminus su PMĮ suderina KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjo paskirtas skyriaus darbuotojas. Vertinimo sąlygos ir terminai suderinami raštu.

16. Savianalizės suvestinę per 3 mėnesius iki KPMPC paskelbtos vertinimo pradžios rengia ir ne vėliau kaip prieš 2 mėnesius iki vertinimo pradžios KPMPC pateikia PMĮ, vadovaudamasi *Profesinio mokymo įstaigų vertinimo metodika*.

17. KPMPC konkrečios PMĮ vertinimą atliksiančius ekspertus atranka vadovaudamasis *Profesinio mokymo įstaigų vertinimą atliksiančių ekspertų atrankos aprašu*.

18. Sprendimą dėl konkrečios PMĮ veiklos vertinimo grupės (vardinės sudėties) sudarymo priima KPMPC direktorius, atsižvelgdamas į KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus rekomendacijas. KPMPC profesinio mokymo įstaigą apie jos veiklos vertinimą atliksiančios ekspertų grupės sudėtį informuoja elektroniniu paštu. PMĮ per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie numatomą ekspertų grupės sudėtį gavimo dienos gali argumentuotai siūlyti pakeisti numatomos ekspertų grupės narį(-ius). KPMPC gautas pastabas svarsto ir apie priimtą sprendimą informuoja PMĮ. Tuo atveju, jei per PMĮ per 5 darbo dienas nepateikė siūlymo dėl ekspertų grupės sudėties keitimo, laikoma, kad PMĮ ekspertų grupės sudėčiai pritarė.

19. Suformavus konkrečią užduotį potencialiai atliksiančią ekspertų grupę, KPMPC profesinio mokymo kokybės skyrius ne vėliau kaip prieš 2 mėnesius iki vertinimo pradžios apie potencialiai atliktiną PMĮ vertinimo užduotį kiekvienam šios ekspertų grupės nariui pateikia glaustą informaciją (PMĮ pavadinimas, veiklos vertinimo laikas ir t.t.) elektroniniu paštu.

20. KPMPC ekspertams pateikia planuojamos vertinti PMĮ savianalizės suvestinę ne vėliau kaip prieš 1 mėnesį iki vizito į PMĮ, jei tokią suvestinę buvo numatyta parengti konkrečios PMĮ vertinimo atveju. Kartu su suvestine ekspertams pateikiami PMĮ realiųjų išteklių vertinimo rezultatai, jeigu jie buvo gauti KPMPC. Prieš vizitą į PMĮ ekspertai gali būti supažindinami su tam tikra, KPMPC disponuojama, objektyvia informacija apie planuojamos vertinti PMĮ veiklą.

21. KPMPC gali organizuoti konkrečios PMĮ vertinimą atliksiančios ekspertų grupės mokymus, kurių metu padėtų ekspertų grupei pasirengti vertinimui (įskaitant vertinimo tikslų ir uždavinių išaiškinimą, supažindinimą su vertinimą reglamentuojančiais teisės aktais ir pan.).

22. Ekspertų grupės vizitą į PMĮ organizuoja KPMPC paskirtas vertinimo koordinatorius, kuris suderina vizito darbotvarkę su planuojama vertinti PMĮ ir ekspertų grupe.

23. Suderintą ekspertų grupės vizito datą ir darbotvarkę PMĮ paskelbia viešai savo interneto svetainėje.

V. VERTINIMO ATLIKIMAS IR VERTINIMO IŠVADŲ PROJEKTO PARENGIMAS IR SVARSTYMAS

24. Vizito į PMĮ trukmė – 1-3 dienos. Vizito trukmę nustato KPMPC, atsižvelgdamas į PMĮ dydį ir veiklos apimtį.

25. Vertinimą ekspertai atlieka vadovaudamasi *Profesinio mokymo įstaigų vertinimo metodika*.

26. Ekspertų grupės darbą organizuoja ekspertų grupės vadovas. Jis pirmininkauja ekspertų grupės posėdžiams, numato ekspertų grupės narių funkcijas, atsako už visos grupės darbo rezultatus. Ekspertų grupės darbą koordinuoja KPMPC profesinio mokymo kokybės skyriaus vedėjas paskirtas skyriaus darbuotojas.

27. Rengdama išorinio vertinimo išvadų projektą ekspertų grupė pildo *Profesinio mokymo įstaigų veiklos vertinimo metodikos* prieduose pateiktą PMĮ veiklos išorinio vertinimo išvadų projekto formą.

28. Ekspertų grupės vertinimo išvados ir siūlymai turi būti argumentuoti, pagrįsti PMĮ realiųjų išteklių vertinimo rezultatais, savianalizės suvestinės ir kitų PMĮ pateiktų dokumentų duomenimis, vizito metu surinkta informacija, kitais oficialiais šaltiniais.

29. Formuluodami išvadas ekspertai turi siekti bendros nuomonės. Jeigu jos pasiekti nepavyksta, formuluotės priimamos balsų dauguma, o kitokios nuomonės, nurodžius ekspertą ir jo argumentus, pateikiamos kaip priedas prie vertinimo išvadų projekto.

30. Vertinimo išvadų projektas parengiamas ir KPMPC elektroniniu paštu pateikiamas ne vėliau kaip per 1 mėnesį po vizito į PMĮ.

31. Su ekspertų grupės pateiktu vertinimo išvadų projektu KPMPC turi susipažinti ir vertintai PMĮ išsiųsti per 5 darbo dienas nuo išvadų projekto gavimo dienos.

32. Gavusi jos veiklos išorinio vertinimo išvadų projektą PMĮ turi teisę per 10 dienų nuo išvadų projekto gavimo dienos pateikti pastabų dėl išvadų projekte esančių faktinių klaidų.

33. KPMPC persiunčia PMĮ pastabas ekspertų grupei, kuri, išnagrinėjusi PMĮ pastabas, per 10 dienų patikslina PMĮ vertinimo išvadų projektą ir jį pakartotinai pateikia KPMPC.

VI. VERTINIMO IŠVADŲ PARENGIMAS IR VERTINIMO SPRENDIMO PRIĖMIMAS

34. PMĮ vertinimo išvadų projektus svarstysiančią komisiją (toliau – Komisija) sudaro KPMC, vadovaudamasis *Profesinio mokymo įstaigų vertinimo komisijos veiklos nuostatais*.

35. Komisija veikia vadovaudamasi *Profesinio mokymo įstaigų vertinimo komisijos veiklos nuostatais*.

36. Išnagrinėjusi vertinimą atlikusių ekspertų parengtą PMĮ vertinimo projektą, Komisija pateikia KPMPC vieną iš šių motyvuotų siūlymų:

36.1. pritarti vertinimą atlikusių ekspertų parengtam vertinimo išvadų projektui;

36.2. nepritarti vertinimą atlikusių ekspertų parengtam vertinimo išvadų projektui.

37. KPMPC sprendimą dėl PMĮ įvertinimo priima per 15 kalendorinių dienų nuo Komisijos siūlymo gavimo.

38. Sprendimą su vertinimo išvadomis KPMPC per 2 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo registruotu paštu išsiunčia PMĮ ir ŠMM.

39. KPMPC sprendimą per 14 kalendorinių dienų nuo sprendimo gavimo PMĮ gali skųsti švietimo ir mokslo ministrui, o šis skundai nagrinėti sudaro komisiją (toliau – Apeliacinė komisija).

40. KPMPC - Apeliacinei komisijai pareikalavus - per 5 darbo dienas nuo tokio reikalavimo gavimo Apeliacinei komisijai turi pateikti paaiškinimus dėl PMĮ įvertinimo ir visus, su PMĮ įvertinimu susijusius, dokumentus arba teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas jų kopijas.

41. PMĮ skundas Apeliacinėje komisijoje turi būti išnagrinėtas per 30 kalendorinių dienų nuo skundo ŠMM gavimo.

42. Apeliacinė komisija gali priimti sprendimą PMĮ skundo netenkinti arba skundą tenkinti ir pavesti KPMPC per Apeliacinės komisijos nustatytą laiką iš naujo įvertinti PMĮ.

43. Apie Apeliacinės komisijos sprendimą ŠMM praneša PMĮ ir KPMPC registruotu paštu per 5 darbo dienas nuo Apeliacinės komisijos sprendimo priėmimo. Jei skundas patenkinamas, KPMPC per 15 darbo dienų nuo sprendimo gavimo pradeda naują vertinimą.

44. KPMPC savo interneto svetainėje paskelbia sprendimą dėl PMĮ veiklos išorinio įvertinimo ir vertinimo išvadų:

44.1. jei nebuvo gauta apeliacija - per 3 darbo dienas nuo apeliacijos pateikimo termino pabaigos;

44.2. jei buvo gauta apeliacija - per 3 darbo dienas nuo su apeliacija susijusių paskesnių procedūrų pabaigimo dienos.

45. PMĮ savo interneto svetainėje paskelbia sprendimą dėl PMĮ veiklos išorinio įvertinimo ir vertinimo išvadas per 5 darbo dienas nuo išvadų paskelbimo KPMPC interneto svetainėje ir išlaiko iki kito šios PMĮ vertinimo.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

46. Vadovaujantis patvirtintomis vertinimo išvadomis vykdomas PMĮ akreditavimas.

47. Siekianti akreditavimo PMĮ per 14 kalendorinių dienų nuo vertinimo išvadų patvirtinimo teikia KPMPC *Profesinio mokymo įstaigų akreditavimo tvarkos aprašo* prieduose nustatytos formos prašymą dėl PMĮ akreditavimo.
